

Alasara

Aylık Siyasi Dergi

Yıl: 1/ Sayı 7-8/ Ekim-Kasım 1995

The House of Altinyıldız

A specialist house known for high-quality worsted fabrics, Altinyıldız produces 100% wool and blends of cashmere, silk and linen.

ALTINYILDIZ

**ALTINYILDIZ Mensucat ve Konfeksiyon
Fabrikası A.Ş.**
Köyaltı Mevkii, Yenibosna, 34530 İstanbul
TURKEY
Tel: (90-212) 552 3200
Fax: (90-212) 552 3226, 552 3233, 552 3241
Telex: (90-212) 28824 alın tr

ALTINYILDIZ EUROPEAN OFFICE
Alticom Textilhandels-gesellschaft mbH
Mergenthaler Allee 79-81
65760 Eschborn-GERMANY
Contact Person: Mr. Guy H. Icard
Tel: 0 6196 481877
Fax: 06196 481279

CONTACT AGENT FOR USA
Roger La Viale Ltd.
Rodik Division, 135 West 50th Street
New York, NY 10020 USA
Contact Person: Mr. Dick Lembeck
Tel: (212) 581 8960
Fax: (212) 315 0741

CONTACT AGENT FOR HONG KONG
Novotex Company
RM 503 5/F Tung Shun Hing
Cum CTR 20-22, Granville Rd. T.S.T.
Kowloon, HONG KONG
Contact Person: Mr. Noel Wong
Tel: (852) 739 6910
Fax: (852) 739 6912

Sahibi ve Sorumlu Yazışleri Müdürü

nart yayıncılık adına
Hayri Ersoy

Genel Yayın Yönetmeni
Unal Cuğ

Yayın Kurulu

Zeynep Şen, Ekrem Batı, Barış Güven
Murat Papuşu, Semih S. Dağıstanlı,
Muammer Tekin, Kamuran Tuc,
Özalp Göneralp, Zehra Açıcıba,
Rengin Yurdakul, Yeşim Atik,
Sefer E. Berzeg, Yaşar Atik
Ahmet Özel, Safet Öztürk,

Abhazya Temsilcisi
Yeşim Atrış-pha

Kabardey Balkar Temsilcisi
Tijn Cüre

Almanya Temsilcisi
Nurten Kum Khumsac-pha

Hollanda Temsilcisi
Sadi Akoadzba

Kahire Temsilcisi
Prof. Dr. Muhammed Harp
(Ezher Üniversitesi)

Eskişehir Temsilcisi
Nuri Tandoğdu Nağuşe

Samsun Temsilcisi
Ajans Abrek

Düzce Temsilcisi
Gülsüm Ayas Ayeg-pha

Hendek Temsilcisi
Özgül Ercan Gum-pha

Adapazarı Temsilcisi
Aylin Yıldırım Pıt-pha

Kartal Temsilcisi
Arzu Özkurt Khoats-pha

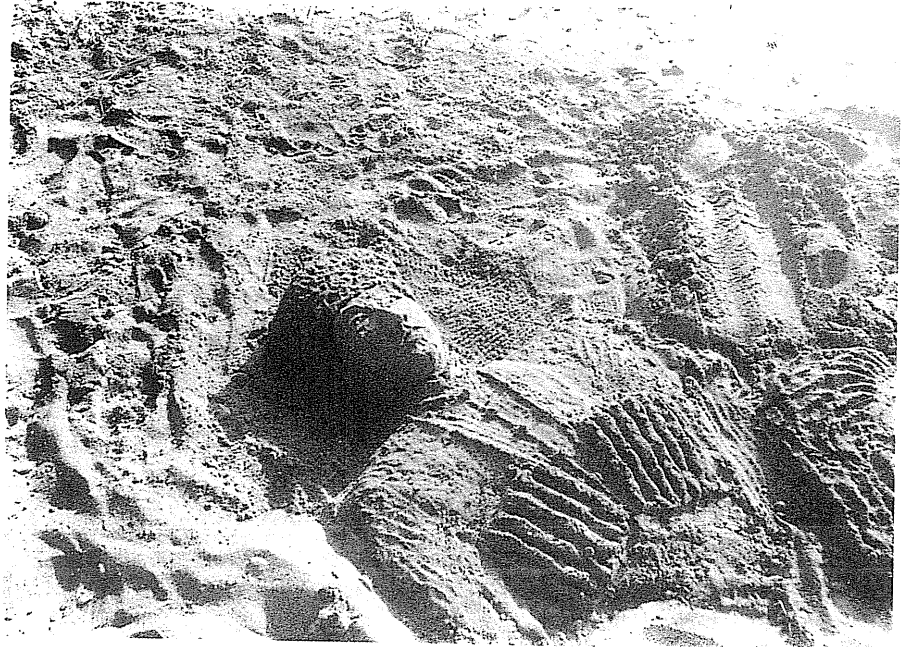
Yönetim Yeri
Güneşlibahçe Sk. 41/8
Yazıcı Han, Kadıköy-İSTANBUL
Tel: (0216) 418 67 32
Fax: (0216) 418 67 32

Fiyatı: 100.000.-TL
Yıllık Abone Ücreti
Yurtiçi: 1.000.000.-TL
Yurtdışı: 50 DM veya 30 \$

DİKKAT!

Abone için Postaçeki Hesap No:
673612 (Hayri Ersoy)

Abonelik için, bir postaneden yukarıdaki
hesap numarasına 1.000.000.-TL yatırmak
yeterlidir.

Eser Bengün Gül

Editör'den

Merhaba,

Değerli okuyucularımız, sizlere buradan bir kez daha merhaba demenin mutluluğunu yaşıyoruz.

Sekizinci kez "merhaba" diyoruz ve birçok kez daha merhaba demek istiyoruz. Bu bizim en büyük dileğimiz. Ancak başarıp başaramayacağımızı zaman gösterecek elbette.

Tüm diğer yayın organları gibi dergiler de doğarlar, uygun ortamı bulurlarsa gelişip büyürler. Bazılarının ömrü oldukça kısa olurken bazıları da hiç ölmeyecekmiş gibi yaşarlar. Sayıları az da olsa Avrupa ve Amerika'da yaşı yüzü aşmış dergiler ve gazeteler buna örnek gösterilebilir.

Alağara olarak amacımız yaşamak, ama onurlu, seviyeli ve kişilikli yaşamak.

Yıllarca hatta yüzyıllarca yaşamak gibi bir iddiamız yok. Ama bir an önce havlu atmaya da düşünmüyoruz. Halkımızın gösterdiği yoğun ilgiden sonra böyle bir şeyi düşünmek bile is-

temiyoruz. Güveninizi boş çıkarmamaya çalışacağımıza inanabilirsiniz. Bu inançla bizi izlemeye devam edin diyoruz. Hatta bizi izlemekle de kalmayın, bize katılın, yazın çizin, eleştirin, telefon edin, fax çekin, dergimizin daha da yaygınlaşabilmesi için yardımcı olun. Verdiğiniz güçle ulaşılmamış bir ücra köy, bir tek kişi bırakmayalım. **Alağara** okumak bir ayrıcalıktır. Ayrıcalıklı kişileri diğerlerinden üstün tutan ise ayrıcalıklarının başkalarıyla paylaşabilmeleridir.

Okuyucularımızdan dergimiz hakkındaki düşüncelerini çevrelerine anlatmalarını, yani dergimizi tanıtmalarını bekliyoruz. Bunu yaparken de abartıya kaçmamalarını, bizi nasıl görüyorlarsa onu yansıtmalarını istiyoruz.

Tekrar görüşene dek sevgi saygı ve mutluluk diliyoruz.

Alağara

İçindekiler

MAYKOP-ÇANKAYA KARDEŞ

Adıgey Cumhuriyeti'nin başkenti Maykop ile Ankara'nın Çankaya ilçesi kardeş oldu. Kardeşlik protokolü ile bu konuda Adıgey'de yayınlanan bir gazetenin haberi,

Sayfa: **8** 'de

BİR KAFKAS GELDİ GEÇTİ

Kafkasya Konfederasyonu Kafkas Halk Dansları Grubu "Kafkas" uzun yıllar hafızalardan silinmeyecek gösterilerle Türkiye'yi baştan başa katederek muhteşem bir turne gerçekleştirdi. Bu turne bütün ayrıntılarıyla, Abhazya muhabirimiz ve aynı zaman da ekibin elemanı olan Yeşim İlkuçar Atrış-pha'nın kaleminden,

Sayfa: **9** 'da

YIKILAN ÇEÇENYA

Çeçenistan'da bir kör dövüşü sürüyor. Rusya düştüğü bataklıktan çıkmaya çalışırken daha fazla batıyor. Peki bu arada Batı Çeçenistan konusunda ne düşünüyor.

Hollanda'da yaşayan değerli arkadaşımız Meretiko Metin Hollanda basınından seçtiği bir Çeçenistan değerlendirmesini Türkçeye çevirerek orjinal metniyle birlikte bize gönderdi. Biz de bu yazıyı aynen yayınıyoruz. Batı'nın Çeçenistan sorununa bakışını merak edenler için bir fikir vereceğine inanıyoruz.

Sayfa: **22** 'de

İsrail Çerkesleri : 26

Esintiler : 28

Nane Du : 30

Hacıosmanlı Ubıhlar : 33

İnsan Hırsızları : 34

Yüksek Ökçeler : 36

Globalleşme : 38

Son Ubıh : 42

Dergiciliğimiz : 46

TÜRKİYE'DE BİR KAFKAS DİLİ "LAZCA"

Lazca Türkiye'de yaşayan ve Kafkas dil ailesi içinde tanımlanan bir dildir. Ali İhsan Aksamaz'dan Lazca ve Lazca ile ilgili olarak dil-bilimcilerin yaptığı çalışmaları içeren oldukça seviyeli bir çalışma,

Sayfa: **14-15** 'te

Çerkeslerde Sosyo-Kültürel Değişme

Kafder'in düzenlediği "Türkiye Çerkeslerinde Sosyo-kültürel Değişimler" Sempozyumu Ankara'da, derneğin genel merkezinde yapıldı. Toplantıya ilgi büyüktü. Hem Ankaralılar hem de Türkiye'nin dört bir tarafından gelen izleyiciler saatler süren toplantıya ilgiyle izlediler.

Sayfa: **18-20** 'de

Yaşayan Kültürler sayfamızda Retoromanlar

Sayfa: **23-25** 'te

DERNEKLER TOPLANDI

Ortak bir çatı arayışında olan Kafkas Kültür Dernekleri toplantılarının Marmara Bölgesi ayağı onaltı derneğin katılımı ile Kafkas Abhazya Kültür Derneği'nin İstanbul Üsküdar Selimiye'deki lokalinde gerçekleştirildi. Toplantı tutanaklarını hiç bir yorum yapmadan aynen yayınıyoruz.

Sayfa **12-13** te

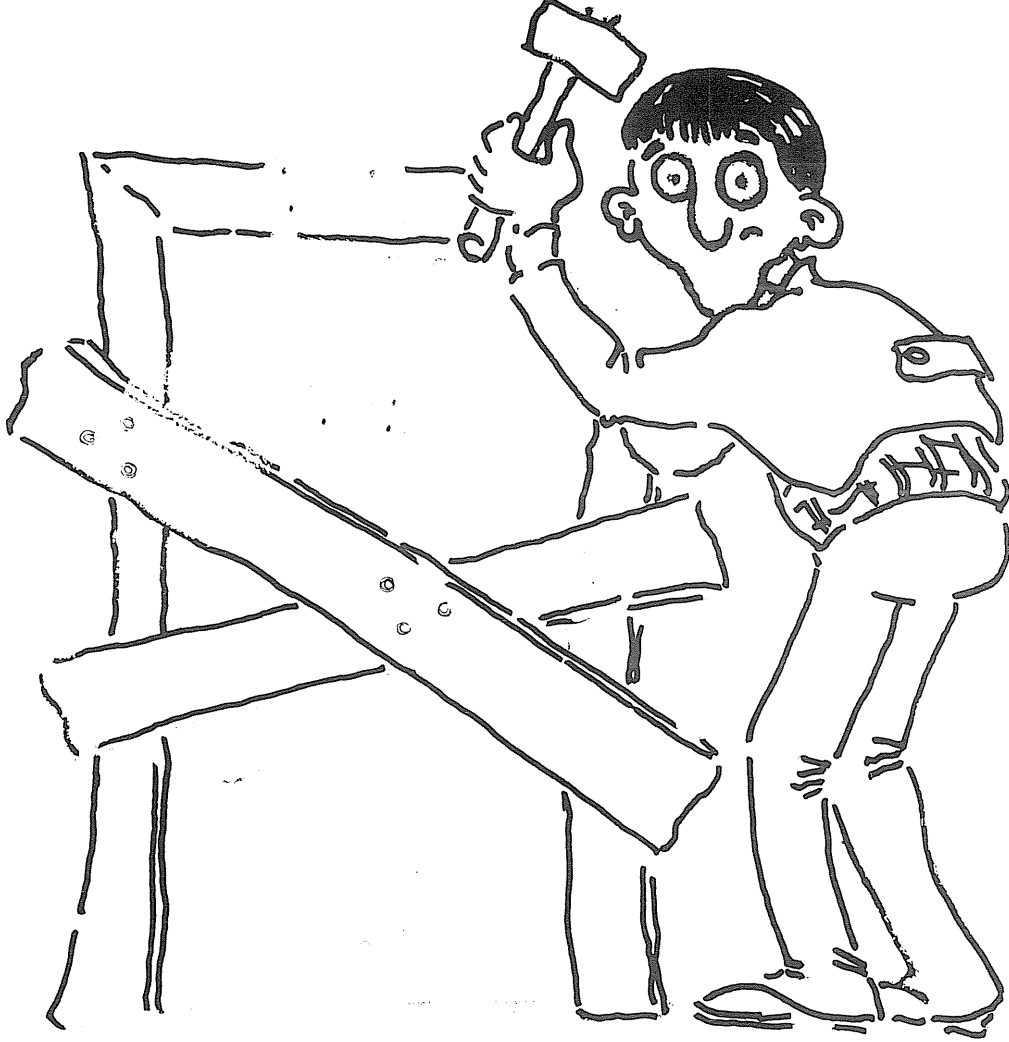
HABİTAT'A KATILMALISINIZ

Dünya'nın en büyük ve kalabalık şehirlerinden biri olan İstanbul önümüzdeki yaz uluslararası düzeyde önemli bir buluşmanın, "Habitat İnsan Yerleşimleri Konferansı"nın evsahipliğini yapmaya hazırlanıyor. Biz de okuyucularımızı bu konuda biraz olsun aydınlatmak için Habitat II Konferansı Sivil Toplum Kuruluşları(STK) Formu için oluşturulan Evsahibi Komite (ESK)'de Eğitim-Sen temsilcisi olarak yer alan Ataman Oğuz ile görüştük:

Sayfa: **32-33** 'de

**TOPLU KONUT KOOPERATİFLERİ,
MÜTEAHHİTLER,
Malının ve Canının Değerini Bilen Herkes**

**Malınızı, canınızı, hırsızdan uğursuzdan
bu şekilde koruyamazsınız!**

Çözüm bizde, Çözüm Obje Çelik Kapı'da!

Obje

Çelik Kapı

Akordion Kapı

Amerikan İç Kapılar

Modüler Sistem Mutfak Dolapları

Moda Cd. Leylek Sk. No.: 8 Moda/İST
Tel.:(0216) 414 26 52 - 347 35 35 Fax.: (0216) 418 29 37

Kısaca K

DOSTLUK GECESİ

Kafkas Abhazya Kültür Derneği yeni yönetim kurulu hem üyeleriyle tanışmak, hem de yeni çalışma döneminde bu üyelerin maddi ve manevi desteklerini alabilmek için bir dostluk ve tanışma yemeği düzenledi. Katılımın yoğun olduğu toplantı yeni yönetim kuruluna cesaret verirken dernek başkanı Bülent Özbelli bu tür toplantıları ısrarla sürdüreceğini belirtti. Dernek yetkililerinden Nilay Karaca'dan aldığımız bilgiye göre, Abhaz derneği bu yıl zengin bir faaliyet programı ile yola çıkmış. İlk olarak derneğin yeni ihtiyaçlara göre düzenlenmesiyle işe başlayacaklarını, bu arada zaten başlamış olan çocuklar halk dansları çalışmalarının sürdürüleceğini, asil etkinliklerin ise tadilatın sonra başlayacağını da sözlerine ekledi.

Foto. H. Ersoy

Kafkas Abhazya Kültür Derneği Yemeği yine büyük ilgi gördü.

ABHAZYA'YA GİDEN YARDIMLAR YERİNE ULAŞIYOR

Abhazya Cumhuriyeti'ne gönderilen yardımların yerine ulaşmadığı şeklindeki söylentiler üzerine; Abhazya'ya yerleşen hemşehrilerimizle yapılan görüşmelerde alınan bilgiler bu söylentilerin doğru olmadığını gösterdi.

Bu türdeki iddiaları yalanlayan hemşehrilerimiz; özellikle Türkiye'den gelip yerleşenlere periyodik zamanlarda ve talepleri halinde temel ihtiyaç maddelerinin Abhaz Hükümeti'ne bağlı Demografya kuruluştan tarafından karşılıksız olarak dağıtıldığını açıkladılar.

Dayanışma komiteleri tarafından Abhazya'ya gönderilen tüm yardımların eksiksiz ve devlet kontrolünde dağıtıldığını söyleyen hemşehrilerimiz Abhaz Devleti'nin de bu konuya çok ciddi yaklaştığını ve kesinlikle ödün vermediğini açıkladılar.

Ne yazık ki bu konuda daha önce Abhaz Dayanışma Komitesi'ne yaptığımız tüm başvurular cevapsız kalmıştı.

Haber: Ajans Abrek (Samsun)

RADYO PAYS'IN PROGRAMLARI

Fransa'nın başkenti Paris'te kurulan RADIO PAYS adlı radyo istasyonu, ülkede yaşayan yedi ulusal azınlığın üyeleri için programlar yapıyor.

1981'den bu yana 93.1 FM bandı üzerinden yayınlanan bu programları, Paris'te yaşayan, anadilleri Oksitanca, Baskça, Korsika dili, Katalanca, Brötonca, Alsas Almancası ile Flamanca olan izleyiciler dinliyorlar.

Yazışma adresi: RADYO PAYS, CAP 118,
F-93558-Montreuil Cedex-FRANSA
Tel.: 33485 922 12
Fax: 33485 920 78

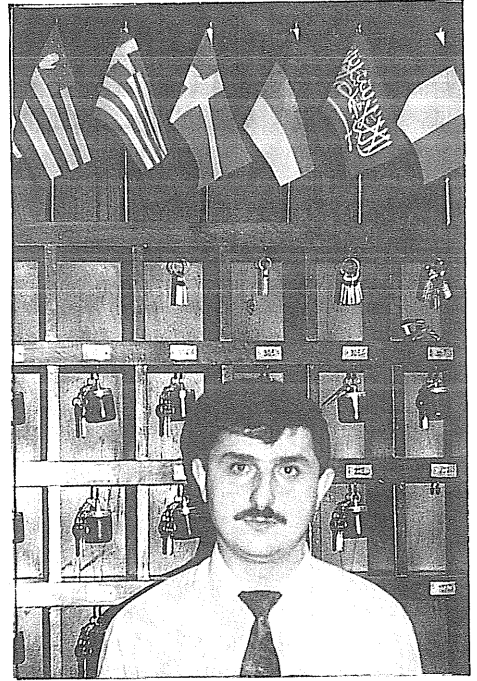
Kaynak : Contact Bulletin (Summer, 1.1995)

Baile Atha Cliath, 2, İrlanda

Hazırlayan : Cemile Mehmed Hamite

YİNE TRAFİK CANAVARI

Hemşerimiz Nedim Yağan ve Cem Yağan geçirdikleri trafik kazası sonucunda 19.11.1995 tarihinde vefat etmişlerdir. Ayrıca daha önce trafik kazası geçiren ve bitkisel hayata giren hemşerimiz Memduh Yılmaz 17.11.1995 tarihinde ebediyete göçmüştür. Her üç hemşerimize de Tanrı'dan rahmet, ailelerine başsağlığı dileriz.

SARAY OTEL ABHAZYA'YI TANIDI

Son günlerde Üsküdar Saray Otel'i'ne gelenler, resepsiyonda yanyana dizilmiş dünya devletlerinin bayraklarının arasında Abhazya bayrağını görenler "Saray Otel'i Abhazya'nın bağımsızlığını tanıdı" demekten kendilerini alamıyorlar.

YABANCI DİL KURSU

Kaynarca Kuzey Kafkas Kültür Derneği üye ve hemşerilerine yönelik İngilizce kursu başlatmıştır. Dernek tarafından yapılan açıklamaya göre bu etkinlikten faydalanmak isteyenler Kaynarca Kuzey Kafkas Kültür Derneği'nin (0216) 390 99 73 numaralı telefonundan bilgi alabilirler.

Haber: Arzu Özkurt Khoats-pha

Mutluluklar

NIŞAN

Genç arkadaşlarımız dan Keç Süleyman Yavuz(Ubıh) ile Gönepşey Nursel Demir(Adiğe) 4 Kasım 1995 Cumartesi akşamı Kartal Kafkas Kültür Derneği salonunda yapılan bir törenle nişanlandılar. Arkadaşlarımızı kutluyor düğünlerinin de aynı coşku ile gerçekleşmesini diliyoruz.

Haber: Özalp Göneralp

KAFKAS SEMPOZYUMU

2 5-29 Ekim tarihleri arasında Kars'ta Kafkas Üniversitesi Rektörlüğü'nün de katkılarıyla Kars Belediyesi tarafından 1. Milli Kafkas Sempozyumu adıyla kültürel bir etkinlik düzenlendi. Bu etkinlikler Kafkas kökenli araştırmacı ve yazarlardan bazıları da katılarak tebliğler sundular: Sefer E. Berzeg: "Türkiye'de Kuzey Kafkasya Göçmenleri ve Bunların Anadolu Kültürüne Etkileri", Osman Çelik: "Bağımsız Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti (Mayıs 1918-Haziran 1920)", Anıl Çeçen: "Yeni Dünya Düzeninde Kafkasya", Tarık Cemal Kutlu: "Birleşik Kafkasya Hareketi İçinde Çeçenya", Yılmaz Nevruz: "Kuzey Kafkasya Meselesinin Temel Stratejisi Üzerine". Altmışa yakın bilim adamı ve araştırmacının katıldığı sempozyuma Kuzey Kafkasya ile ilgili olarak sunulan diğer tebliğler ise şunlardı: Prof. Dr. Fahrettin Kırzioğlu: "Kafkas/Kafkasya Deyiminin Anlam ve Şumulu", Yrd. Doç. Dr.Zeki Kaymaz: "Kumuk Türkleri ve Kumuk Türkçesi", Okt. Ahmet Naci Baykoca: "Kumuklarda Algı ve Kargışlar", Prof. Dr. Aydın İbrahimov:"Rusya'nın Günümüzdeki Kafkasya Siyaseti", Yrd. Doç.Dr. İsmail Doğan: "Birleşik Kuzey Kafkasya Federasyonu Gerçeği", Ahmet Karaca: Kafkasya Konfederasyonu Kafkasya Cumhuriyetlerinin Emniyet Kalkanı Olabilir mi?", Prof. Dr. Mehmet Saray: "Türkiye'nin Bugünkü Kafkasya Siyaseti", Blm. Uzm. Ahmet Akmaz: "Kafkasya Müridizm Hareketinin Ortaya Çıkışı", Arş. Görevlisi Halil Bal:"Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti'nin Kuruluşunda Osmanlı Devleti'nin Rolü(1918)...

Haber: Sefer E. BERZEG

Kafkas Abhazya Kültür Derneği Kongresi

Merkezi İstanbul Selimiye'de bulunan Kafkas Abhazya Kültür Derneği yıllık olağan kongresi yapıldı. Kongre sonucunda seçilen yeni yönetim kurulu üyeleri:

YÖNETİM KURULU

1. Bülent ÖZBELLİ
2. Ertuğrul ÇOLAK
3. Nilay KARACA
4. Sezgin TAŞYAR
5. Semra CİHANGİR
6. Havva KARADAŞ
7. Berat B. BİR

YÖNETİM KURULU (YEDEK)

1. Esat ÖZEN
2. Mutlu ALGEÇ
3. Zeki SAK
4. Ömer UÇAR
5. Cihan ZAFER

DENETİM KURULU

1. Atay CEYİŞAKAR
2. Mahinur TUNA
3. Cihat YILMAZ

DENETİM KURULU (YEDEK)

1. Sadri KAYA
2. Ardeşan KOBAS
3. Aykut ÖZDEMİR

ONUR KURULU

1. Cemalettin ÜMIT
2. Hakkı ÖZDEMİR
3. Ergün TAPŞIN

ONUR KURULU (YEDEK)

1. Cengiz GÜL
2. Aziz SOYSEVER

Yeni yönetime başarılar dileriz

İstanbul Kafkas Kültür Derneği Kongresi

Merkezi Üsküdar Bağlarbaşı'nda bulunan İstanbul Kafkas Kültür Derneği yıllık olağan genel kurulunu gerçekleştirerek yeni yönetimini işbaşına getirdi. Katılımın oldukça az olduğu kongrede yeni yönetim aşağıdaki isimlerden oluştu:

YÖNETİM KURULU

- Erhan Şahin (Bşk.)
Günseli Ş. Avcı (B.Yar.)
Yaşar Güven (Sekreter)
Boren Şıklaroğlu(Muhasis)
Abdullah Teber (Üye)
Handan Demiröz (Üye)
Muharrem Curey (Üye)
Faruk Beşgür (Yedek Üye)
Mehmet Kanbek (Yed. Üye)
Selçuk Karaçay (Yed. Üye)
A.Baki Dinç (Yed. Üye)
Bengün Gül (Yed. Üye)

DENETLEME KURULU

- Aydemir Tav (Bşk.)

- Esat Özen (Üye)
Doğan Duman (Üye)
Keremettin Dönmez (Y.Üye)
Ayşe Seda Berzeg (Y. Üye)
Nafiz Sabancı (Y. Üye)

ONUR KURULU

- Sait Şurdum
Yaşar Bağ
Yasin Çelikkıran
Hakkı Kurmel
Ömer Büyüka
Hazım Berzeg
Kani Çiçek
Hikmet Albayrak

Foto. H. Erişoy

Kongre bu yıl oldukça sönük geçmesine karşın katılanlar yeni yönetimin başarılı olacağına inanarak dernekten ayrıldılar.

Kartal Kafkas Kültür Derneği Dinar Depreminde

Dinar depremi nedeniyle Kartal Kuzey Kafkas Kültür Derneği tarafından başlatılan acil yardım kampanyası hemşerilerimiz tarafından ilgi görmüş ve toplanan yardımlar 28 Ekim 1995 Cumartesi günü Yapağılı köyü ve Gencali köyü temsilcilerine Kartal Kuzey Kafkas Kültür ve Dayanışma Derneği adına Cemal Türkoğlu ve Yardım Tertip Komitesi üyelerinden Atife-Beycan Batur ve Ayfer Korkmaz tarafından teslim edilmiştir. Dernek yetkililerinden aldığımız bilgiye göre bundan sonraki nakdi yardımlar tesbit edilen bir banka hesabına yatırılacaktır. Yönetim Kurulu üyesi Safet Öztürk bu kampanyanın tek başına Kartal Kafkas Derneğinin kampanyası olmadığını, çevre derneklerden ve kuruluşlardan da destek gördüklerini belirterek sözlerini şöyle tamamladı:

"Yardım kampanyamıza katkıda bulunan Gaziosmanpaşa Kuzey Kafkas Kültür Derneğine, İzmit Kuzey Kafkas Kültür Derneğine, Uzuntarla Beldesi Kuzey Kafkas Kültür Derneğine, Uzuntarla Beldesi Başkanı'na, Yeni Demokrasi Partisi Eyüp İlçe Başkanı'na, İzmit Goodyear Lastik Fabrikası personeline adlarını burada açıklamamızı istemeyeceklerini düşündüğümüz birçok hemşerimize teşekkür ediyoruz."

Haber Arzu Özkurt Hoats-pha

Çerkes Gelini Beğenilmedi

Maça'daki Hyatt Regency Otelinde düzenlenen müzayede de Türk ve yabancı ressamın eserleri satışa sunuldu. 19. yüzyılın ünlü Fransız oryantalist ressamı François Leon Bardin'in "Salacak adlı tablosu 4 milyar Türk Lirasına, Osman Hamdi Bey'in "Beyaz Entarili Kız"ı 3 milyar Türk Lirasına Fikret Mualla'nın "Restorantta Yemek Yiyenler" adlı tablosu 1 milyar Türk Lirasına ve yine Fikret Mualla'nın " Masa Baş"ı 375 milyon Türk Lirasına, "Parkta İnsanlar" ve "Sokakta Gezen İnsanlar"ı 500 milyon Türk Lirasına alıcı buldu.

Horace Vernet'in "Yedikule Surları Önünde At Üzerinde Çerkes Gelini" adlı yağlı boya tablosu ise tüm güzelliğine rağmen alıcı bulamadı.

KAFKASYALI AYDINLAR BİRLİK OLMALI

Çeçenya'dan ülkemize gelen "Svaboda/Özgürlük" Gazetesi Başredaktörü Leça Yahyayev böyle diyor ve devam ediyor: Ülkemde savaş devam ediyor. Hemen her gün, malum olduğu üzere insanlar öldürülüyor, evler tahrip ediliyor, kültür, bir daha asla onarılmayacak biçimde yok ediliyor. Hiçbir suçu günahı olmayan bir kısım yazarlar, gazeteciler, bilimadamları, artistler vesair sanatçılar öldürüldü. Geri kalanların ne barınacak, ne kalacak, ne çalışacak yeri var. Bu aydınların pek çoğunun kitapları, elyazmaları, arşivleri ve diğer dökümanları yandı, yok oldu. Haftada bir kere çıkarılabilen dergi ve gazeteler kaldı. Onlar da komşu cumhuriyetlerde basılmakta. Savaşın Çeçen kültürüne verdiği zararın haddi hesabı yok. Anlatılmakla düzelecek de değil. Ortadaki olgudan başka bir gerçek çıkmaz karşımıza. Ama artık yapılacak çok iş var. Kafkas halkları yüzyıllardan beri başlarına bir felaket gelince, vatanları bir baskıya maruz kalınca Türkiye'den ve Türk halkından yardım ummuşlar, imdat beklemişlerdir. Bu şekilde Türkiye'ye geliş yerleşmiş birçok nesil vardır. Bu kardeşliğinden ötürü Allah Türklerin şerefini arttırsın.

Ben bir gazeteci-yazarım. Benim silahım kalemle kağıttır. Benim ve benim gibilerinin savaş akıl, anlayış bilim yoluyla olmalı. Bu cümleden olarak, Kafkasyalı aydınların yapabilecekleri ve yapmaları gereken görevleri vardır. Bugün Çeçenya'da kullanılan silahlar, Çeçenya'yı yakmaktadır. Felaket ise Kafkasya'ya gelmiştir. Çeçenya'nın başındaki bu felaket herhangi bir Kafkas halkından uzak kalacak değildir. Bu gerçek ortadayken Kafkasya dışındaki aydınların seslerini duyamıyoruz. Hiç kimse onlardan silahlanıp fiilen savaşmasını beklemiyor. Tersine aydınlar düşen görev savaşa son verilmesi ve barışın bir an önce sağlanması için yapılacak hizmettir. Kafkas kökenli aydınlar dünyayı yardımcı çağırarak, Çeçenya'da olanları duyurmak, insanların gözlerini açmak, suçlu suçsuzu ayırmakla yükümlüdür. Türkiye'de geçirdiğim şu kısa zaman içinde, Kafkas kökenli yazarlarla birliktelik için çarpındım, görüşmelerde bulundum. Bunun sonucunda neler duyumladım? Her biri dinlendiğinde fikri doğru ve haklı görünüyor. Fakat aralarındaki ilişki son derece zayıf, yakınlık kopmuş, işbirliği ise yok gibi. Beni üzen bir başka husus daha var: Kafkas aydınları politikaya fazla eğilimli göründü bana. Bu onların kendi sorunları, bunu öğrenme kaygım yok benim, ama bunun niçinliğini biraz nazara alsak fena olmazdı. Şu yakın zamanda Şamil Kültür Vakfının konuğu oldum. Orada son derece değerli konuşmalar oldu. Sonuçta, "XX.yüzyılın sonunda Kafkasya" konulu bir konferansın, ya da sempozyumun gereği gündeme geldi. Gerçekleşse hiç de fena olmazdı doğrusu. Vakıf mensupları Çeçen savaşının içindeki Çeçenlere ellerinden gelen yardımı yapmaya hazır olduklarını da ifade ettiler. Buna teşekkür edilir ancak!

Ben, Çeçenya'nın başına gelen bu felaketin diasporadaki Kafkasyalı aydınları ayağa kaldıracığını ve çok şeylerin anlaşılabilirliği umundayım. Savaş, hiç bir yerde güzel değil, hiçbir halk için de geçerli olamaz. İnsanların, ulusların arasında barışı, birliği, anlaşmayı aramak nasıl olur acaba?

**Leça Yahyayev
Magomedoviç Kimdir?**

Çeçen sürgünü münasebeti ile 1952 yılında Kazakistan'da doğdu. Ailesi anavatanına dönünce on yıllık eğitimini tamamladı. 1971 yılında Çeçen-İnguş Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesine girdi. Bu fakültede beş yıl eğitim gördükten sonra mezun oldu. Çeçen gazetesinde redaksiyon işine başladı.

1981 yılında SSCB Gazeteciler Cemiyetine girdi. Bir süre gazetelerde kültür bölümünü yönetti. 1991 yılında Çeçen İnguş Cumhuriyeti "Onurlu emekçi"si payesini aldı. Aynı yıl Ağustos ayında Svaboda (Marşuo/Özgürlük) gazetesi başredaktörlüğüne getirildi.

Yazı hayatına öğrencilik yıllarında atıldı. İlk şiirleri ve öyküleri Argun Almanagi ile Dajmoxle (Vatan gazetesinde basıldı.)

Üç eseri basıldı. 1. Gıxxojn Tajmazxa" 2. Yarzha Çhaba (Piyes)/ Kara Örgü". 3. Xala Kırtig(piyas)/ Zorlu Çıkıntı". Bu piyesleri tiyatrodaki televizyonda ikişer tane temsil edildi.

Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı Sezonu Açtı

Özellikle kadınlar kolunun yoğun çalışmalarıyla dikkatleri üzerine toplayan Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı yeni sezon çalışmalarını hayata geçirmek için göz kamaştırıcı bir kokteyle sezonu açtı.

Açıklanan yeni programda sosyal etkinliklerin yanında insani yardıma yönelik çalışmaların ağırlıkta olması dikkat çekiciydi.

Yetkililerden aldığımız bilgiye göre vakıf bu sezonda yayıncılık çalışmalarına da başlayacak ve Kafkasya ve Kafkasyalılara yönelik kaliteli eserlere maddi destek verecek.

Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı'na çalışmalarında başarılar dileriz.

MAYKOP-ÇANKAYA ARASINDA DOSTLUK KÖPRÜSÜ

Başkent Ankara'nın Çankaya ilçesi resmi heyetinin Maykop'a yaptığı dostluk ziyareti kısa, fakat doyurucuydu. Türkiyeli konukların ziyaretinin olumlu ve sıcak havası, kent belediyesinde yapılan resmi görüşmenin en başında hissedildi. Görüşmeye Türkiye heyetinin bütün üyeleri ve kent yönetimi ve müdürlüklerin yöneticilerinden oluşan kentimizin resmi heyeti katıldı. Heyette Maykop şehir meclisi başkanı V. F. Lanin de yer alıyordu. Maykop yönetimi birinci başkan yardımcısı A.H. Kulov görüşmeyi açarken yaptığı konuşmada, "Şehrimizde Türkiyeli konukları ağırlamaktan çok mutluyuz ve bu dostluk ziyaretinin somut sonuçlarını bekliyoruz", dedi. A.H. Kulov, şehir heyeti üyelerini tanıttı ve genç cumhuriyetimizin kuruluş tarihini, cumhuriyet merkezinin ekonomik, kültürel, eğitim ve spor potansiyelini kısaca anlattı.

Türkiye heyetinin başkanı, Çankaya İlçesi Belediye Başkanı Birinci Yardımcısı Mahmut Bayram, şehirlerimiz arasında dostluk ilişkilerinin kurulmasının önemini belirttikten sonra heyet üyelerini tanıttı. Heyette Çankaya belediye yönetimi ve müdürlüklerin yöneticileriyle milletvekilleri bulunuyordu. Bayram, Çankaya hakkında bilgi verdi. "Çankaya sadece Ankara'nın değil bütün Türkiye'nin kalbidir; 1.200.000 nüfusuyla büyük bir ilçedir. Türkiye'nin başlıca devlet kurumları, meclis, bakanlıklar, elçilikler, en önemli kültür, eğitim ve spor kurumları, bankalar, büyük firmaların büroları ve oteller Çankaya'da bulunur."

Mahmut Bayram Çankaya'nın ekonomisini, spor ve kültür gelişimini ayrıntılı olarak anlattı. Konuşmasını bitirirken şunları söyledi: "Sadece gördüğünü sevebilirsin". Şimdi bizim de bu imkanımız var. Sizi, harika şehrinizi gördük. Şimdi siz bize gelin.

Türkiye heyeti aynı gün "Aktiv" dil öğretim merkezini, tiyatro, müzeyi ziyaret etti; şehirde bir gezi gerçekleştirdi. Şehir yönetimi Çankaya ilçesi heyetinin onuruna öğle yemeği verdi. Öğleden sonra Türkiyeli konuklar, Maykop'un 1 numaralı sanat okulunda onurlarına verilen büyük konserde sanatçıların eserini hararetle alkışladılar.

Heyet, Maykop'ta ilk kez olarak Türk teknolojisiyle kurulan, bir buçuk litrelik plastik şişe üreten bir fabrikayı gezdi. Aynı yerde ayçiçeği yağı da şişeleniyor.

Ziyaretin en yoğun geçen ilk günü, akşam geç saatte otomotiv, teknoloji, donanım, ticaret ve kültür alanlarında yeni

Maykop ile Çankaya'nın kardeş olmasındaki yoğun çabalarından dolayı Çankaya Belediye Başkanı Doğan Taşdelen'e Kaf-der tarafından bir plaket verildi

imkanlar açacak bir dostluk antlaşması için protokol hazırlanmasıyla sona erdi.

Dün Çankaya heyetini Ulusal Politika, Basın ve Dış İlişkiler Bakanı R.T. Hacıbekiroğlu kabul etti.

Bugün de şehir idaresinde, törenle Maykop ve Ankara'nın Çankaya ilçesi arasında dostluk ve işbirliği antlaşması imzalanacak.

V.SALNİKOV

Çeviri: Murat PAPŞU

PROTOKOL

"R.F.Adigey Cumhuriyeti MAYKOP Kenti ile T.C. Ankara-ÇANKAYA İlçesi Arasında 17/11/1995 Tarihli Anlaşma Ekidir"
17/11/1995

Maykop

Taraflar arasında Rusya Federasyonu ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki sözleşmeye dayanarak yaptıkları anlaşma uyarınca gerçekleştirebilecekleri işler hakkında aşağıdaki konuları görüşerek mutabakat sağlamışlardır.

Madde - 1

Ortak çalışma yapılacak alanlar

1-Kültür ve Spor:

*Bilgi değişimi (Tarafların ülkeleri ve kentleri hakkında video kaset, tanıtıcı broşür, Radyo ve Televizyon programları, gazete, dergi) yaparlar:

*Tarafların birbirlerinin, yazar, karikatürist, sanatçı, oyuncu, ressam, müzik adamı gibi sanat ve kültür işleri ile uğraşan insanların karşılıklı davet ve ziyaretlerini sağlar:

*Taraflar birlikte yadra birbirlerinin kentinde kültür günleri, festivaller, sergiler ve spor karşılaşmaları düzenler.

2-Ekonomi ve Ticaret

*Ortak ticari faaliyetleri yapabilirler

*Taraflar ellerindeki yeni teknolojileri birbirlerinin hizmetine sunarlar

*Tarafların kentlerindeki özel sektörlerin birbiriyle kurmalarına katkıda bulunurlar.

MADDE - 2

Tarafların anlaşması ile yeni çalışma alanları belirlerler yada belirlenen çalışma alanlarından vaz geçerler.

Bu protokol taraflar arasında yapılmış sözleşme ile birlikte geçerlidir. Bu protokol Adigece, Rusça ve Türkçe olarak üç dilde iki suret olarak yazılarak taraflarca imzalanmıştır.

BİR KAFKAS GELDİ GEÇTİ

Rusya'nın Abhazya'yı hem de Çeçenya'yı pek çok açıdan güclüğe terk ettiği ve dünyaya unutturmaya çalıştığı şu günlerde, Kafkasya Halkları Konfederasyonu idealini unutmamış ve yaşatmak için kendi sanatlarıyla savaşıyor bir avuç genç Kafkasyalı Türkiye'deydi. Silahları müzik ve dans olan bu insanlar bir ay boyunca Türkiye'nin 15 şehrinde 16 konser vererek Diasporadaki binlerce insanı biraraya getirdiler.

Yeşim Atrış-pha

Kafkas halkları gelenek, yaşam tarzı, kültür ve inanışlar bakımından bir bütünün parçalarıdır. Rusya'nın hem Abhazya'yı hem de Çeçenya'yı pek çok açıdan güclüğe terkettiği ve dünyaya unutturmaya çalıştığı şu günlerde, Kafkasya Halkları Konfederasyonu idealini unutmamış ve yaşatmak için kendi sanatlarıyla savaşıyor bir avuç genç Kafkasyalı Türkiye'deydi. Silahları müzik ve dans olan bu insanlar bir ay boyunca Türkiye'nin 15 şehrinde 16 gösteri gerçekleştirerek Diasporalı binlerce insanı biraraya getirdiler.

Kafkas Halkları Konfederasyonu Devlet Halk Dansları Topluluğu "Kafkas", konfederasyon idealinin hoş bir sembolü olarak adlandırabileceğimiz halk oyunları ekibi bu işe gönül vermiş ve yaşları 15 ile 47 arasında olan 48 Kafkasyalı dansçıdan oluşuyor. Ekibin kurulma fikri Abhazya bağımsızlık savaşının hemen sonrasında, savaşta sağlanan birlikten esinlenilerek ortaya atıldı. Abhazya'da tüm Kafkasya halkları şehit verdi. Bu şehitlerin, uğruna canlarını verdikleri birlik idealinin gerçekleştirilmesindeki ilk görsel çalışma Kafkasyalı sanatçılar tarafından gerçekleştirildi. Bu çalışma Abhazya hükümeti desteğiyle Sayın Kandit Tarba'nın yönetiminde gerçekleştirildi.

1994 yılı baharında tüm Kafkas cumhuriyetlerine bu konuda resmi ziyaretler yapılarak, profesyonel halk dansları topluluklarından oyuncularla görüşüldü ve oyuncular Abhazya'ya davet edildi. Yine 1994'ün Ağustos ayında biri Türkiyeli 5 profesyonel

oyuncu, Kandit Tarba'nın sanat yönetmenliği ve Sayın Muradin Hacayev'in hocalığı ile ilk çalışmasını Sohum'da gerçekleştirdi. Diğer oyuncuların da Abhazya'ya gelmeleriyle çalışmaları hızlanan ekip Eylül 1994'ün bağımsızlık kutlamalarında ilk kez sahne aldı. İlk gösterisinde oyuncu sayısı 16 olan ekip yılbaşında hem dinlenmek hem de daha organize şekilde toparlanabilmek amacıyla çalışmalarına bir ay ara verdi. Tatil sonrasında daha organize bir ekip ve oldukça zor şartlarda çalışmalarını sürdüren ekip temmuz 95'te ilk özel konserini verdi. Bu konser sonunda tüm çalışmaları ve başvuruları değerlendirilen ekip "devlet halk dansları topluluğu" olmaya hak kazandı. Bundan sonraki tüm çalışmalarını Türkiye turnesi üzerine yoğunlaştıran ekip ikinci özel konserini Abhazya'nın başkenti Sohum'da

tam kadrosuyla verdi. Her şeyi yeni baştan oluşturulan ekibin 12'si devlet sanatçısı 46 profesyonel oyuncusu, hergün aralıksız yapılan 8 saatlik çalışma ile Türkiye turnesine tüm hızları ve coşkularıyla hazırlandılar. Ekibin kostümleri Abhaz ve Kabardeylerden oluşan bir grup tarafından hazırlandı. Dizaynları ise Abhazyalı ressam ve tarihçilerin ortak çalışması ile oluşturuldu. Tüm malzemeler Türkiye'de yaşayan büyüklerimiz tarafından bağışlandı. Bu sayede ekibimiz rengarenk giysileriyle sizlere ulaştı.

Yardımlarından dolayı tüm ekibim ve tüm Kafkasyalılar adına Sevgili Atay Ceyişakar'a, Sevgili Sezai Kaynak'a, Sevgili İlkin Alkış'a, Sevgili Olgun Özbaş'a yürekten teşekkür etmek istiyorum. Ama özellikle teşekkür etmek istediğim bir başkası var ki o

bir Kalkasyalı değil: Sayın İlhan Özemek'e teşekkür ederken onun bu güzel davranışının Kalkasyalı ama ilgisiz tüm büyüklerimize de örnek olmasını yürekten diliyorum.

Kandit Tarba'nın sanat yönetmenliğini ve Muradin Hocayev'in çalıştırıcılığını yaptığı Konfederasyon Ekibi "Kafkas"ın bünyesinde 18 Adige, 14 Abhaz, 7 Kabardey, 3 Oset, 2 Çeçenin yanı sıra Türkiyeli 2 Abhaz dansçı yer alıyor.

Kafkas'ın Türkiye Macerası

Grup 23 Ekim 1995 günü Abhazya'nın başkenti Sohum'dan hareket etti. Onları oyuncuların aileleri ve dostlarının oluşturduğu coşkulu bir topluluk-elbetteki geleneksel müzik ve oyunlarımız eşliğinde- uğurladı. Bir günlük deniz yolculuğunun sonunda Trabzon'a ulaştık. Bizi orada bulunan Kafkas kökenli dostlarımız karşıladı. Trabzon'daki işlemlerin tamamlanmasını beklerken halka neşeli dakikalar yaşattık. Limanda Kafkasya rüzgarı estirip, geleneksel motiflerimizi yansıtan oyunlarımızdan örnekler verdik. İşlemlerin tamamlanmasıyla birlikte Yolboyunca tüm kaprislere, bitmeyen isteklere ve susmayan akardeon sesine büyük bir olgunlukla katlanan sevgili şoförümüz İsmail Bey ve bizimle olanın kendisine ne eziyetle yaşatacağından habersiz bir şekilde, yanımızda olmaktan mut-

luluk duyan Sevgili Engin Şekerciyle birlikte yola koyulduk. Deniz yorgunluğunu atmaya çalıştığımız 8 saatlik bir yolculuktan sonra ilk durak olan Samsun'da coşkulu ve harika bir gençlik tarafından karşılandık. Geceyi dinlenerek geçirip ertesi gün Samsun'un güzel Adige köylerin-den birini ziyaret ettik. Köyde küçük gruplara bölünen grubu evlerinde ağırlayan Adige dostlarımız harika misafirperverliklerini, lezzetli Adige yemeklerinin eşliğinde içlerindeki tüm sıcak duygularla bizlere sundular. Köyden çok hoş duygularla ayrılan grubumuz, ertesi güne hazırlanmak ve dinlenmek üzere otele döndü. 26 Ekim günü yapılan provadan sonra konsere hazırlanmak üzere odalarımıza çekildik.

18.30'da başlayan konserde oldukça heyecanlı ve coşkuluyduk. Konser, salonu tamamen dolduran ve yürekleri vatanlarına duydukları özlemle dolu insanlarımızın da varlığıyla coşkulu bir biçimde tamamlandı. Samsun, ilk durak olmasının da verdiği özellikle ve Samsunlu dostlarımızın bizlere gösterdiği çok sıcak ve içten yakınlık nedeniyle bizde derin ve sıcak izler bıraktı.

26 Ekim gecesi konser sonrası gece 01.00'de, Samsun'da olduğumuz süre boyunca bizi ağırlayan ve bizimle tüm sıcaklıklarıyla ilgilenen, sahibinin Adige olduğunu öğrendiğimiz restorant'ta yediğimiz yemek, unutamayacağımız neşeli anlardan biriydi. Hepbirlikte oynanan mahalli oyunlarımız her zamanki gibi ortamı sıcacık ve canlı kıldı.

03.00'de Samsun'dan ayrılarak İskenderun'a doğru yola çıktık. İkinci durağımız İskenderun'da Kültürevi'nin açılışına davet edilen ekibimiz İskenderun Valiliği'nin konduğu oldu ve İskenderunlulara küçük bir konser verdik. Aynı günün gecesi yapılan asıl gösterimiz ise İskenderun ve çevresindeki tüm Kalkasyalıları bir araya getirdi. İskenderun'da 2 güzel gün geçirdikten sonra sevgili İskenderunluların coşkulu ve içten uğurlamalarıyla oradan ayrıldık. Bizimle tüm içtenliği ile ilgilenen Sevgili Hayri Koç'un ve tüm görevlilerin yakınlığı hepimizde derin izler bıraktı.

3. durağımız olan Kayseri'de ailelere misafir olduk. Bunu hem oyuncuların hem de ailelerin katıldığı yemekli toplantı izleyince elbette ortam harika ve coşkulu oldu. Müziklerimiz ve oyunlarımız her zamanki gibi gecenin vazgeçilmez bölümlerini oluşturdu.

Ertesi gün verilen konserle birlikte coşku doruk noktasına ulaştı. Olumsuz hava şartları bile, Sevgili Kayserilileri bizimle olmaktan alıkoyamadı. Konserertesi dernekte toplanan bizleri, aileler yine yalnız bırakmadı. Uğurlama esnasında arabalarıyla bizimle şehir çıkışına kadar gelen ailelerin ve Sevgili Kayserilileri değerli Başkanımız Seyfettin Dişner'in yakın ilgisini sanırım kimse unutmayacak.

-Başkent Ankara 4. durağımız oldu. Bileşik Kafkas Konseyi tarafından karşılanan ekibimize, Ankara'daki ilk gecemizde tanışmak ve kaynaşmak amacıyla bir kokteyl verildi. Kafkasya asıllı pek çok bürokrat, sanatçı ve yazarın bulunduğu kokteyl sonrası dinlenmek üzere otelimize döndük.

Ertesi sabah Anıtkabir'i ziyaret eden ekibimiz hoş anlar yaşadı. Aynı akşam kalabalık bir seyirci topluluğu karşısında konser verip, ertesi gün Konsey'de buluşmak üzere otele döndük. Sonraki gün Konsey'de yenen öğle yemeğinden sonra Ankara'dan ayrılıp Kütahya'ya doğru yola çıktık.

-5. durağımız olan Kütahya bizleri oldukça şaşırttı. Pekçoğumuzun

tenha geçeceğini düşündüğü Kütahya konseri izdihana yaşanmasına sebep olacak kadar kalabalık ve coşkuluydu. Bu coşku ve ilgi Dernek yönetimini olduğu kadar bizleri de mutlu etti. Kütahya, ilk kez ziyaret edilen kaplıcaları açısından da bel legimizde iyi izler bıraktı.

-Kütahya'ya yakın bir şehir olan Eskişehir 6. durağımız oldu. Kütahya'da organizasyondaki görevleri yüzünden konseri izlemek olanağı bulamayan pek çok Kütahyalı rahat koltuklarında bizimle olmak konseri izlemek üzere yine oradaydı.

Eskişehir, Kayseri, Bursa ve Adapazarı, özellikle Abhazya Direnişi'nde Türkiyelilerle aynı grupta savaşan oyuncularla ve bizlerde, yitirdiğimiz sevgili dostlarımızı anmak açısından buruk anılar bıraktı. İdealimiz olan "Birleşik Kafkasya" düşüncesi için, onların bizlere bıraktığı bayrağı hep birlikte ve sonuna kadar taşımak zorunda olduğumuzu bir kez daha anımsadık.

Eskişehir, yaşanan bazı küçük tatsızlıklara karşın, çok coşku ve gençleriyle ısıtıldı. Bizleri ağırlayan değerli büyüklerimizden tüm grup adına, yapılan bir takım hataları bağışlamalarını ve birlikteliklerimizi güzel anlarıyla hatırlamalarını diliyoruz. Herşey yarınlar ve birlikte bütün bir Kafkasya için olmalı ve kimsenin bu ideali mahvetmesine izin vermemeliyiz. Bizlere gösterdiğiniz misafir perverlik için sizlere minnattırız. Ayrıca Eskişehirin genç ve dinamik yeni ekibine yürekten başarılar diliyoruz. Sizlere yaşattığımız tüm üzüntüleri untabilmenizse en büyük dileğimiz.

-Eskişehir sonrası 7.durağımız Konya'da da her yerde olduğu gibi içtenlikle karşılandık. Konser salonunda yaralı Çeçen savaşçılarıyla birlikte dans edip onlara moral veren grubumuz oldukça etkilenmiş olarak Konya'dan ayrıldı. Afyon'un Dinar ilçesine uğramak ve mağdur durumdaki halkı ziyaret etmek, onlara moral vermek amacıyla Konya'dan erken ayrılmıştık. Dinar bizleri etkileyen, içimizde buruk izler bırakan yerlerden biri oldu.

Sekizinci durağımız Bursa'ydı. Bursa'ya sabaha karşı ulaştık ve dinlenmek üzere otele yerleştik. Ertesi gün yaptığımız prova ile

gösteriye hazırlandık. Havanın oldukça kötü olmasına rağmen Bursa'da dostlarımız bizleri yalnız bırakmadı. Coşkuları ve sevgileriyle yanımızda oldular.

Dokuzuncu durağımız Kafkasyalı nüfusun başkenti sayılan Adapazarı'ydı. Adapazarı, Kandit Tarba'nın ve ekibimizdeki pek çok oyuncunun daha önceden de tanıştığı pek çok dostla yeniden buluşmaları açısından sıcak ortamlara sahne oldu. Biz Türkiyeli oyuncular için ise ailelerinizi bir tek gün bile olsa yeniden görmemize vesile olduğu için ayrı bir önem taşıdı. Konser gecesi seyircinin coşkusu bizlerin heyecanı ile birleşince herkes için unutulmaz güzelliği bir gece yaşandı. Konser sonrası kulisin dostlarla dolup taşması da bizler için ayrı bir mutluluktu.

Onuncu durağımız Düzce'ydi. Bizi Düzce'de milli kıyafetleriyle pırlırlı gençlerimiz karşıladı. Hep birlikte yenen yemek sonrası yapılan prova ve hazırlıkların ardından konser için heyecanlı bekleyişimiz başladı.

Düzce'de tüm turne boyunca her yerde olduğundan daha büyük bir kalabalık ve coşkuyla karşılaştık. Seyircinin coşkusu tüm gruba yansınca heyecanımız bizi zorlayacak düzeye ulaştı. Konser sonunda uzun dakikalar boyu dinmeyen alkış ve sloganlar muhteşimdi. Tüm duygular ve gençlerin istekleri "Birleşik Kafkasya" ideali içindi.

Onbirinci durağımız İstanbul'du. Bizi Kartal Derneği karşıladı. Hep-

birlikte yenen akşamı yenen şimin ardından Ritsa ekip elemanlarıyla Kafkasın elemanları ortaklaşa bir düğün yaptılar. Gecenin sonunda hem oyuncular hem de İstanbullular yorgun ama neşeli bir şekilde evlerine dağıldılar. İstanbul ekibimizin 2 ayrı konser verdiği ilk şehrimizdi. Hem seyircinin sayıca çokluğu hem de coşkunun büyüklüğü açısından 2. konserimiz oldukça hareketli ve güzel geçti. İstanbul "Boğaz"ı, alışveriş yapılan mekanları, tarihi alanları ile herkeste derin ve hoş anılar bırakan bir şehir oldu. İstanbul konserleri de, ıpkı Düzce'de olduğu gibi oldukça coşku ve heyecanlı anlara sahne oldu. Konser sonrası Şamil Eğitim ve Kültür Vakfında yenen yemeğin sonrasında kalabalık bir grup tarafından uğurlanan ekibimiz sabaha karşı 03.00'de Amasya'ya doğru yola koyuldu.

Onikinci durağımız Amasya turne listemize sonradan eklendi. Organizasyon için az zamanı olan Amasyalılar oldukça yoğun çalışmak zorunda kaldılar. Bu kadar az zamanda böylesine güzel bir organizasyonu gerçekleştirdikleri için Amasyalıları gerçekten kutlamak gerek. Amasya final oyunumuzu planlandıktan fazla oynadığımız ilk şehirdi. Amasyalıları Kafkasya özlerylerini bizlere sahnedeki çıkma izni vermeyerek gösterdiler. Sahnedeki güçlüklerle ayrılabilen ekibimiz bu coşkudan dolayı oldukça mutlu bir şekilde oteline döndü. Ertesi gün Amasyalıların uğurlaması eşliğinde Çoruma doğru yola çıktık.

devamı sayfa 48'de

DERNEKLER ARASI KOORDİNASYON KURULU TOPLANDI

Türkiye'deki Kafkas Kültür Derneklerinin aynı çatı altında toplanması düşüncesinin olgunlaştırılması için yapılan seri toplantıların İstanbul ayağı Üsküdar Selimiye'deki Kafkas Abhazya Kültür Derneği'nin lokalinde yapıldı.

26/11/1995 tarihinde Kafkas Abhazya Kültür Derneği'nde Dernekler Arası Kurul toplandı

KATILAN DERNEKLER:

Pendik-Kaynarca K.K.D., Gaziosmanpaşa K.K.K. ve Dayanışma D., Uzunyaylılar K.K.D., İstanbul K.K.D., Fatih K.K.K.D., Kafkas Vakfı, Kafkas-Abhaz D.K., Kartal K.K.K. ve Dayanışma D., Kafkas-Abhazya K.D., Kafkas-Çeçen D.K., İstanbul Dostluk K., Kocaali K.K.D., Sakarya K.D., Uzuntarla K.K. Dayanışma D., Kayseri K.K.D., Konya K.K.D. Divan Başkanı - Cemalettin Ümit Yazmanlar - Ertuğrul Çolak Yaşar Güven

Cemalettin Ümit: Birlik adına geçmişte yapılan girişimler başarılı olmadı. Kayseri Derneği çalışmaları yeniden başlattı. Toplantı için gündem sunulmadı.

Mehmet Şıklaröğlu (Girişim Grubu Sözcüsü): Herşeyi birlikte yapma düşüncemizin için gündem belirlemedik. Geri hatları ile söyle bir gündem önerilebilir:

1. Türkiye'de Kuzey Kafkasyalıların birliğe adına bir dağınıklık var mıdır? Bunun tartışılması ve prensiple bir karar alınması.
2. Dağınıklığın olduğu sonucu çıkarsa bunun giderilmesinin yöntemi ne olabilir? Detaylı olmasa da nasıl bir merkezi örgüt oluşturulabilir?
3. İstanbul derneklerinin girişim grubu ile ortak çalışacak bir kurul oluşturma kararı alınabilir mi?
4. Birlik için Kaf-Der ve Konsey ile ilişkilerin sürdürülmesini sağlayacak bir temas grubu oluşturulabilir mi?

GÜNDEM-1. Madde

Mehmet Şıklaröğlu: Yaşanan Abhazya ve Çeçenistan savaşları sonucu Kuzey Kafkasyalıların ve onların örgütlü yapıları olan derneklerin hedefleri ve ufkuları değişti.

Dünyadaki değişimler sonucu bize sorumluluklar düştü. Anavatana dönecek olsak da, olmasak da görevlerimiz var.

*Kafkasya'ya karşı

*Türkiye'deki Kuzey Kafkasyalılara karşı.

1992'de birlik adına Kaf-Der kuruldu. Ardından da konsey. Bu arada Abhazya'da savaş başlayınca Abhaz Komitesi kuruldu. Çeçenistan'da savaş başlayınca ise ayrı bir komite daha kuruldu. Kimliğimizi açıkça ortaya koyan çalışmalar yürüttü Abhaz Komitesi. Devletle ilişki kurdu. Türkiye'ye Abhazya'yı anlattı. Savaş dünya gündemine Abhazya'yı soktu. Dünya gündeminde Abhazya doğru anlamda yer almadı. Ancak burada kusur tek başına komitede değildi. Tek başlarına bunu başaramazlardı.

Türkiye'de iki baş var gibi görünüyor. Ama gerçekte bir baş bile yok. Kuzey Kafkasya ile ilgili bir idealimiz varsa bunun için örgüt gerekli. Örgütlülük için de gerekli fedakarlıklar yapılmalıdır.

Kaf-Der'le görüştük. "Birlik çalışmasında varız, önkoşulumuz yok" dediler.

Konsey adına görüştüğümüz kişi: "Dağınıklık yok, iki örgütün olması rekabet oluşturuyor, biz Konsey olarak varız, çalışmalarımıza devam ederiz" dedi. Ancak bu düşünce konseyin tüm mensuplarının düşüncesi değil. Derneklerle yaptığımız toplantılarda genel düşünce: dağınıklığın olduğu ve giderilmesi gerektiği doğrultusunda. Bazı dernekler girişimi erken buldu, bazı dernekler hazır değiliz dedi. Birlik çalışmasında Kayseri olarak kendimizi öncü gibi görmüyoruz. Herhangi bir örgütün düşüncelerinin mutlak doğru kabul edilip örgütlerin önüne konulması doğru değildir.

Yaptığımız görüşmelerde öneriler geldi, önerilerle bir takım şeyler biçimlendi. Görüşmeler sonucu Kayseri'ye yeni bir görev düşerse (verilirse) devam edeceğiz.

Az konuşmak, çok iş yapmak genel irade olarak ortaya çıktı. Kaf-Der ve Konsey'i yermiyor veya övmüyoruz. Onları yargılamıyoruz. Bu toplantıların sonucundaki genel toplantıda böyle birşey zorunlu hale gelebilir.

Aceleci değiliz, rehavyet de düşmek istemiyoruz, zamanı iyi kullanmamız gerekiyor.

Ayrıca herşeyi konuşmalıyız. Birbirimizi sevmeliyiz.

ahmeti Tuna (Kafkas-Abhaz Komitesi adına ve Kişisel): Kafkasya'da 1841'de başlayan örgütlenme ihtiyacı sürgün sonrası devam etti. 1908'de İstanbul'da Çerkes Teavün Cemiyeti kuruldu. 1936'da Dostluk Yardımlaşma Derneği kuruldu. 1946'da geliştirildi. 1952'de fiili dernekleşme başladı. Toplumun, ulusun, devletin doğuşu örgütlenmeden geçer. Bunu becerebilen kitleler ulusturdu, devletleşti; bunu başaramayan, savsaklayan toplumlar maalesef 1995'li yıllarda ilkel toplum olarak kaldılar. Türkiye'de yaşayan Kafkasyalıların kültür, psikoloji ihtiyaç açısından örgütlenme zorunluluğu içinde olmalarına karşın bunu başaramadılar.

SSCB ile Yugoslavya'nın dağılması, insan hakları kavramına etnik kimlik tanımının da girilmesi, etnik kimliklerin, küçük ulusların kendilerini ifade etmeleri yönünde ciddi bir gelişim oldu. Gürcü-Abhaz savaşında Abhazya halkı Kafkasya ve Diasporanın desteğiyle kendi kimliğini, kendi özgürlüğünü siyasal olarak çizme olanağını elde etti. Örgütlenme girişimi başarılı olmazsa, orada kazanılan başarı tarihin bir köşesinde kalacaktır. İkinci kimlik arayışı Çeçenistan'da veriliyor. Türkiye'de hiçbir Kafkaslı diğerinden daha üstün değildir. Hepimiz Kafkas halkının üyesiyiz.

Bugün sayıları 50'yi geçen derneklerimiz örgütlenmenin ilk öncüleridir. Onların gelişmesi ile kurulan Kaf-Der, Konsey gibi örgütlerin geçmişteki varlığına şüphe getirilmemelidir. Bu kurulumlar bugünkü Türkiye, Dünya ve Kafkasya gerçeklerine uymuyor ve cevap vermiyor. Yeni oluşumun bütün dernekleri, komiteleri, Kaf-Der'i, Konsey'i kapsamaları bize bazı faydalar sağlayacak.

Yeni dernekler kanunu ile Kafkasyalıların kültür anlamında adım atmaları için genel bir şemsiye oluşturur. Kafkas insanını, kültürünü koruyacak bir şemsiye. Dernekleri belirli bir politika içerisinde toparlayamazsak, dernek platformlarında siyasal propaganda yapılır, siyasal düşüncesi ne olursa olsun rekabet içinde olan partilerin Kafkasyalıları kendi saflarına çekme çalışması sonucunu doğurur. Dernekler kanununun değişmesi ile Kafkasyalıların kimliklerini ifade etmek, Kafkas kültürü ve ideolojisini

olusturmak için ciddi bir birliğe ihtiyaç var. Savaşlarda gördük, Çeçenistan savaşında belirli inançlar doğrultusunda, islami ve ülkücü manevra yardımı yaptılar. Abhaz savaşında Abhaz Komitesine yalnız Kafkasyalıları yardım etti. Abhazya için yardım yaptılar. İkisinin arasında enteresan bir fark var. Biz 1.000.000\$ (dolar) yardım alabıldık bu toplumdun, Çeçen Komitesi tahmin ediyorum bununla mukayese edilemeyecek kadar fazla yardım almıştır.

Burada ekonomik, kültür entegrasyonuna, birliğe ihtiyaç var. Kafkas insanı bireyciliği çok yatkın. Bireycilik insan capında, dernek capında aşlanmadığı takdirde güç dağılımı olanağı için Kafkas insanı sesini duyuramayacaktır.

İstanbul'da ANAP 34. seçim çevresinin 20'sinde adayım Karadenizli olarak seçti. İST'da 6-7 Kafkas insanı olduğunu araştıranlar söylüyor. % 7'ye karşılık hiçbir Kafkaslının adını kartiler anmadı. Bu durum da birliğin gerçekliğini tartışmaz olarak ortaya koyuyor.

Kültür-Ekonomi-Siyasi anlamda birliğin gerçekliğini iyi bilen Abhaz Komitesi bu girişimi saygıyla karşılıyor, tam desteğini veriyor. Göklenilebileceği her hizmet için olanakları fedasında hazır, kişisel görüşüm şu:

Ard niyetiz oluşturma değil var olan örgütler kifayetsiz, birleşme Türkiye'yi kapsayacak şekilde bir an önce sağlanmalı, derneklerin birleşmeye fiili katkıda bulunmalarının kutsal görevleri olduğuna inanıyorum.

Hayri Efe (Gaziosmanpaşa): Derneğimiz yeni bir dernek olup Kaf-Der ve Konsey hakkında yüzeysel bilgilere sahiptir. Üçüncü oluşum için endişelerimiz mevcuttur. Öncelikle Kaf-Der ve Konsey birleşerek oluşuma destek vermelidir.

Saffet Öztürk (Kartal): Gaziosmanpaşa'nın endişelerine katılıyoruz. Türkiye genelindeki birleşmeden önce İstanbul özel bir yapıda. Hem olumlu, hem olumsuz anlamda, 8 dernek, 2 vakıf, 2 komite var. Hizmet birimleridir bunlar. Dernekleşemediler. Birlik ve beraberliğe ihtiyacımız olduğunu kabul ediyoruz. Sağlıklı katılmak için İstanbul'da bir sekreteryaya oluşturulmalı. Kaf-Der ve konseyin bu konudaki görüşleri alınmalı. İstanbul derneklerinin Kaf-Der ve konseye bakışı irdelenmeli. Türkiye'yi kapsayacak birlik oluşumu için İstanbul'da sekreteryaya oluşturulmasını talep ediyoruz. Üzerimize düşecek görevleri yapacağımızı taahhüt ediyoruz. Hukuki tek çatı altında bir araya gelmeden önce etkinlikler tek çatı altında birleşip birarada ne kadar olabileceğimizi görmemiz gerekir güzel laflar değil güzel eylemler iyi şeyler getiriyor.

Atay Ceyişakar (Kafkas-Abhazya K.D.): Hazır iki kurum varken neden birlik arayışına gerek var? Abhazya savaş öncesi, savaş çıkabileceği endişesiyle elimizdeki raporları hükümete ulaştırmak istedik. Aracılara karşın (ciddi ve etkin araçlar) görüşmedik. Sonra savaş çıktı, komite kuruldu, 1992 Ekim ayında başbakanlık kalemini arayıp komite başkanı olarak görüşme talep ettim. Belli bir saate kadar haber çıkmayınca İstanbul'a döndüm. Aynı gece özel kalem aradı ve randevu verdi. Toplum desteği ile oldu bu.

Üst kurum olmak için herkesin desteğini almalı, Ankara'daki kurumlar da dahil olmalı.

Kaf-Der ve konseyin de dahil olduğu yeni bir yapıya ihtiyacımız vardır. Derneğin düşünceleri:

Mevcut kurumlardan hiçbirini dışlamadan, samimi yaklaşım, son ana kadar gerekeni yapma, yeni yapılanmanın doğması doğrudur. Bu anlamda çalışmaya destek veriyoruz.

Bize ne görev verilirse emrinizdediz.

İstanbul'un özel durumu var. İstanbul'daki derneklerin de üst kurum olmam bana göre. İstanbul derneklerini temsilen Ankara'ya mu-

hatap olacak bir yapıyı da doğru buluyorum. **Cemalettin Ümit:** Abhazya savaşı sırasında miting baş vururuz oldu. Bir sonuca varamadık. Ses getirecek bir birliğimiz olmadı için. Şimdi istifa eden valinin eşinin ameliyat ekibinde olduğum için, kişisel bir nedenden dolayı miting izni alabildik. Ses getirecek bir birliğe ihtiyacımız var.

Aytek Kirmel (Fatih): Öncelikle neden üçüncü yapı, üçüncü başlık sorusuna Fatih Derneği adına cevap vermek istiyorum. Eğer Çeçenistan'ın işgaline Kaf-Der'den duyurucu bir kınama gelmemişse üçüncü bir örgütlenmeye, veya diğer yapıları da içine alacak bir örgütlenmeye ihtiyaç vardır. Eğer Birleşik Kafkasya Konseyi Esnaf Kulübü olmanın ötesine geçememişse Kayseri Derneği'nin başını çektiği girişime ihtiyaç vardır. Kayseri Derneği'nin iyi niyetinden kuşkuymuz yok.

Eleştiri ve kaygılarımız var. Eleştirilerin yapıcı olarak algılanmasını rica ediyorum.

1. Birlik kelimesi toplumumuz açısından tılsım içeriyor. Ne adına, hangi ilkelerle birlik sorusu sorulmadan insanların birbirini bahkılama atlıyor. İlkeler, amaçlar anlamında endişe verici boşluklar vardır. Boşluklar ya girişim sahipleri tarafından doldurulacaktır, ya da koordinasyon kurulu oluşturularak dernekler dolduracaktır.

2. Kaf-Der ve Konsey'in statülerinin ne olduğu belli değildir. Dışarıda verilen kavgaların içeriye taşınmasının çok sağlıklı olmayacağını düşünüyoruz.

Kaf-Der toplumumuzun çok büyük bir kesimini temsil etmemektedir. Yoğun yerleşim bölgeleri Kaf-Der üyesi değildir. Konsey kendini Eşraf Kulübü gördüğü için tabanı temsil etme kaygısından uzaktır. Kaf-Der ve Konsey'i başlangıçta temel almak çok doğru değildir. % 80'lik sessiz çoğunluk sesini duyurmak için yeni bir oluşumu beklemektedir. Ön koşul koydukları veya ayak diredikleri taktirde Kaf-Der ve Konsey'i dışarıda bırakmak çok yanlış bir hareket olmayacaktır. Sessiz çoğunluğun temsil edilmesi adına bir takım sağlıklı yapılar terkedilebilir.

3. Toplumumuzda geleneksel İstanbul-Ankara çekişmesi vardır. Bunun esnaflığını yapan, kariyer uyan kadrolar vardır. Birlik sağlandığında bu kadroların durumu ne olacaktır?

Aralarında Fatih Derneğinin de bulunduğu bir kesim 11 Mayıs 1918 bağımsızlık gününü yüceltirken, diğer bir kesim, adlarını zikretmeye gerek yok, o günü feodalların-petrol zenginlerinin bağımsızlık günü olarak nitelendirirken, veya A'dan Z'ye Kafkasoglu Kafkas 11 Mayıs 1918'i biz yüceltirken, bir kesim Rusçu-Marksist bir kesim 11 Mayıs 1918'i yerin dibine geçirirken hangi ilkeler adına aynı çatı altında biraraya geleceğiz, bunu da düşünmeli.

4. Kafkas toplumunda milliyetçiler vardır, islamcı kadrolar vardır, ne yazık Rusçu-Marksist kadrolar vardır, işadamları, bürokratlar vardır. Bu insanların kendilerine has perspektifleri vardır. Oluşturulacak örgüt bir parlamento gibi olmalıdır. Değişik fikir yapılarının aynı çatı altında temsil edilmesi gerekir.

Sezai Şilar (Kaynarca): Girişimle ilgili detaylı bilgi toplayıp değerlendirmek yapmamız gerekiyor. Bu değerlendirmeden sonra desteklemek istiyoruz. Böyle bir yapının gerekliliğine inanıyoruz. Yapılacak bütün toplantılara katılmak istiyoruz. İstanbul'daki derneklerin Rumeli ve Anadolu yakası olarak örgütlenmesi gerektiğine inanıyoruz.

Muammer Tuncel: Kafkas toplumunun şu andaki acil ihtiyacı nedir?

Merkezi örgütlenme mi? Yerel örgütlenme mi? Yerel örgütler doğru çalışmakta mı? Yerel örgütler bugüne kadar kendilerine düşen görevi yapmamıştır.

Türk aydını toplumuna bedelini ödemişlerdir. Çerkes aydını da aynı durumdadır. Bu gelenek yerel yönetimlere de geçmiştir. Tabanları ile yerlerine ilgilenmemişler yerel yönetimler.

Bağlarbaşı Derneği tipik bir konfederasyondur. Bağlarbaşı'nın tabanına ulaşmak için gayreti olmamıştır. Bu durumdaki alt kurumların oluşturacağı üst kurum sağlıklı yapı olmayacaktır. Yerel örgütleri doğru çalıştırmayı tartışmalıyız. Şimdi yapılacak olan yerel örgütler Kafkas toplumunun sorunlarını üst kuruma havale edecek. Dernekler tabanının % 50'sine ulaştığında biz bu toplum içinde hakettiğimiz

politik yeri elde edeceğiz. Siyasi platformda nüfusuna göre temsil edilmeyen hemen hemen sadece Kafkas toplumdur. Kolay olan bir üçüncü, dördüncü kuruluş. Ben Kaf-Der'e de, Konsey'e de eşit ağırlıkta. Eğer ben bir mücadele başlatacaksam ikisinden birini seçerim, onun içinde mücadele ederim. Konsey'in başlatıldığı mücadele tarzı yanlış olmuştur. Üçüncü kuruluş yolunu açmıştır. Bu da gerçekleşirse dördüncüsü olacaktır.

Birlikten yanayım. Ama mevcut yapıların içine girip çalışmakla bu olabilir. Asıl sorun yerel birimlerin çalışır hale getirilmesi, tabana ulaşmanın yolunu bulmalarıdır. Kaf-Der ve Konsey'in birlikteliğini sağlamaya çalışmalı. Yöneticileri arasında çok fazla düşünce farklılığı yoktur.

Mesut Şurdum: Kimsenin hakkını almak istemiyoruz, kimseye de hakkımızı vermemeliyiz. Türkiye'de Kürt toplumu var, yanı sıra Kuzey Kafkas toplumu var. Onlar bu memleketin evladı, hükümetle kendi davaları var, kendileri halledecek. Bizim Türkiye'de bir sorunumuz yok kanaatındeyim. Bizim idealimiz nedir?

Çerkes ismi hepimizi topluyor. Kafkasya yardımı-kurtarılmaya muhtaç. Dışarıda yaşayanlar da Kafkasya'ya muhtaç.

Yapacağımız şeyleri açık gönüllülükle ortaya koyalım. Bir müşterek var. Bir elden idareyi nasıl sağlayacağız, bunu düşünelim.

Yapacağımız şeyi açıkça ifade edelim, bir de açıkça destek verelim.

Erhan Şahin (Bağlarbaşı): Yeni bir yönetimiz, yeni seçildik, yönetim olarak şu anda net düşüncelerimiz yok. Ancak olumlu bir girişim olarak görüyoruz, bu anlamda destek vermeye çalışacağız.

Kaf-Der'in kuruluş aşamasındaki çalışmalarla ilgili bir takım dernekler özeleştiriyor gibi hava doğuyor, bu iyi birşey. Gerçekten Kaf-Der'in ve çalışmaları katılan derneklerin ciddi bir özeleştirme vermeleri gerekiyor. (Birbirlerine karşı.) Bunu bir kesim yaptı ama büyük kesim yapmadı.

Neden birlik istiyoruz? Dünyada bireycilik gelişirken biz neden geç kalmış gibi davranıyoruz?

Ben Türkiye'nin zenginleşmesini, demokratikleşmesini istiyorum. Çerkesler de zenginleşir, demokratik hakları artar. Kültürel gelişimi de istiyorum. Kültürel birikimi olan bir kitledir Çerkesler. Birlik böyle birşey talep etmelidir. Başka nedenlerle de, basit nedenlerle de kurulabilir. Sonra gelişir, ciddi tahliller yapar.

Üçüncü bir yapıdan kuşku duyuyor insan. Kayseri girişimi öncesi Konsey ve Kaf-Der temsilcilerini İstanbul'da tartıştım istiyordum. Bizim önderliğimize soyunduklarına göre.

Şimdi farklı bir girişim çıkıyor ortaya. Fazla özeleştirme talep etmeyen, yumuşak havada, herkesi kucaklayan bir örgüt. Biz destekliyoruz ama içinde ayrılık potansiyelini barındırıyor. Belki de erkendir. Doğru temelde tartışıp ayrılmıyoruz. Ankara Derneği kongresindeki iki listeden kaynaklanan iki örgüt çıktı. Bütün yazılan çizilenlere karşın neden budur. Ankara-İstanbul ilişkisi 20 yıl önce arkadaş olan toplam 4 kişinin ilişkisinde kaynaklanıyor. Bireysel ilişkiler etrafında toplum harmanlamak, gerçekten ciddi şeyler üretmek isteyen toplumun önüne engel olarak çıkmak ayıp geliyor artık. Bu anlamda onlar da özeleştirme yapmalı. Bir de hiçbir şey söylemeyenler var Türkiye'de. Kendilerini ele vermeyenler, kamuoyu önünde kendilerini gizliyorlar. Ama etkili oluyorlar. Onlar da düşüncelerini kamuoyu önünde açıklamalı.

Bu süreç çabuk bitecek bir süreç değil. Arkadaşlar da bunu teslim ediyor.

Ender Şenel (Kocaeli-Girişim Grubundan):

Mehmet Şıkıroğlu: İstanbul Dernekleri biraz daha yavaş alınmasından yana. Çok ciddi bir tecrübeye de sahipler. Sorun sadece bizim sorunumuz değil. Taşın altında artık İstanbul'un da elinin olması lazım. Tecrübelerin bize aktarılması lazım. Birliğin gerçekleşmesi vazgeçilmez bir ihtiyaçsa İstanbul bize yardım etmeli. Belki bu irade burada açıklanmalı. "Yavaş-yavaş onlar yürüsünler" bence doğru birşey değil, yavaş yavaş birlikte yürüyalım. Kaf-Der ve Konseyle ilgili fazla birşey söylemek istemiyoruz. Ama onlardan ciddi bir muhalefet gelmeyeceğine inanıyoruz, ilişkilerimiz sürüyor.

Biz şöyle bir tercih yapabildik: İki örgütten birine katıldık. Ama o zaman A veya B

örgütüne muhalif insanları buraya nasıl çekecektir? Bizim derdimiz hepimizin düşüncesi ve emeği ile oluşacak bir örgüt. Bunu başaracağız.

Düşüncelerimiz genelde çakışıyor. (Kaf-Der ve Konseyle) Hepimiz doğru bulduğumuz şeyleri ortaya koyalım. Her düşünceye değer veriyoruz. Tek başımıza üstümüze kalırsa başarılı olmayabiliriz. Ama birlikte hareket edersek Kaf-Der ve Konsey buna kayıtsız kalamaz. Onlar da bizim kadar samimi. Kişisel sorunları aşmalıyız. Berabersek doğruyu neden üretemeyelim? Neden beraber olmayalım? Hepimiz Kuzey Kafkasya'nın birliğini ve bağımsızlığını istiyoruz. Lütfen bizi yalnız bırakmayın. Düşüncelerinizi ortaya koyun, onu birlikte yapalım.

Seyfettin Dişner (Kayseri): Gündemin 1. maddesi birlik ve beraberliğin gerekliliği konusunda bir irade ortaya koymaktı. Ancak bazı tereddütler var.

Bir örgütsel dağınıklık olduğuna inanıyoruz. Merkezi örgüte ihtiyaç var. Büyüyen sorunlar karşısında yerel örgütler yetersiz kalıyor. Sorun ertelenmeyecek bir sorundur. Zamanı gelmedi veya gerekli değil diyorsak gündemin diğer maddelerine geçmeye gerek yok.

Birlik konusunda iradi bir karar alırsak diğer maddelere geçebiliriz. Biz üçüncü örgütün üçüncü yanlış olduğunu söylüyoruz. Bunların ve bunlara katılmayan örgütlerin de katılacağı tek bir örgütten söz ediyoruz.

Merkezi örgüt yerel örgütleri de harekete geçirecektir.

Kuzey Kafkaslıların kendi etnik kimlikleri ile örgütte yer almasını istiyoruz.

Model-ilke-Amaç için birşey önermiyoruz. Kurulan iki merkeze en büyük eleştiri dayatmacı oldukları doğrultusundadır. Tartışmalardan çıkacak doğruları bulacağız. Kendi oluşturduğumuz doğrulara kendimizin karşı çıkması söz konusu olmaz.

Gerek Türkiye, gerekse Kafkasya'ya yönelik tabii ki amaçlarımız var. Türkiye'de siyasi-etnik kimlik doğru bir biçimde konulmalı ve savunulmalı. Atavatanımızla ilgili sonuçta tam bağımsızlık.

1. madde konusunda sayın divan bir oylama yapılabilir. İlke olarak dağınıklık olduğuna, merkezi örgüte ihtiyaç olduğuna karar verilirse diğer maddelere geçilir.

Merkezi örgütlenme gereklidir. 34 Evet, 1 Çekimser, 1 Red.

Cehdi Nogaylar (Uzunyaylılar): Oylama yapıyorsunuz, oylamadaki kustasları ben anlamadım. Hangi dernekten kaç kişi var? Bağlayıcı bir karar alınması doğru değildir. Netleşmeyen meseleler var. Tabanuma götürüceğim. Öneriyi kabul edelim mi, etmeyelim mi? Kaf-Der'in hukuki yapılması dışında bir yapı olabilir mi örneğin? Bunu benim tabanım kabul eder mi?

Üst kurul siyaset yapacak. Halkımızın ne kadarını temsil edecek? Siyaset yapma hakkını (onlar adına) biz nereden alıyoruz? Bir oldu-bittiyi getirmeyelim. Bu bir bilgilendirme toplantısı olmalı. Bu topluluğun alacağı karar beni bağlamaz Kayseri önerisini net olarak ortaya koyar. Kaf-Der de birlik bütünlük diyor. Birbirimizi aldatmayalım. Kayseri derneği de siyasal anlamda Uzunyaylı'yı temsil etmiyor. Bunu tabanına götürmeli. Kayseri önerisini bilgi bazında ortaya koysun. Bunu dayatma olarak kabul etmeyiz.

Cemalettin Ümit: Burada istişari anlamda toplantı yapılıyor. Bir merkezi örgüte ihtiyaç var mı, yok mu? Var kararı verilirse merkezi örgütlenme nasıl olacak tartışına inilecek. Bu oylama o anlamda idi.

S. Dişner: Oylamayla yanlış bir şey yapmış olsak da -ki ben yanlış yaptığımıza inanmıyorum- bu denli bir tepkinin ne anlamı geldiğini anlamakta güçlük çektim. Oylama nedeni, örgütsel bir dağınıklık var mı, yok mu? Varsa sorunları göğüsleyecek tek bir merkezi örgüte gerek var mı, yok mu? Sonra amaçlar konuşulacak. Ne için birlik deniyor? Ulus için, hepimiz için. Amaçlar konusunda kabul edilmeyen madde olursa katılabiliriz. Bu oylama bağlayıcı değil.

Gaziosmanpaşa: Her konuda işbirliğine hazırız. Oylamayı erken bulduğumuz için çekimser oy kullandık. Toplantılar devam etmeli.

Niko Marr'ın 1910'da hazırladığı Laz Dili Grameri kitabı

Ataman Oğuz'dan Sivil Toplum Örgütlerimiz Olan Kafkas Kültür Derneklerine Çağrı:

HABİTAT'A KATILMALISINIZ

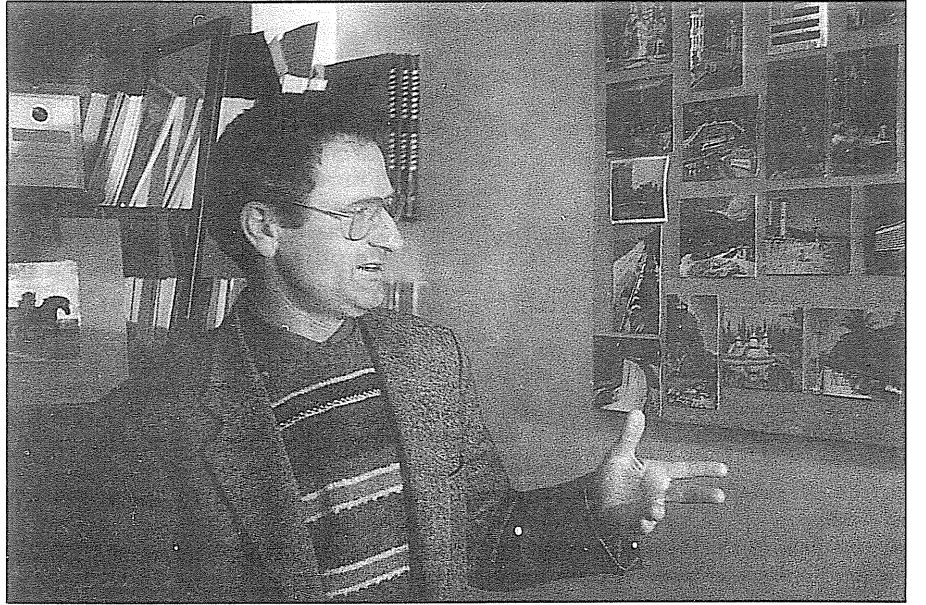
Dünya'nın en büyük ve kalabalık şehirlerinden biri olan İstanbul önümüzdeki yaz uluslararası düzeyde önemli bir buluşmanın "Habitat İnsan Yerleşimleri Konferansı"nın evsahipliğini yapmaya hazırlanıyor. Biz de okuyucumuzu bu konuda biraz olsun aydınlatabilmek için Habitat II Konferansı Sivil Toplum Kuruluşları (STK) Formu için oluşturulan Evsahibi Komite(ESK)'de Eğitim-Sen temsilcisi olarak yeralan Ataman Oğuz ile görüştük:

Alağara: Sayın Ataman Oğuz Habitat nedir?

Ataman Oğuz: "Habitat" İnsan Yerleşimleri Konferansı'dır. İlki 1976 yılında Kanada'nın Vancouver kentinde gerçekleştirilmiştir. Konusu insana ve insan yerleşimlerine ilişkin herşeyi kapsıyor. Başlıca çalışma alanları (Caucus) ise çevre, kadın, çocuk, kentleşme, insan hakları, gençlik, değerler, halk sağlığı, bilim ve teknoloji, kültür ve sanat, spor, kırsal yaşam, hayır işleri ve yardımlaşma vb.

Alağara: Sayın Oğuz, Habitat'a hazırlıklar ne durumda?

Ataman Oğuz: 1992 yılında yapılan Rio Çevre Zirvesi'nde Türkiye'yi temsil eden Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Habitat II Konferansı için Türkiye'nin evsahipliğini üstlenebileceğine ilişkin talebi ile başlayan süreç, çeşitli hazırlıklarla devam etmektedir. Evsahipliğine uygun görülen Türkiye, hazırlıklar için Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ) görev üstlendi ve iki yıldır da hazırlık

Ataman Oğuz, Kafkas Kökenli insanlarımızın Türkiye'deki sivil toplum örgütleri olan Kafkas Kültür Derneklerinin de Habitat'a mutlaka katılmaları gerektiğini belirtiyor.

çalışmalarını sürdürmektedir. Oluşturulan **Habitat II Proje Koordinasyon Birimi** teknik ve altyapı hazırlıklarını (Konferans mekanları, konaklama ve güvenlik hizmetleri vb.) sürdürüyor. Bunların dışında, yeni Hükümet'in hazırlıkları dışında S.T.K (Sivil Toplum Ku-

ruluşları) nın hazırlıkları da sürmektedir.

Habitat sürecinin 2. bölümü ise 3-14 Haziran tarihlerindeki konferans sürecidir. Devlet ve Hükümet Başkanları ile akredite olmuş Resmi ve Sivil Toplum Kuruluşları (S.T.K) nın katılacağı resmi konferans dışında özel sektör, Akademisyenler, Sendikalar, par-

lamententerler, Halk Forumu, kent uzmanları ve STK (Sivil Toplum Kuruluşları) Forumu sözkonusu paralel forumlardır.

Habitat sürecinin 3. Bölümü ise konferans sonrası uygulaması gereken KEP (Küresel Eylem Planı)'nın izlenmesi sürecidir. Bu amaç için de STK'lar arasında kalıcı yapılanmalar gereklidir.

Alaşa: Sayın Oğuz, ESK nedir? Çalışmaları ne durumda?

Bizler STK'ları olarak bir yıla yakın bir süredir çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Bu çalışmalar son 3 aydır hızlanmış durumda. Eylül ayı başlarından bugüne dek 200 civarında ESK bir araya gelerek ESK (Ev Sahibi Komite)'yi oluşturduk. ESK kendi içinde görev bölümü yaparak yoğun bir şekilde çalışmakta, bu çalışmaları da Sıra Selvilerde bulunan BİLSAK binasında sürdürmektedir.

HABİTAT II ESK bürosu, STK'ların proje ürettikleri projelerini diğer kuruluşlarla paylaştıkları bir mekan haline gelmiş bulunuyor. Büroda STK'lara ilişkin bilgi bankası oluşturulmuş, başvuran STK'ların iletişimlerinin sağlanması çalışmaları yapılmaktadır. Şu anda somut çalışmalar yürüten bir çok STK'nın biraraya geldiği çalışma alanlarının (cocus) başlıcaları şunlardır: Çocuk, kadın, değerler, çevre gençlik. Bir STK kuruluşu olarak Habitat'ta, konusu insan yerleşimi ve buna bağlı olan her projeye yer var. Konferansa katılma koşulları Habitat bürosundan öğrenilebilir.

Ayrıca STK forumuna katılmak isteyen STK'ların ESK'ya başvurmaları yeterlidir.

HABİTAT II ESK BÜROSU: Bilsak Soğancı Sk. No:7
CİHANGİR İSTANBUL
TELEFON: (0.212) 243 63 54
FAKS: (0.212) 252 93 50

HABİTAT II

Alaşa: Habitatın STK (Sivil Toplum Kuruluşları) Açısından Önemi Nedir?

Resmi yapıların insanlığın sorunlarına çözüm üretmede yetersizlikleri ortada. Bu nedenle resmi yapılar STK'ların görüşlerini almanın ötesinde, bizzat sorunların saptanıp çözüm için yapılacak çalışmalarda rol almalarının zorunlu olduğunu görmeye başladılar. Ayrıca insan ve dünyaya ilişkin sorunların çözümü STK'ların içinde yer aldıkları çalışmalarla olası.

HABİTAT II diğer B.M. Konferanslarından farklı. Şimdiye kadar yapılmış olan B.M. Konferanslarında paralel forumlar yapılır, ancak bu paralel forumlar resmi konferansı etkilemezdi. Şimdi ise STK'lar hükümetlerle eşit temsil olanağı bulacaklar. STK forumu sonunda alınan kararlar ORTAKLIK KOMİTESİ tarafından resmi konferans sonuçları ile birleştirilecek. Böylelikle K.E.P. (Küresel Eylem Planı) için ortaklık sağlanacak.

Bir fark da şu: Daha önce yapılan RIO çevre zirvesi, Kahire Nüfus Zirvesi, Kopenhag Sosyal Kalkınma Zirvesi, Viyana İnsan Hakları Zirvesi ve Pekin Kadın Konferansı gibi B.M. zirvelerinin üzerinde ve tümünü kapsayıcı olması.

Habitat Organizasyon birimi Kenya'nın başkenti Nairobi'de bulunuyor. Ayrıca uluslararası sivil toplum örgütlerince oluşturulan ve bazı resmi görevlilerinde yer aldığı IFG (International Facilitation Grupp) Uluslararası Kolaylaştırıcı Grup adı verilen bir yapılanma da var. Bu IFG, konferansın STK Forumu'nun katılımının sağlanması ve bu amaçla ilişkiler ağının sağlanmasında kolaylaştırıcı bir görev üstlenmektedir. Bir anlamda Türkiye'deki STK'ların oluşturduğu ev sahibi komiteye yardımcı olmaya çalışmaktadır. Uluslararası bir STK şemsiye örgütü olan HIG (Habitat International Coalition)'in konferansın Türkiye de yapılmamasına ilişkin bir tepkisi vardı. 350 civarında dünyanın çeşitli STK'sını çatısı altında barındıran HIG, Türkiye'de bir savaşın yaşanmakta olduğu, demokrasi ve insan hakları ihlallerinin yoğun olarak yaşandığının savunarak Türkiye'de böylesi bir uluslararası organizasyonun yapılması gerektiğine inanıyordu. 1995 Nisanında Türkiye'ye gelen HIG üyeleri buradaki sivil örgüt temsilcileriyle görüştüler. Bu görüşmeler sonucu Birleşmiş Milletlerin bu önemli konferansının İstanbul'da yapılmasının Türkiye'deki olumsuzlukları tartışmaya fırsat vereceği ve demokrasinin gelişimine katkıda bulunacağına inandılar ve boykot etmekten vazgeçtiler.

İnsan yerleşimlerinde sağlıklı, güvenli, adil ve yaşanabilirlik temelinde her kuruluşun ve bireyin söyleyeceği sözü var. Söylenecek düşüncelerin uygulanabilirliği, hayata geçirilmesi ise STK'ların çabasına bağlı.

Alaşa: Sayın Oğuz verdiğiniz bilgilerden dolayı teşekkür ederiz

Türkiye Çerkeslerinde Sosyo-Kültürel Değişme

Kaf-Der'in düzenlediği "Türkiye Çerkeslerinde Sosyo-kültürel Değişme" Sempozyumu, Ankara'da derneğin genel merkezinde yapıldı. Toplantıya ilgi büyüktü. Hem Ankaralılar hem de Türkiye'nin dört bir tarafından gelen izleyiciler saatler süren toplantıyı ilgiyle izlediler. Aşağıdaki yazı Dr. Cahit Aslan'ın sempozyum bildirisi.

Çerkesler ne zaman kendi aralarında konuşmaya başlasalar sitemlerinin ardı arkası kesilmez. Hep bir ağızdan değişiyoruz, yok oluyoruz, kayboluyoruz demeye varan sözler sarf ederler. Bu bağışmalar doğruluk payı taşıdıkları kadar da eksiktir. Sanki değişmemesi gerekiyormuş gibi tepkiler gösterilmekte; varlıklarını değişmemezliğin içinde aramaktadırlar. Bir kere değişmezlik eşyanın tabiatına aykırıdır. Çünkü her şey hareket halindedir, değişmek zorundadır. Kùltürler de birer gerçekliktir, onlar da değişmek zorundadır. Yalnız aralarında bir fark vardır, o da değişmenin niteliği, değişmenin hızı ve değişen birimlerin tüm yapıya olan etkisidir.

Değişmeyi bir kùltür için problem haline getiren değişmenin ardından bir çözülmenin gelip gelmediğidir. Ya da değişen birimin kùltür bütününe bozucu etkide bulunup bulunmadığıdır. Değişmenin bir problem haline gelmesinin bir diğer yönü de, onun olan ile olması gereken arasındaki çelişkisidir. Toplumların normal koşullarında olan değişimi kendi iç çelişkilerinin bir ürünüdür ve olması gerekeni yansıtır. Yani olan aynı zamanda olması gerektir. Şayet olan, olması gerekenden

Dr. Cahit ASLAN
Çukurova Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Kaf-Der'in düzenlediği "Türkiye Çerkeslerinde Sosyo-kültürel Değişme" Sempozyumu yoğun ve düzeyli bir izleyici kitlesinin katılımı ile gerçekleşti.

uzaklaşıyorsa normal değişim sürecinden sapma var demektir. Göç (zorunlu göç-sürgün) buna en açık bir örnektir. Çünkü göç, kùltürleri uymak zorunda veya bir süreliğine çatışmak zorunda bırakan yeni bir

sosyal hayat alanıyla, bir sosyal yapıyla yüz yüze getirmektedir. Diğer taraftan, yeni sosyal mekan da kendi değişimini yaşamakta ve bu da değişimin boyutlarının anlaşılmasını biraz daha zor-

laştırmaktadır. Her şeyden önce değişmek zorundayız. Yalnız çözülmeyen, kültürel kimliği sürdürerekten.

İlk önce sosyo-kültürel değişme konusundaki kavramları açalım, sonra da değişimin boyutlarına bakabiliriz.

Sosyo-Kültürel Değişim Nedir?

Sosyo-Kültürel yapı insan ilişkileri, insanların kullandıkları araçlar, değerler, kurallar ve anlamlarından oluşan bir bütündür. Bu bütün insanlar arasındaki görünür bağlantıların düzeni, bu bağlantıların karşılıklı olarak birbirlerini bütünlemelerine yol açan bir düzenlemedir. İşte sosyo-kültürel yapıyı meydana getiren bu öğlerde veya tüm yapıda meydana gelen farklılaşmaya Sosyo-kültürel değişim diyoruz.

1989 yılı köy bazında ve 1991 yılında da kent bazında, etnik ilişkiler çerçevesinde, endüstriyel süreç gözönünde bulundurularak Çerkesler'de meydana gelen sosyo-kültürel değişimin boyutunu gözlemlemeye çalıştık.

Etnik İlişkiler Çemberi Nedir?

R.E.Park.E.S.Bogardus e W.O. Brown'un analizlerine göre birden fazla etnik grup bir araya geldiğinde benzer tarzda etkileşimde bulunmaktadır ve belli basamaklardan geçerek değişiklikler geçirmektedirler.

Bu bilim adamlarının ortaya koydukları teorilerin analizinden Türkiye Çerkeslerine uygun düşecek şemalar çıkardığımızda şu sonuçlar ile karşılaşırız.

- 1.Devre: Ortak yaşamla ilgili ilişkiler-merak
- 2.Devre: Uyumsuzlukların ortaya çıkması
- 3.Devre: Geçici yerleşimler
- 4.Devre: Statü kazanma çabası-izolasyon
- 5.Devre: Harekete geçme
- 6.Devre: Çözüm-Benzeşme-kaynaşma
- 7.Devre: İkinci, üçüncü neslin zorlukları-marjinal insan tipi

Birinci devre göçün ilk dönemine rastlar. Bu devrede çevre kültürler Çerkeslerin yerleşimini merakla izlemiştir. Aynı şekilde alt düzeyde

alış-veriş şeklinde bazı sosyal ilişkilerini kurmuşlar. İkinci aşamayı fiziksel uyumsuzluklar ve bazı çatışmalar izlemiştir. Üçüncü aşamada topluluğun üye sayısı ile ters orantılı olarak baskın grubun içinde erimişler. Topluluk üye sayıları artıkça baskın grubun içinde erimeye direnmişler. Dördüncü aşamada varlıklarını sürdürebilmenin yolu olarak izolasyon durumuna geçmişler. Aynı şekilde belirli dönemlerde statü kazanma yollarını denemişler. Askere gitmişler gerektiğinde hakim grup ile beraber savaşmışlar. Özellikle dinsel kurumlarını geliştirerek birey bazında bunu desteklemişler. Beşinci aşamada ise harekete geçilmiş, ülkenin yasalını elverdiği ölçüde kültürel faaliyetlerini sürdürmeye çalışmışlar. Altıncı aşamada istem dışı benzeşme ve kaynaşmaya başlamışlar. Bireylerin birçoğu ailelerinin kültüründen kopmuş, ancak hakim grubu da benimsemeyen emniyetsiz, belirsiz ve kültürel karmaşa içinde yedinci aşamayı oluşturmuşlar. Özellikle kentte yaşayan insanlarda daha çok gözlenen ve farklı kültürlerin insanların ortak bir hayatı sürdürmek için bir araya geldiklerinde kaçınılmaz bir son olan marjinal insanlarla karşılaşmak mümkündür (marjinal insan: iki ya da fazla dünyada, bunlardan hiç birinin tam parçası olamadan var olmak).

1991 yılında Ankara ve Adana kentlerinde yaşayan Çerkeslerin, aileler baz alınarak endüstriyel süreçte meydana gelen entegrasyon ve değişmelerini test etmeye çalıştık. Elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Örneklem içindeki ailelerin aile büyüklükleri Ankara=3.7 Adana=4.3 idi. Genel örneklemde ise 4 kişi idi. Oysa Türkiye ortalaması 5.2'dir. Bu oran ancak doğudan batıya gidildiğinde 4'e düşmektedir.

Örneklem grubu içinde çekirdek aile oranı Ankara için % 73.8 Adana için % 83.1'dir. Türkiye Aile Özel İhtisas Komisyonu Raporuna göre 1988 yılı itibarı ile Türkiye'deki çekirdek aile oranı % 61.1'dir. Bu bize Çerkeslerin Türkiye ortalamasına göre daha hızlı endüstrileşme sürecine girdiğini göstermektedir. Çünkü çekirdek aile endüstri toplumunun aile yapısıdır ve endüstri toplumu için fonksiyoneldir.

Yine ailelerin % 50'si ailece iş arkadaşlarıyla görüştüklerini bildirmişler. Aynı şekilde ailelerin pek azı iş ile ilgili sorunlarında hemşeri, akraba gibi unsurları aracı olarak kullanmışlar veya aracı olmuşlar. Özellikle sosyoekonomiler yükseldikçe bu oran daha da düşmektedir.

Otukdukları evlerini akrabalarına yakın olduğu için seçenlerin oranı Ankara için % 19.6, Adana için % 30.7'dir. Sosyoekonomiler yükseldikçe bu oran ters orantılı olarak yükselmektedir.

Aynı şekilde ailelerin % 32.8'i mal veya para gibi yardım almışlar koloniyon oluşturmışlar % 45'i ödünç para almış.

Örneklem grubunun % 64.1'i akrabalarına bir hafta veya daha fazla kalmaya gidebileceklerini beyan etmişler.

Bütün bu veriler şimdilik bize Çerkesler arasındaki bağların yavaş yavaş zayıfladığını göstermektedir.

Ailelerin % 48'i ailece aynı partiye oy vermediklerini bildirmişler. Bu durum iki yönlü değerlendirilebilir. Birincisi ailelerin daha demokratik olma eğiliminde olabileceği; ikincisi aile içerisindeki consensusun azalma eğilimi gösterdiği şeklindedir. Diğer taraftan ailelerin, çocuklarının eşlerini seçmelerinde % 47'si

serbest bırakacaklarını, % 41.4'ü isterlerse yardım edeceklerini, % 11'i serbest bırakmayacakları şeklindeki ifadeleri birincisinin daha makul alabileceği kanısını güçlendirmektedir.

Örneğim grubunu mesleki özellikleri de nesilden nesile daha kaliteli olmaya doğru yükseltmiş olduklarını tespit ettik. Mesleki yapıları tarım, hayvancılık ve ormancılıktan tarım dışı faaliyetlere ve oradan da şahsi teşebbüs gerektiren işlere doğru değişim geçirmektedir. Yani sosyal hareketliliklerini her geçen gün biraz daha artırmışlar. Bu durum da endüstri toplumunun belli başlı ayırt edici özelliklerindendir.

Yapısal değişimleri takiben ardışık iki aileyi ele aldığımızda önemli ölçüde değişiklikler geçirdiklerini de görebiliriz:

-Karı-koca arasındaki eşitlikler biraz daha öne çıkmıştır.

-Çocuklar aile içerisinde biraz daha serbestleşmiştir.

-Aile içerisindeki bağlar zayıflamaya başlamıştır.

-Ailelerin akrabalarıyla arasındaki ilişkiler daha da zayıflamıştır.

1989 yılında köy bazında yapmış olduğumuz bir başka araştırmada dil konusunda şöyle bir tablo karşımıza çıkmaktadır:

değişkenlerinin etkisi büyük olmaktadır. Yalnız aileler bu süreci yaşarken demokratikleşme eğilimindedir; dolayısıyla aile içerisinde her şey özgürleşmekte aile bireyin kişisel gelişmesi üzerinde olumlu etkilerde bulunmaktadır. Böylece mesleki yönleri farklılaşmakta ve çeşitlikleri artmaktadır. Yönetici ve teşebbüs gerektiren işlere yönelmektedir. Zaman zaman endüstri toplumuna özgü rekabet ortamında birey ve de aile akrabalarına yönelmektedir. Etno-kültürel gereksinimler de zaten bunu gerektirmektedir. Bu tür ilişkiler doğal olarak aile bünyelerinde geniş aile özelliklerini de taşımalarını zorunlu hale getirmektedir.

Kısacası teknolojinin hızla geliştiği, köylerin her geçen gün biraz daha şehirlere yaklaştığı ve köy-kent farklılaşmasının ortadan kalktığı çağımızda Çerkesler derinden etkilenmektedir. Çerkesler göçten sonraki iki nesil boyunca çevre ilişkilerini kurmuş, teknolojik olanaklardan yararlanmaya çalışmış, diğerleri gibi daha iyi yaşama umutlarıyla köyden kentlere göç etmişler. Zaten dağınık bir durumda yaşamalarından zamanla köyden

çalışılmaktadır. Aynı zamanda köyde kalan hemşerileriyle ilişkilerini sürdürmekte. Bir yandan çağın gerisinde kalmama diğer yandan da hakim olan kültürel yapıya adapte olma mücadelesi verilmektedir. Aslında ilerlemenin kaydedildiği ortamda duran her şey gerilemektedir. Bugün Türkiye Çerkesleri kendilerini 1864 göç dönemindeki Çerkesler olarak düşünüyorlar. Bunun dışındakilerini başkalaşmış, yok olmuş gibi hissediyorlar. Gerçi yaşamak isteyen her toplum kültürel kurumlarını zamana ve çevreye göre düzenlemek, yeni durumlar karşısında yeni hal çareleri bulmak zorundadır. Eğer Çerkesler bunu gerçekleştirebilecek bün-yeden yoksunlarsa kültürlerini, değerlerini ya donduracak ya da başkalaşmayı önceden kabul etmiş olacaklar.

İşte Çerkeslerdeki değişimin boyutu bu temel üzerinde yorumlanmalıdır. Her şeyden önce anavatan ve birbirleriyle olan ilişkileri cılız, düzensiz; aynı şekilde ülkede dağınık bir şekilde yaşamaktadırlar. Bazı kavimler göç sırasında klansal düzeni bile aşamamışlardı ve çok ilkel olan üretim düzeylerinden dolayı zayıf ekonomilere sahiptiler. Bunun yanı sıra bir merkezi yapıları yoktur. En önemlisi bir dil ve eğitim birliği içinde değiller. İlâveten göçmen psikolojisinin getirmiş olduğu teslimiyetçilik ve dış evlilik yoluyla gelen toplumsal çözülme söz konusudur. Bunun içindir ki farklı kültürlerle etkileşim içinde ülkede dağınık bir şekilde yaşayan Çerkeslerin hem endüstriyel süreci yakalayıp hem de kimliğini sürdürebilmek için ilk elden alınması gereken tedbirleri şöyle sıralayabiliriz.

-Çerkesler arasında sosyal dayanışmayı güçlendirmek
-Siyasal kararlar alabilmek
-Ekonomik dayanışmayı güçlendirmek
-Kültürel etkinlikleri artırmak.

	AKPINAR KÖYÜ	FINDIK KÖYÜ	GENEL
a)Sadece anlıyor konuşmıyor.	% 13	% 19	% 14
b) Hem anlıyor hem konuşuyor	% 87	% 81	% 84
c) Hiç biri	-	-	-

Bu oran yüzde yüz hem anlayıp hem konuşan nesilden sonra gelen nesilde gözlenmiştir.

Görülebileceği üzere elde edilen bulgular bizi şu sonuca götürmektedir.

Endüstrileşme, sosyal hareketliliğe imkan veren ve her türlü grupların bir potada kaynaştığı yeni bir kültür muhtevasının yaratıldığı sosyal yapı değişmesidir. Çerkeslerin de yaşadığı bu süreçte aileler yapısal olarak geleneksel çizgiden çekirdek aile yapısına doğru evrim geçirmiştir. Bu yapısal değişimlere gelir ve eğitim

kente gerçekleştirdikleri bu nüfus hareketleriyle varlıklarının muhafazasında can çekişmeye başlamıştır. Kent yaşamına da alışmaya çalışan bu insanlar bulundukları bölgelerde zaten kültürel bir çatışma içerisindeyken bunu daha da derinden yaşamaktalar. Bu çatışma zaman zaman kent yaşamında folklorik düzeyde de olsa hemşeri duyguları ile kendi aralarında bir iletişim ağı kurmaya zorlamıştır. Bunun sürekliliğini sağlamak amacıyla bazı önemli büyük kentlerde kurulmuş olan kültür dernekleri aracılığı ile giderilmeye

RUSLARIN DERDİ BELLİ PEKİ YA...?

Onlar Kafkas kökenli olmalarına rağmen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıydı. Kimileri öğrenci, kimileri Atavatan, kimileri de başka sebeplerle gittikleri Abhazya'dan Rus ambargosu nedeniyle dönemiyorlardı.

Abhazya'nın dış dünya ile tek iletişim aracı Cumhurbaşkanı Ardınba'nın odasındaki uydu sistemli mobil telefon da susmuştu. Belli ki nerden geldiği bile bilinmeyen telefon, konuşma ücretleri ödenemediği için kapatılmıştı. Bu yüzden Türkiye'ye haber ulaştırmaları da mümkün değildi.

İki ay süren bir bekleyişten sonra Sohum limanına gelen Halil Akbal adlı Türk gemisinin kaptanı Ziya Emanet kendilerine yardım edebileceğini söylediğinde çok sevinmişlerdi. Yük gemisiyle bile olsa Türkiye'ye gelebilecek olmaları onlar için çok olumluydu. Kaptan Ziya Emanet biri 1, diğeri 4 yaşında olan iki çocuk, 6 bayan ve 27 erkek yolcuyu beraberinde alarak 17 Aralık Akşamı Saat 21.30'da yola çıktı. Toplam 22 saat süren yolculuktan sonra nihayet Türkiye'ye ulaşmış olmanın sevincini yaşayacaklarken hevesleri kursaklarında kaldı. Çünkü Trabzon Gümrük Müdürlüğü hiçbir neden göstermeye gerek duymaksızın T.C. vatandaşlarının yurda girişlerine karşı çıkmıştı. Yapılan tüm girişimler sonuç veremeyince gemi yeniden 24 saat sürecek yolculuk için Samsun limanına doğru yola çıktı.

Bu duruma fena halde içerleyen gemi kaptanı ve yolcular hemen bir metin hazırlayıp aşağıdaki makamlara bilgi verdiler:

- 1-T.C. Dışişleri Bakanlığı
- 2-T.C. İnsan Hakları Bakanlığı
- 3-Kafkas-Abhaz Dayanışma Komitesi
- 4-KAF-DER Genel Merkezi
- 5-Kafkas Çeçen Dayanışma Komitesi
- 6-Birleşik Kafkasya Konseyi
- 7-İnsan Hakları Derneği Genel Merkezi

8-Bağımsız Hukukçular Birliği
9-Türkiye Barolar Birliği

Olayı bu faks metninden öğrenen kuruluşlar derhal harekete geçtiler. Konuyla ilgili tüm yerel birimler ve gümrük muhafaza müdürlükleri ve bilcümle ulusal ve uluslararası kuruluşlar harekete geçirilerek mağdur vatandaşlara yardım ulaştırılması sağlandı.(Bu paragraf şakaydı)

Bu defa yeni bir problem ortaya çıkmıştı; yük gemisinde yolculuğu göze alanların erzakları bitmişti. Yolcular arasında bulunan kadınlar ve çocuklar gözönüne alındığında yiyecek temin etme zorunluluğu vardı. Ve tarihin en ilginç görüntülerinden biri yaşandı: Vakfikebir önlerinde gemi durdurularak yolcular vatandaşları oldukları ülkeye kaçak olarak girip yiyecek almak zorunda kalıyorlardı. 21 Aralık akşam saat 18.00'da Samsun Limanı'na gelen yolcular hemen gümrükten geçebileceklerini zannediyorlardı. Ama yanıldıklarını çok geçmeden anladılar. Ünkü Samsun gümrüğü de karaya çıkmalarına izin vermemişti. Ama bir iyilikte bulunmuş ve karaya çıkıp yiyecek almalarına müsaade etmişlerdi. Bu defa ki gerekçeleri de firma getirilecek yolcuları önceden haber vermemiş ve bundan dolayı yetkililer limanda hazır bulunamamışlardı.

Samsun Kuzey Kafkas Kültür Derneği yetkililerinin olayı haber alıp gerekli girişimlerde bulunması sonucu 22 Aralık sabah saat 10'da gümrükten geçen yolcuları yeni bir sürpriz bekliyordu. Gemi kaptanı yük gemisiyle yolcu getirdiği için hakkında soruşturma açılmış ve savcılığa sevk edilmişti. Mahkeme yolcuların da şahitliğine dayanarak soruşturmayı kapattı. Çünkü gemi kaptanı sadece Sohum Limanı'nda mağdur durumda bulunan T.C. vatandaşlarına yardım etmek istemişti. Ama T.C'nin vatandaşlarına verdiği değerden belli ki haber yoktu.

**Çemişo Abdülkadir Özyılmaz
Samsun**

T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞINA ANKARA

Aşağıda isim ve imzaları olan bizler Kafkas kökenli Türkiye ve Abhazya Cumhuriyetleri çifte vatandaşlarıyız. 2 ayı geçkin süredir Kafkasya'ya ve Abhazya'ya uygulanan ambargolar neticesinde ulaşım imkanlarının olmaması nedeni ile Türkiye'ye gecikmeli olarak ve 22 saat süren yolculuk sonunda bir tanesi 1, bir tanesi 4 yaşında iki çocuğun, 6 bayanın ve 27 erkek yolcunun bulunduğu Halil AKBAL adlı yük gemisi ile çok zor koşullarda Trabzon gümrüğüne ulaştık. Ancak Trabzon gümrüğü hiçbir gerekçe göstermeden bizleri kendi ülkemize kabul etmedi. Bizler bu dilekçemizi aynı gemi ile aç ve aşırı yorgun olarak 25 saat sürecek olan Trabzon-Samsun deniz yolunda yazıyoruz.

Konuyu bilgilerinize sunarız.

**21.12.1995
Saat: 15.40**

Tayfun VAROL
Özcan ACAR
Nasır ÖZCAN
Ali ARGUN
Cihangir TUNÇAY
İlker YAR
Ercan BAYLAN
Osman GÜLSÜM
Ömer ÖZER
F. Timur AYTEMUR
Şerafettin YAŞAR
Özhan YILMAZ
İsmet O'UZ
Özer ASLAN
Dursun ÇOBAN
Reşat Şükrü AKSOY
Cengiz MANAY
Cankat KUBANLI
Hamdi ACAR
Halit POLAT
M. Eşref YILDIRIM
Çelebi DEMİRCİ
Canbulat CEYLAN
...

BİLGİ VERİLEN MAKAMLAR

T.C. Dışişleri Bakanlığı
T.C. İnsan Hakları Bakanlığı
Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi
Kaf-Der Genel Merkezi
Kafkas-Çeçenistan Dayanışma Komitesi
Birleşik Kafkasya Konseyi
İnsan Hakları Derneği Genel Merkezi
Bağımsız Hukukçular Birliği
Türkiye Barolar Birliği

Batı Basınında Kafkasya:

YIKILAN ÇEÇENYA

Çeçenistan'ın başkenti Grozni'de çatışmalar hala yer yer devam ediyor. Rus askerleriyle Çeçen gerillaları birbirini acımasızca vuruyor.

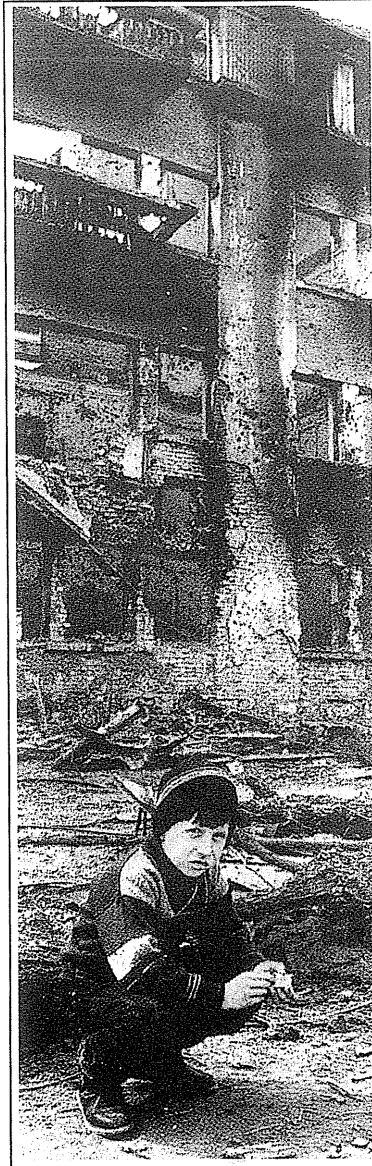
Rus askerlerinin Çeçenistan'a saldırdıklarında, Çeçen lideri Cohar Dudayev'in tek yanlı bağımsızlığını bastırıp, düzeni sağladıktan sonra çekileceklerdi; fakat aradan bir yıl geçmesine rağmen sonuca ulaşamadılar. Çeçenistan'ı bir türlü kontrol altına alamadılar. Rus askerlerinin şubat 1995'de Grozni'yi uzun mücadeleden ve kanlı bir çatışmadan sonra sözde ele geçirebildiler. Bu hareket binlerce ölüye mal olmuştu.

İşine gelince ateşkes ilan eden sonra sözünden dönen Rusya Devlet Başkanı Yeltsin'e Çeçenler ne güven duyuyorlar ne de sözüne artık inanmıyorlar.

Moskova'nın 9 Mayıs 1995 tarihinde Alman nazilerinin yenilmesi kutlamalarına katılan 30'dan fazla devlet adamı ya da başbakanı ile görüşmelerde bulunurken Çeçenistan konusunu gündeme getiren birçok başkana, şu an ateşkes ilan edildiğini sorunun görüşmeler yoluyla çözüleceği yolunda söz vermişse de, aradan bir gün sonra ne sözünü tutmuştur ne de ateşkese uymuştur.

Hollandalı muhabir Eddy Van Wessen (30) 3 haftalık Çeçenistan izlenimleriyle ülkesine döndü.

O ancak Grozni'den resimler çekebildi. Mülteci kampalarını bile bombalamaktan çekinmeyen, Çeçenistan'da

taş üstüne taş bırakmayan Ruslara karşı Çeçen halkı da elindeki imkanlarıyla karşı koymaya çalışıyor, herşeye rağmen yaşama savaşı içinde mücadele ediyor. Savaştan önce başkent Grozni'de yarım milyon insan yaşıyordu ve burada oturan Ruslarla da aralarında hiç bir sorun yoktu. Bu başkent bütün güzellikleri ve değerleriyle yerle bir edildi. Rus saldırısından kurtulan tek bir ev bulamazsınız. Onbinlercesi yıkılan ev enkazlarının altında hala, yüzbinlercesi komşu cumhuriyetlerine sığınmak zorunda kaldı.

Van Wessel: "İnsan, Rusların Grozni'ye sanki oksijen bombası attıklarını zannediyor... Bütün ev yapıların toplamı oturulamaz hale geldi... İnsanlara yiyecek yardımı yapılamıyor... Ağaçlar neredeyse kökleriyle dışarıda... Çoğu yerde insan ölüleri sokakta kalmış..."

İhtiyar bir adamı yıkılan apartmanın enkazında üzgün üzgün bir şeyler aramakta olduğunu görünce sordum: -Ne yapıyorsunuz?

...Bu enkazın altında 3 kızım... yatıyor... diyor.

Doğrusu burada bu şartlarda yaşayabilmek çok güç olsa gerek. Fakat hala 50.000 kadar kişi Grozni'de yaşam savaşı veriyor.

...Ben savaşın ardında kalan insanların acı dolu yaşamlarını başka insanlara göstermeye çalıştım.

Eddy Van Wessel
Speciaal-ÖZEL HABER
Hollandacadan Çev.: Meretiko Metin.

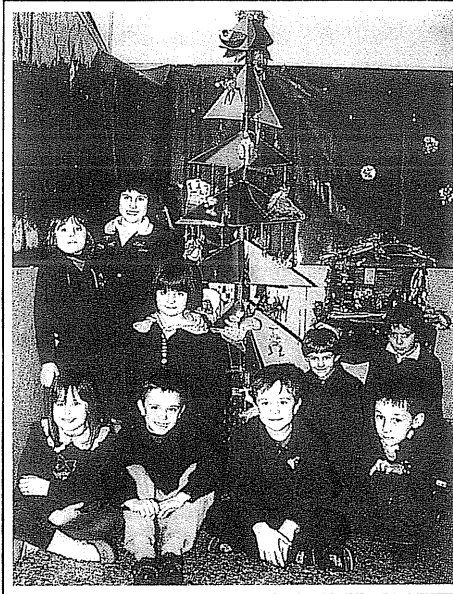
Yaşayan Kültürler

Retoromanlar

Retoromanlar 55.000 kişiden oluşan İsviçrenin dördüncü halkıdır. Retoroman dili İsviçre'nin dört resmi dilinden (Almanca, Fransızca, İtalyanca, Retoromanca) biridir.

Bernard Cathomas

Eğer gerçekleşmiş olsaydı, mevcut iyi niyetten yararlanıp, diye, günlük resmi ve özel yaşamın tüm alanlarında pratik bir değer vermek amacıyla 20 Şubat 1938 tarihinde yapılan referandumun ezici sonucu, aslında Retoromanca için eşsiz bir etki alanının yeni bir başlangıcı olabilirdi. Ama ne var ki, İkinci Dünya Savaşı ve ardından ekonomik yönden aradaki farkları kapama, yeni alanlar açma dönemleri geldi. Bu dönemler de toplumsal alanda kökten değişikliklere yol açtı. Dil ve kültürün korunması bu dönemde öncelikli bir görev olarak görülmüdü. Elverişli olmayan toplumsal ortama, üç dilin konuşulduğu Graubünden bölgesinde bilinen sorunlar eklendi: Romanların iç bölgesel sorunlarıyla imla sorunları, kantonlardaki dil grupları arasında bu sorunu ele alma korkusu ve dilin kanayan durumuna açıkça karşı konamayacağı düşüncesine dayanan yaygın teslimiyet. Romanca sembolik olarak bahsedilen bölge dili statüsünü fiili olarak gerçekleştiremedi ve bölgeler üstü veya ülke düzeyinde dilin kullanılması söz konusu olduğunda mahkeme salonlarıyla dilin kullanılacağı alanlardan sürgün edilmiş halde kaldı. Cermenleşme canlı bir şekilde ilerledi, dilin sınırı değişti ve ortadan kalktı. Dil ile uğraşan örgütlerin enerjik çalışmalarına rağmen, Romanca değişik alanlarda beklenenin tersine, hatta Romanların kendileri için bile git-gide ikinci bir dil durumuna düştü. Yetmişli ve seksenli yıllarda tüm Avrupa'da toplumsal alanda küçük, kavranabilir ve bölgesel olan şeylerin yeniden değerlendirilmesini sağlayan değişiklikler meydana geldi. Bu yeni düşünce ve havadan yararlanan Romanca da yeni bir atılım yapmaya girişti.

YOL BELLİ

Günümüzde dillerin varlıklarını sürdürebilmeleri ve organik olarak geliştirilmeleri için gerekli şartlar tam olarak biliniyor. Bir dilin, bir dil bölgesine, bu dil bölgesinde sağlam ekonomik bir temele; çalışma gününün ve hayatın tüm alanlarında kullanılmasına; hayatın tüm deneyimlerini günden güne yeniden işleyip iletecek geliştirilmiş kitle iletişim araçlarına ve bölgeler üstü bir anlaşma aracı olarak ortak bir yazı diline ihtiyacı vardır. Graubünden bölgesinde anadili Romanca olan kimse, "etki alanını" kendi ekonomik ve manevi çıkarlarına zararlı olacak şekilde sınırlandırmamak için "çift dilliliğe" muhtaçtır. Bununla birlikte çift dillilik istikrarsız bir durumdur. Eğer hakim olan dilin etki

alanı büyür, zayıf olan Romanca işlenmez ve geçerlik alanı bilinçli ve sistemli bir şekilde geliştirilmezse toplum tek dilliliğe kayar. Ve sonuçta küçük bir dil, sadece kendi gücüyle, daha büyük komşu dillerin olanak tanınmasına karşın, hiç bir şekilde kendi varlığını sürdüremez. Karşılıklı iyiniyet ve saygı zorunludur. Graubünden gibi birden çok dilin konuşulduğu bir kantonda bunu gerçekleştirmek sürekli gündemde olan bir görevdir.

Kişinin varolabilmek için gerek duyduğu bilgi doğaldır ki, hayatta kalması için garanti değildir. Bilhassa dil sorunlarında akılcı olmayan pek çok nokta sonucu etkiler. Eski tespitler, alışkanlıklar ve kemikleşmiş ön yargılar daha iyi incelemeye en azından mantıklı davranışa engel olur. Biz Retoromanlar fikir ve program bakımından daima güçlüyüz. Ama ne var ki, bunların hayata geçirilmesinde daha zayıfız. Çok defa görüş birliği içinde değiliz. Yukarıdan veya Chur'dan gelen direktiflerle hiç bir şey elde edemeyiz. Fanatizm veya cengaverlikle isteklerimizin pek azı belki de tam tersi gerçekleşir. Gerçekleştirilmek istenen yenilikler daha önce pek çok kez gördüğümüz gibi iyice kontrol edilmeli ve mümkün olduğu kadar aşağıdan yukarıya doğru yapılmalıdır. Tek doğru yol: Küçük dile, hayatta kalması için neye ihtiyacı varsa - büyük diller gibi - onu vermek olmalıdır. Hatta bu arasına matematikselsel olarak ortalama bir talebi aşıya bile.

ADIM ADIM

Terra Grischuna dergisinin 1978 yılındaki son "Quarta Lingua" sayısından bu yana eşitlik konusunda

ne kadar olsa bazı adımlar atıldı.

- İsviçre Konfederasyonu ve kamu iktisadi kuruluşları olan PTT ile İsviçre Demiryolları (SBB), çeviri çalışmalarına hız vererek yönergeler çıkardılar: Romanca! 'ilkesinin büyük bir kısmının hayata geçirilmesinin sağladılar. Milli Meclisin verdiği bir önerge gereğince konfederasyonun bir uzmanlar grubu şu sıralarda federal anayasının 116. maddesinin değiştirilmesi ile ilgili bir rapor üzerinde çalışıyor. Bu raporda genel olarak İsviçre'deki dil sorunu ve Romanca'nın konfederasyonun kısmi resmi dil olarak yeniden değerlendirilmesi üzerinde duruluyor. İsviçre halkı önümüzdeki yıllarda bu konuda tercih yapacak.

- Milli örgütler, kurumlar ve dille ilgili öteki kuruluşlar konfederasyonunun bu çalışmalarını izliyorlar ve Romanca Dil Bölgesine ulaşan yazılarda Romanca'yı sürekli tutarlı bir şekilde kullanıyorlar.

- Romanca liselere ders olarak kondu ve takviye edilmiş olarak pek çok yüksekokulla meslek okulunda öğretilmeye başlandı.

- Graubünden kantonu öğretim malzemeleri, öğrenim, çeviri ve kültürün teşvik edilmesi konularında esaslı çabalar harcıyor. Ayrıca kısa bir süre önce kantonun dil politikasının esaslarını değerlendirmesi için bir çalışma grubunu görevlendirdi.

- Retoromanca radyo ve televizyon programları yeni baştan ve esaslı bir biçimde geliştirildi.

Bölgelerdeki özel ve kamu kuruluşlarında bölgesel elemanların gerçekleştirildiği profesyonelce dil çalışmalarıyla var olan dillerin ayrıntıları üzerinde araştırmalar yapıldı.

- Rumanç grışun (Rumantsch grischun) yazı dili beş yıl önce oluşturuldu. Bu dil üzerindeki çalışmalar günümüzde milli fon kredileri ile devamlı destekleniyor. Doğaldır ki bu yazı dilinin kullanım alanları ve uygulama hızı ile ilgili, kimi hakları kullanabilme koşullarıyla bazı kısıtlamalar mevcutsa da, Mannheim (Federal Almanya) Üniversitesinin yapmış olduğu temsili bir ankete göre, Rumanç grışun, özellikle bu dil ile ilgili kimseler tarafından (büro memurları, posta dağıtıcıları ve diğer başkalarının da) sürpriz bir şekilde olumlu kabul görüyor. Konfederasyonun ve öteki idari makamların çeşitli önemli yazılarından oluşan ARS HELVETICA ve PLEDARI gibi bu dille yazılmış ilk büyük eserler şimdiden elimizdedir.

- Neolojizm, çeviri ve yayıncılık işleri Lia Rumanca'daki (Lia Rumantscha) iş yerleri tarafından profesyonelleştirildi.

- Bölgeler arasındaki dayanışma ve karşılıklı anlayışın teşvik edilmesi amacıyla Retoroman öğrenciler

arasında öğrenci değişimi geliştirilecek. 1985 yılında Sovognin'de yapılan SCUNTRADAS, 1988 de Scuol'da gerçekleştirilecektir.

- Chur kentindeki bayanlar okulunda üç dilli bir okulun açılması ile ilgili bir pilot proje yürütülüyor. Her kadın veya her erkek başkasının dilini ve kültürünü öğrenip anlamaya çalışıyor.

- Çeşitli enformasyon kampanyaları ile Romanca'nın durumu ve çeşitliliğin değeri hakkında olumlu bir ilgi uyandırıldı, ayrıca öteki dil gruplarına köprüler kuruldu.

- Daha büyükçe kültürel projeler (tiyatro, opera, çizgi romanlar ve diğerleri) bu dil grubunun yenilikçi gücünü kanıtıyor ve azımlık mensuplarının kendi değerlerini kuvvetle duyumsamalarına büyük katkıda bulunuyor.

KENDİ KENDİNE GÜÇLÜK ÇIKARTMAK

Her ne kadar bazı kimıldanmalar ve ümitkar gelişmeler olmuşsa da, yapılabileceklerin sınırlarını ve mümkün olan şeylerin uygulama sırasındaki zorluklarını görmezden gelemeyiz. Son yılların ve tabii gelecek yılların birkaç parolası burada kısaca tartışılmalı:

GÜNLÜK GAZETE

Gerçi on yılı aşkın bir süreden beri devam eden arayıştan sonra bir takım yararlı projeler hazırlanabilmişse, dilin geliştirilebilmesi için günlük bir gazetenin gerekliliği zorunlu görülüyorsa da bu projenin gerçekleştirilmesini sadece bir mucize mümkün kılabilir. Bölgesel, politik mezheple ilgili sorunlar ve başka "gerçeklikler" bu proje üzerindeki en büyük ipoteklerdir!

RUMANÇ GRİŞUN'UN

YAYGINLAŞTIRILMASI

Bu, Romanca için bir sınav olacaktır. Eğer başaramazsa, küçük dil taleplerini azaltmak, kendi yaşam alanıyla etki alanının bölge olduğunu, bölgede de küçük alanlar olduğunu kabullenmek zorundadır. Eşit haklara sahip bir resmi dil rüyası nihayet sona erecektir.

BÖLGESEL SÖZLÜKLER

Bölgelerde yeni sözlüklerin yapılması için istekler dile getiriliyor. Ümit edilir ki, bu arzuların yanı sıra, olanaklarımız ve kapasitelerimiz uyum içerisinde bulunsun, gerçekliğin dışına düşmeyelim. Ortak yazı dilinin sırtından, bölge yazı dilinin alt yapısının (dilbilgisi kitapları, sözlükler) hakkıyla geliştirilememesi, fiilen dilin zayıflamasına veya çok kötü duruma düşmesine yol açacaktır. Çünkü, son yıllarda da görüldüğü gibi, sadece ortak yazı dili statüyü güçlendirici etki yapmaktadır.

BÖLGESELLEŞME

Romanca'nın güç kaynağı, onun bölgelerde konuşulan şiveleridir. Güçlendirilip geliştirilmesi çalışmaları oradan başlanmalıdır. Modern bir dil topluluğunun çeşitli sorunları, merkezileşme gerçekleşmeden kolaylıkla çözülemez. Tüm Romanların kimliğinin ve dayanışmasının oluşması için birleştirici bir merkezin olması zorunludur. Roman Dil Hareketi tüm Romanlar için tek kabul edilir bir merkez olduğundan, Chur kenti ile birlikte yaşamak zorundadır. Kamuoyunu oluşturanlar bu nedenle merkez olarak

Chur kenti ile bölgeler arasındaki kuttuplaşmayı keskinleştir-miyorlar. Çünkü bu merkez olmadan Rumanca fiili bil-lurlaşma noktasını kaybeder.

HALKIN ÇALIŞMALARINA DAHİL EDİLMESİ

Retoromanş dilinin güçlendirilip geliştirilmesinin fahri çalışmalarla değil, artan bir profesyonelleşme ile sağlanabileceği doğru. Eskiden fahri olarak yapılanlar (tiyatro çalışmaları, çeviriler, yazışma işleri v.b.) şimdi resmi elemanlara yollanıyor. Bu işlerle bu elemanlara hem gereğinden fazla yükleniliyor, hem de onlar asıl işleri olan canlandırma çalışmalarından uzaklaştırılıyor. Daha önceleri pek çok kimse tarafından birçok yörede fahri olarak yapılmış olan işleri en iyi bölgesel eleman bile tek başına yapamaz. Dil politikasının formüle edilmesi ve uygulanması her yerde olduğu gibi Rumanca'da da "elit-seçkin" olarak tanımlananların davasıdır. Ne var ki, böyle bir çalışma, çok sayıda insan tarafından üstlenirse, başarıya ulaşır. Gerek bölgesel dil derneklerinin geniş bir etki alanı elde edip etmeyeceklerini, gerekse, örneğin bölgesel dil teşviğinin dinamikleştirilmesi için belediyelerle işbirliği yapılması gibi düzenlemelerin gerekli olup olmadığını gelecek günler gösterecektir.

GETTODAN KORKMAK

Dil hareketi içerisinde en dikkatli olanlar, eğer eşitlik taleplerini kabul ettirirse, Rumanca'nın "izole olacağını" sezinliyorlar. Oysa meraklı, ilişki kurma ve uyum sağlama canlısı Retoromanlar için inziva sanıldığı kadar korkulacak bir şey değildir.

DIŞARIDAN YOL GÖSTERENLER

Retoromanlar, bir amaç çevresinde yek vücut halinde organize edilemiyorlar. Kelimenin en geniş anlamıyla, çoğulcular. Bir taslak, karşı(t) taslaksız ve bir görüş karşı(t) görüşsüz olursa, ayrıca bir düşünce çok başarılı olmuşsa yeridir. Bunda mutlaka yeni bir güç, ama yaşamsal değerlerdeki projelerin arada bir başarısızlığı da vardır. Eğer dilin geleceği bir isteniyorsa, son yıllar içinde merkezi sorunlarda asgari bir birliklilik bulunması gerektiği görüşü kendisini kabul ettirmiş görünüyör. Rumanca'nın bu yolda, kendi içerisinde toplanabilmesi için ara sıra "Sorunun Zorlaması" ve dışarıdan teşviğe ihtiyacı var. Tam anlamıyla son yıllarda, yeni, geleceğe dönük projelerin kısmen hayata geçirilmesi, anadili Retoromanca olmayan yardımcıları ve destekleyicileri sayesinde mümkün olmuştur. Profesör Heinrich Schmid ve milletvekili Leon Schlupf, burada diğerleri adına da belirtmelidir. Onlar çalışmaları, kararları ve davranışları ile Rumanca'yı biraz ileriye götürmüşler ve hatta belki onu olması gerekenden daha çok geliştirmişlerdir. Rumanca, kaderinden kendisi sorumludur. Hayatta kalması için gereken eşitliğe ise, bir başına ulaşamayacaktır.

Kaynak: Terra Grischuna/Nr.1-1988

Adres : Postfach 699

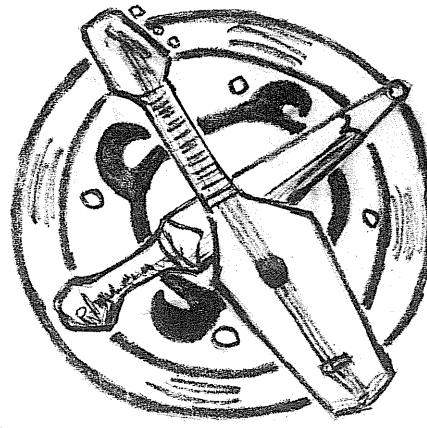
7002 - Chur / İsviçre

Çeviri : İbrahim Dipoşov

BİR KONFERANSÇININ ARDINDAN: Ali Musaev

İstanbul'daki Fransız Kültür Merkezi'nin davetlisi olarak Türkiye'ye gelen Azerbaycanlı Linguist (dilbilimci), yazar Ali Musaev Beyoğlu'ndaki merkezde 20 Kasım günü bir konferans verdi.

Azerbaycan'daki Lezgilerin sosyal ve siyasal örgütü olan "Lezgi Kültür Merkezi'nin başkanı olan Musaev'in bugüne kadar 60 kitabı yayınlandı. Azerbaycan'daki azınlıklar ve özellikle Lezgileri konu alan konferansda Musaev, Azerbaycan ülkesinin Multi-nasyonel (çok uluslu) bir ülke olduğunu belirtti. Devletin, azınlık uluslara karşı tavrını 1992'ye kadar olan döneme kadar pek olumlu olmadığını ancak H. Aliyev'in iktidara gelmesiyle bu tavrın yumuşadığını bazı örneklerle anlattı. Musaev'e göre Azeri diye bir ulus yok. Topyekün bir Azerbaycan toplumu var. Ve bu toplumda Türkler nüfusun sadece yüzde ellisini oluşturuyor. Diğer yüzde ellisi ise Lezgi, Avar, Ermeni, Rus, Gürcü, Tatar, Kürt, Ukraynalı, Talış, Tat, Udi, Anadolu Türkü, Yahudi ve az nüfuslu(nüfusu yüzbinden az olan) oniki Dağıstan kökenli Samur etniklerinden oluşmakta. Bu bütün azınlıklar içersinde ülkenin çoğunluk unsuru Türklerden sonra en büyük topluluk Lezgi ve Samur boylarıdır. Lezgilerin sayısını 1989 nüfus sayımına göre 171.395 olarak veren resmi rakamlar Aliyev'e göre fazlasıyla kuşku. Zira ülkenin en eski yerlileri Lezgiler ve Lezgilere çok yakın dilleri konuşan diğer Dağıstan kökenli etnik topluluklar. Bu toplulukların tümüne Samur ya da Kür boyları denmekte ve ülkenin merkezi kısmından kuzeyde Dağıstan sınırına kadar yaygın biçimde yaşamaktalar. Azerbaycan'ın kuzeybatısındaki Belakan, Zakatal ve Kah bölgelerinde Avarlar yaşarken, Lezgiler Şekhi, Oğuz, Gabala, Gusar, Guba, Khudat, Khaçmaz, Bucağ Ağsu, Deveçi, Siasan, Şemakhi, İsmaili, Göyçay, Agdash, Udzhur, Mingçevir, Gence, Alibayramlı, Berdaa, adlı yerleşim birimleriyle başkent Bakü'de yaşamaktadırlar. Azerbaycan'da ikiyüzbin kişiye yakın Avar, sekizyüzbin kadar Lezgi ve üçyüzellibin kadar Udiler de içinde saydığımız Samur grupları yaşamaktadır. Lezgiler SSCB döneminde özerklik kazanamadılar. Aydınların kültürel hakları için giriştikleri eylemler defalarca bastırıldı. Ve bu eylemler trajik sonuçlara yolaçtı. 1936-1939 yılları arasında Lezgi köy ve kentlerinde yapılan kıyımlar buna örnek olarak gösterilebilir. Bu bütün azınlıklar için geçerlidir. Yine ünlü bir Lezgi yazar ve şairi olan Zabit Rızvanov ve arkadaşlarının 1960'lı yıllarda ulusal hakları amaçlayan hareketler SSCB iktidarınca engellendi. Kariyerini Kominist Partisi döneminde kazanmış Rızvanov, bu olaylar sırasında itibarını ve kariyerini yitirmiştir. 1960'lı yıllarda tam anlamıyla bir Azerileşme politikası yaygınlaştırılmaya başladı. Örneğin azınlıklara mensup öğrenciler devlet okullarında okuyabilmek için para ödemek zorunda bırakılıyorlardı. 1926 yılı nüfus sayımlarına göre Agdaş'taki 4055 Lezgi nüfus 1989 yılında 345. Belakan'dakiler ise 6248'den 306'ya Göyçay'daki Lezgiler 1944'ten 1304'e ve Bucağ'dakiler ise 2427'den 39'a kadar düşmüştür. Bu veriler (resmi) bize politik ve etnik asimilasyonun ülkede ne büyük şiddette gerçekleştirildiğini göstermektedir. 1920'li yıllarda (16 Ağustos) azınlıklara bir takım sosyal haklar içeren bir belge yayınlandı ve Lenin dönemi boyunca 1936'ya kadara nis-

beten adaletli ve yumuşak bir politika uygulanageldi. Dönem boyunca okullarda öğrenciler kendi ulusal dillerinde eğitim gördüler. 1936'dan sonra Neriman Nerimanov ile Bağirov'un Azerbaycan'ın yönetimine gelmesiyle herkesin Azeri sayılması ve Azerbaycan yurttaşlığı ile tanımlanması gündeme geldi. 1990'lı yıllarda ise ulusal duygular, azınlıklar arasında da artmaya başladı. Bu dönüşümle birlikte Tat, Talış, Lezgi, Avar, Slav ve Dağıstan kültür merkezleri arka arkaya açıldı.

Lezgi Kültür Merkezi ilk kongresini 18 Mart 1990'da yaptı. 1 Haziran'da resmen kuruldu. 19 Mayıs 1991'de Ali Musaev merkezin başkanı olarak seçildi. Sözkonusu merkezin adı "Samur" olarak simgeleni.

"Samur" adı artık Lezgi ve bütün Samur boyları için onları birbirlerinden ayıran değil, birleştiren bir özelliğe sahipti. Bilindiği gibi Samur: Azerbaycan ile Dağıstan'ı birbirinden ayırana sınır çizgisinde akan ırmağın adıdır. Ve Lezgiler SSCB dağıldıktan sonra ırmağın her iki tarafında ayrı ülkelerin yurttaşları olarak yaşamak zorunda kalmışlardır.

Merkezi oluşturan aydınlar Bakü'de yaşamakta olan aydınlardır. Ve toplumlarının ihtiyaçlarına yanıt verememektedir. Merkez bu güne kadar Bakü, Sumgait, Alibayramlı, Gence, Mingçevir, Kabala, Khaçmaz, Oğuz, Göyçay, Şeki, Şemehi, Ağsu illerinde çok sayıda konferans, seminer gibi bir çok etkinlikte bulunmuşlardır. 24 Ekim 1992'de Lezgi halkı bir çok bölgeden gelen delegelerle bir kongre yapmıştır. Bu kongrede Lezgi ulusal meclisi oluşturulmuştur. "Samur" ise bu merkezin amaçları ve statüsü-nü belirlemiştir. Lezgi ulusal meclisi 28 Şubat 1993'te resmen kayda geçti.(Adalet Bakanlığı kayıtlarına) Bu kayıtlarda sosyopolitik organ olarak statüsü belirlendi. Azerbaycan'da bu merkezden başka sosyopolitik bir kurum yoktur. Salt kültür merkezi olarak bir çok ulusal organ bulunmaktadır. Lezgi ulusal meclisinin amblemi kartaldır. Meclisin kuruluş amacında Lezgi halkını resmi kurumlara karşı korumak, politik ve uluslararası arenada ve basın karşısında savunmak gerekiyorsa savunmak, tanıtım gerekiyorsa tanıtımak hedefiyle kuruldu. Meclis kendine has bir özerkliği olması gerektiğini ve ulusal kaderi belirleme hakkının doğal bir hak olduğunu savunmaktadır. Amaçlardan en önemlisi Lezgi halkının yeniden doğuşunu ve gelişimini sağlamaktır.

1994 yılında Avar-Lezgi ve Kürt halklarını bir araya getiren bir toplantı yapıldı. Bu toplantıda kültür merkezleri arasında ilişki ve ulusal azınlıkların işbirliği vurgulandı. Böylece bazı kararlar alındı: Nüfus kayıtlarında etnik kimliklerin belirlenmesi ve cumhuriyet parlamentosunda etnik gruplara nüfusları oranında milletvekili kontenjanı ayrılması istendi. Kararlar bir bildiri halinde ulusal mecl-

Alaşara Ekim-Kasım 1995 Sayfa: 25

lisine ulaştırıldı. Bu koordinasyon konseyi ayda bir periyodik olarak ayrıca ihtiyaca göre yapılmakta. Başkan Musaev bu konseyin de başında bulunmaktadır.

Azerbaycan devletinin azınlıklara karşı tek tavır belirten açıklaması 1992 yılında yayımlandı. Ve bu açıklamada ülkede yaşayan etnik topluluklara devletin yapabileceği yardımları kayıt altına alınmıştır. Ebulfez Elçibey döneminde etnikler arası ilişkileri düzenleyen bir kurul oluşturuldu. Hidayet Oruçev bu konudan sorumlu olarak devlet danışmanlığına getirildi. Ayrıca başbakan yardımcısı ve devlet komitesi başkanı Abbas Abbasov da azınlıklarla ilgili problemlerden sorumludur. Bu kurumlar hala işlevini sürdürmekte ve ulusal azınlıklarla hükümet arasındaki ilişkileri düzenleme görevini yerine getirmektedirler. Devletin Lezgi azınlığına karşı politikasını şöyle özetleyebiliriz: 1960'lı yıllardan beri cumhuriyetin ilk ve ortaokullarında Lezgi dili ile eğitim yapılabilmektedir. (Ancak haftada iki saatlik Lezgice eğitimin ne kadar faydalı olabileceği düşünülmelidir) Eğitim gereçleri Dağıstan'dan gelmektedir. Öğretim elemanları Bakü Eğitim Enstitüsü'nde (Gusar kentinde) eğitim görmektedirler. Gusar'da bir Lezgi drama tiyatrosu da bulunmaktadır. Resmi Radyo'da haftada iki gün Pazartesi-Çarşamba, saat 18-20 arası Lezgice programlar yayınlanmaktadır. Bakü'de 1169 yılında iki cami bulunmaktaydı. Bunlardan biri de Lezgi Camii'dir. Bu cami halen başkentli Sunni-Şafii topluma hizmet vermektedir. Halen Lezgiler "Samur" adlı bir gazete çıkarmaktadır. Bu gazete hükümetçe parasal olarak desteklenmektedir. Haydar Aliyev yönetiminin Lezgi ve diğer azınlıklara bakışı yumuşak ve politiktir. Yakın bir tarihte Lezgi temsilcilerini kabul etmiş, sorunlarını ve isteklerini dinlemek nezaketini göstermiştir. Lezgi temsilciler Cumhurbaşkanından, Gusar'da Lezgi üniversitesinin açılmasını ve Lezgi dil-edebiyatı-sanatı-halkının tarihi-Lezgi dilinde basın-yayın-okul öncesi eğitim vs. konularda öğrenim görevlileri konusunda ve radyo TV programlarının her güne yayılması hususunda isteklerini bildirdiler. Cumhurbaşkanı, temsilcileri dinleyerek, sorunlarının halyoluna konulacağı hususunda güvence vermiştir. Sonuç olarak ulusal azınlıkların temsilcileri sosyal yaşamın bir çok alanında etkindirler. Azerbaycan etnikler arasında dengenin bulunduğu bir ülkedir ve Lezgiler ülkede özgür ve barış içinde yaşamak istiyor. Bu umutla yaşamalarını sürdürüyorlar. Şu anda Azerbaycan'da genelkurmay başkanından milletvekillerine bir çok Lezgi önemli konumlarda bulunmaktadır. Ve Musaev, Elçibey'in iktidarı döneminde ülkede Türkleştirme politikaları uygulanırken, başkan İsa Kanberov'un bir özdeğişi olarak "Türkün Türkten Başka Dostu Yoktur" demesine Lezgi halkının büyük tepki gösterdiğini, büyük mitinglerle sesini duyurduklarını, bu mitinglerde Lezgi halkının "Bizler Türke düşmanlık etmedik, etmeyiz, ama ettirmeyin!" diyerek tepki gösterdiğini belirtti. Ayrıca sorunlar kaşınmadıkça ve toplumlar arasında bozgunculuk yapılmadıkça Azerbaycan'ın bütünlüğü içersinde bütün halkların kardeşçe ve paylaşarak yaşayabilecekleri Musaev tarafından vurgulandı. Bu umuda **Alaşara** dergisi olarak bizler de katılıyor. Musaev'e başarılar diliyoruz.

Semih S. Dağıstanlı

**Sosyal ilişkileri,
ekonomik ve
kültürel
yaşamları,
politik ve
kültürel hakları
ile sürgünden
günümüze**

İSRAİL ÇERKESLERİ

Yasin ÇELİKKIRAN

...İsrail anayasasının tanıdığı haklardan Çerkesler de faydalanmış, okullarında Çerkesçe eğitim başlamıştır. 1960'da kurulan Adıge Hase'de (Çerkes Derneği) aynı zamanda belediye görevleri de ifa ediliyor. 4-6 yaş grubu çocuklara kiril alfabesi ile Çerkesçe öğretilmekte, sekiz yıllık ilköğretim (ilk ve ortaokul) süresince her sınıfta haftada iki saat Çerkesçe eğitim yapılmaktadır...

İsrail'de yaşayan Çerkesler, 1880 yılında 20 000 kişi Balkanlardan gelmiş olup, ilk yerleşim bölgeleri Akdeniz sahillerine yakındır. Bataklik ve sıtma yatağı olan bu yerlerde hastalıktan çok kırılan olmuş ve bilahere iç kesimlere, yüksek yerlere çıkmışlardır. Bunların da büyük bir kısmı 1967 Suriye-Ürdün ile İsrail devleti ile olan savaşta ya Ürdün'e veya Suriye'ye göç etmişler, onların da bir kısmı Amerika'ya gitmişler ve yerleşmişlerdir. Bugünkü durumda iki Çerkes köyü mevcut olup birinin adı Kfar Kama, diğerinin ise Reyhaniyedir. Kfar Kama köyü 2000 nüfuslu ve hepsi Şapsıg'dır. Reyhaniye köyünün tümü Abzahtır. 1948'de Filistin'de İsrail devleti kurulunca Çerkeslerin yaşam düzeyi değişmiş modern bir hayata dönüşmüştür. Kadın erkek hakları

eşitlenmiş, okuma yazma oranı artmış, kadınlara iş imkanları sağlanmış, işsiz kimse kalmamıştır.

İsrail anayasasının tanıdığı haklardan Çerkesler faydalanmış okullarında Çerkesçe eğitim başlamıştır. Adıge Hase (Çerkes Derneği) denilen ve 1960'da kurulan ve aynı zamanda belediye görevlerini ifa eden binada 4-6 yaş grubu çocuklara kiril alfabesiyle Çerkesçe öğretilmekte ve sekiz yıllık ilköğretim (ilk ve ortaokul) süresince her sınıfta haftada iki saat Çerkesçe eğitim yapılmaktadır. Çerkesçe şarkılar, edebiyat ve anavatandaki yazarların eserleri okutulmakta, anavatan hakkında bilgi verilmektedir. 1960'da Çerkesçe köy gazetesi yayınlanmaya başlamış, daha sonra bu gazetenin adı Kafkas Gazetesi'ne çevrilmiştir. 40

sayfalık bu gazetenin, 20 sayfası Yahudice diğer 20 sayfası Adigece olarak bugüne kadar yayını sürdürmüştür. Aktüel bir dergidir ve siyasetle ilgilenmemekte, edebiyat, tarih, şiir, folklor ve Çerkes camiası ile ilgili haberler üzerinde durmaktadır. Anavatan sevgisini aşlamakta ve onu en üstün bir varlık halinde işlemektedir. Derginin ve okulun giderleri Adıge Hase tarafından karşılanmakta ve devlet de büyük yardım yapmaktadır. Biri Kfar Kama'da diğeri Reyhaniye'de olan okulların baş öğretmenleri ve Çerkesçe ders veren öğretmenleri, ayrıca okul hizmetlerini gören memur ve müstahdemler de Çerkestir. Fen, matematik, biyoloji, İngilizce, İbranice, Arapça dersleri veren öğretmenler Çerkes değildir. Kfar Kama'daki okulun 400 öğrencisinden 380'i Çerkes

çocuklarıdır. Adıge Hase dilin kaybolmaması için gayret sarfetmekte, köyde büyük küçük herkes Çerkesçeden başka dil konuşmamaktadır. Köyde Yahudi bir kızla evlenen sadece bir kişi

vardır; kız da müslüman olmuş ve Çerkesçe öğrenerek çocuklarını Çerkes geleneklerine göre yetiştirmektedir.

Çerkes gelenek ve göreneklerinin, dilin kaybolmaması ve geliş-

mesi konusunda büyük emeği geçen, Yahya Şovgen, Recep Hatkuay, Saffan Hağu, Yahya Nepsev, Adnan Gorkoj, Yahya Gış, Memduh Gış ve diğer eğitim elemanlarını takdir ve saygıyla anmak gerekir.

Yazarımız Yasin Çelikkıran, tanınmış Adıge halkbilimcisi yazar şair Hadağatle Asker ve İsraili Çerkeslerle birlikte.

Dünyada ilk Çerkes pulu İsrail'de İsrail posta idaresi tarafından 1990 yılında basıldı.

SURIYE ÇERKESLERİ

Suriye'ye göç 1864 sonrası ve 1878 sonrası olmak üzere iki ayrı dönemde olmuştur. 1864 sonrası olan göç, Samsun-Uzunyayla-Adana-Hatay yoluyla, 1878'deki ise deniz yoluyla Balıkanlardan olmuştur. 1900'lü yıllarda nüfusları yüz binin üzerinde olan Çerkesler, bugün 30.000'e düşmüştür. Bu düşüşün sebebi iklim uyumsuzluğu, kötü yerlere yerleştirme, hastalık, savaşlar, Amerika'ya göç ve asimilasyondur. Bugünkü yerleşim yerleri şöyledir: Kuneytre ve civarındaki Çerkesler 1967 Suriye-İsrail savaşında orayı terketmek zorunda kalarak Şam'ın varoşlarına yerleşmişlerdir. Yerleşim bölgelerini terk etmeyen aileler bugün hala her köyde az sayıda da olsa yaşamlarına devam etmektedirler. Kısaca Kuneytre hakkında şu bilgileri verebiliriz:

Dernek faaliyetleri: 1920'li yıllarda Kuneytre'de Adıge ileri gelenleri, milli benliği korumak, dil ve gelenekleri bugünlere ulaştırmak amacıyla Çerkes Yardımlaşma Derneği'ni kurmuşlar ve 40'tan fazla,

Çerkesçe eğitim yapan ilkökul açmışlardır. 1928'de Batuko Harun'un sorumluluğu altında Marc adında Latin alfabesiyle haftalık bir dergi çıkarmaya başlamışlar, fakat Suriye hükümetinin baskı-

sıyla dergi kapanmış ve yazarları hapsedilmiş, dernek ve okullar kapatılmıştır. Bu faaliyette hizmetleri geçenleri saygı ile yadederiz. İsimleri, Semguğu Emin, Hağur İsa, Blenav Harun, Kat Abdurahman ve birçokları

Halep ve Halep yakınında :

Humus ve civarında :

Hama ve civarında :

Kunetre ve civarında :

Hanasır	: Kaberdey
Mumbıç	: Abzah
Telamir	: Abzah
Tibil	: Abzah
Iynelasır	: Abzah
Anzat	: Abzah
Aynil	: Çeçen
Hamra	: Çeçen
Derfur	: Oset (Kuşa)
Telsnan	: Abzah-Şapsığ
Telade	: Abzah-Şapsığ
Teleacil	: Abzah-Şapsığ
Mansura	: Abzah-Bjeduğ
Muradiye	: Kaberdey
Selmaniye	: Bjeduğ
Enzivan	: Abzah-Şapsığ
Mumsiye	: Abzah
Biracem	: Abzah
Berika	: Abzah
Cueyza	: Abzah
Hısniye	: Kaberdey
Fahan	: Oset (Kuşa) ve Abaza

Abhazya Yazarlar Birliği Başkanı Aleksı Gogua: “Toplar Konuşurken Şiir Susar”

Abhaz Yazarlar Birliği Başkanı Aleksı Gogua Türkiye'deydi. Yapılan bir toplantıda Abhaz Edebiyatının dünü bugünü hakkında sorulan soruları yanıtladı:

Gündüz Yıldırımgeç: Görüştüğünüz Türk Edebiyatçılarından nasıl bir in-tiba edindiniz?

Cevap: Buraya gelmeden önce Suriye'deydik. Ama Türkiye'nin bizim için özel bir önemi var, çünkü halkımızın büyük bir çoğunluğu bu ülkede yaşıyor. Sezai Bey'in kişisel ilişkileri sayesinde işimiz oldukça kolaylaştı ve Türkiye Yazarlar Birliği ile aramızda bir antlaşma imzaladık. Türkiye Ya-zarlar Birliği Başkanı Abhaz Edebiyatını az da olsa tanıyor. Biz de Türk Edebiyatçılarından Yaşar Kemal, Aziz Nesin gibi tanınmış bazı yazarları tanıyoruz. Özellikle Nazım Hikmet'i iyi tanıyoruz, hatta Nazım Abhaz Ede-biyatçılarından iyi arkadaşıydı. Birlikte bir çok fotoğrafımız bile var. Nazım Abhazya'ya bir kaç kez geldi, ben o zamanlar öğrenciydim. Biz bu ülke in-sanları ile edebiyatın yanında sanat ve kültür konusunda etkileşmek is-tiyoruz.

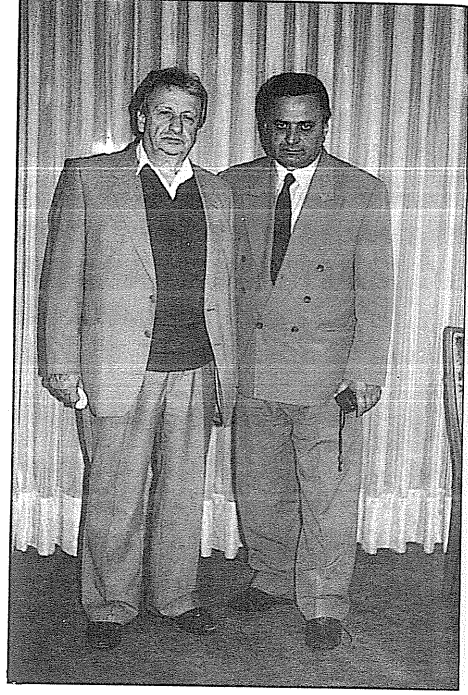
Abhazya'da son üç yılda yaşanan olayların dinamizminden Abhaz Ede-biyatı payını ne oranda aldı?

Sovyetlerin yıkılması bizim savaşıma rastladı. Ancak Prevosterika döneminde özgürce söz söyleyebildiğimiz bir ortam oluşmuştu, gerçi öncesi içinde Batı literatüründe S.S.C.B. Edebiyatı yorumlanırken sistemin etkisi oldukça abartılıydı. Ama yine de o günkü S.S.C.B. Edebiyatın dünyada en dinamik olduğu ülkeydi. Bunun en güzel örneği düzenlenen şiir ve ede-biyat günlerinin stadyumlar dolduracak kadar ilgi görmesiydi. Çünkü doğrudan ifade edilemeyen bir çok şeyi edebiyatla ifade etmek mümkündü, edebiyatın gücü ise işte buradan geliyordu. Bizim edebiyatımızın üzerinde ise ayrıca bir de Gürcü şövanizmi faktörü vardı. Sistem çöktü, daha önce detaylı şekilde ifade edilemeyen şeyler direkt ifade edilebilecek duruma gel-di. Ama biz bu dönemde harbe girdik. "Toplar konuşurken şiir susar derler"

Böyle de olsa savaş koşullarında insan onuru daha da net şekilde ortaya çıkar. Kendimizi ifade ettiğimiz Edebiyatımız da şiir ve kısa makalelerle okuyucuya ulaştı. Bugün de savaşın koşulları yine bu küçük şeylerle okuyucuya ulaşıyor. Savaş ile ilgili ciddi edebi eserlerin ortaya çıkması için biraz zamana ihtiyacımız var. Bu savaşla halkımızın yüreğine saplanmış olan bir çiviye sökmüş olduk. Bu-nun olumlu sonuçlarını edebiyat alanında da zamanla alacağımızı umuyoruz.

Siz savaşı enternasyonal bir bakış açısı ile mi yoksa Ab-hazlığınız özelinde mi değerlendireceksiniz.

Dünyadan soyutlayarak hiç bir şey üretmezsiniz. Doğru ifade edebilirsen kendini yazsan bile tüm dünya bunu be-nimseyecektir.

Abhaz Yazarlar Birliği Başkanı Aleksı Gogua ile Kuzey Kafkasya Konfederasyonu Başkanı Genadi Alamya.

НАЗИМ ХИКМЕТ НАХЪ

Аныкускуа пон, аминкуа, аңхкуа,
Абахта атзамікуа дрыхәымцеит апоет.
Аңцндыраеиланоз амра аңххкуа,
Акунарахъ иңхьон аңахәәө Хикмет.

Ажәларкуа ругамчра ызыкыло мчыказам,
Абахта динчраан акуцаәө длеит,
Аңсадгылаз аңахәәө игуы амтабз амтәазом,
Адыңчраз аусура дузза дахъзеит.

Аңоет дзыхуцаз аңгыл ду дыкугылеит,
Даннеит игутыха-аобатәи иөпра.
Москва ланара иеигурцәи иңылеит,
Адыңчра аңтаб ағы дыкуон иара.

Аңсадгылаз аңахәәө днызыкыло мчыказам,
Назим Хикмет, акунараә уәзәзам,
Дыркутәыла Уол-Стритаа ирадгылзам,
Дыркутәыла атеымаа атахзам

Рәеидыркылт ажәларкуа атыңчраз акуцаәә,
Унәахәә апоет, аиарахъ унеи,
Ахакуитрахъ урыңхыла ууаажәлар адыркуцаә,
Адыңчра агароун алуиен!
1951

NAZIM HIKMET'E

Yıllar geçiyor, günler, geceler,
Tutamıyor zindan duvarları bile şairi,
Pencereden süzülen güneş zerreləri,
Savaşa çağırıyordu Nazım Hikmet'i

Halkların yürek gücünü hapsedecek güç yoktur,
Zindandan süzülüp uçtu gitti savaşçı,
Vatan şarkıcısının yüreğinin ateşi sönmez,
Barış için büyük işlere yetiştı.

Şair düşündüğü büyük ülkeye ulaştı,
Ulaştı yüreğindeki ikinci vatanına,
Moskova'nın ışığı sevinçle karşıladı onu,
Barışın karakolunda şimdi o.

Vatan şarkıcısını durduracak bir güç yok,
Nazım Hikmet savaşında tek değilsin,
Türkiye Vol-Streetlilerin ülkesi değil,
Türkiye yabancıları istemiyor.

Savaşçılar halkların barışı için birleşti,
Kuş gibi şakıyarak zafere yürü şair,
Bağımsızlığa çağır halkın Türkleri,
Barışı almalı dünya.

1951
Çiçiko Conua

Esintiler

İki Şiir İki Şair

Jene Nafiset'e

BARIŞ SESİ

Usanmıyor güzel ve içli sesin
Akan dağ suyu kadar engelsiz
Türkülerin gibi apaçık kalbin
Sevdiğim kardeşimsin tertemiz.

Akan dağ suyu rahatsızlığın
Yüreğim sızlarken dinliyorum
Vuruyor saatim'in üstüne kanın
Türkü söylesin bana, ayarlıyorum.

Annen'in şarkısı yine başladığın
Çocuğun kalbini bile heyecanlandırıyor
Sen dünya'nın, kalbin kapısını açtın
İnsan sevgin her tarafı aydınlatıyor.

Sevgiyi tıpkı ateş gibi yakıyorsun
Koru onu, o hiç sönmessin
Herkesin gönül ağrısını dindiriyorsun
Duyulan bu ses barışın, senin sesin.

L'EPTSCERİŞE İSMAİL

Çeviren: Meretiko Metin

Kaynak: Zeqoşniğ(Kardeşlik)
Kültürel-Edebi-Siyasi Dergi
Maykop, 1989 (4)

YALNIZ KADIN

Serin bir yel esiyor
Hışırtilı yaprakları akasyanın
Yosun tutmuş duvar
Eteğinde bir yığın zerdali
Dans ediyor genç kadın
Kıvrak beli
Şakırtılı elleri
Boşlukta bir şeyler koparırcasına
Salınıyor
Hoyratça
Kavruk yüzünde gülümseyiş
Ayakları çıplak
Islak
Tenine yapışmış giysileri
Devinimleri kurlsız
Güdüsel, şehvetli
Kızılığın yansıyor saçlarına
Çatırdıyarak yanan çalılarının
Eğilişinde yakarı,
Işıltılı bakışında isyan.
Ter süzülüyor şakaklarından
Hıncını salıyor toprağa
Her sekişinde minicik topukları
Meydan okuyor geceye yalnızlığa
Elinle sarıyor
Sevgilisini tutar gibi boşluğu
Bir türkü koyuveriyor yüreğinden
Yükselen dumanlara bindirip
Ona yollar gibi

Ekrem Bat

Ekim 1981

Anadolu'da Kafdağı Öyküleri:

NANE DÜ

Yismeyl Özdemir ÖZBAY

En vurma günlerinde bu işin önemi ve anlamını belirten, yalnız bugüne özgü geleneksel yemekler yapıldı. Jemukey gibi peynir malzemesi ağırlıklı bu yemeklerin yanında börek türü yiyecekler veya Çerkes Helvası hazırlanırdı. En vurma işini tamamlayan erkeklere Haç'eş'te (konuk odası) sofralar kurulurdu. Kimi zaman da mutfak tarafında ayrı bir sofrada yaşlı hanımlar ağırlanırdı...

Simdilerde destan tekstlerini okurken çoğu zaman çocukluğum ve o yıllardaki çevrem canlanıverir belleğimde. Uzun kış geceleri destan ve masal anlatılan sıcak odalarda, ocak başlarında, ağızdan tatlı nağmeler gibi tekerlemeler ve masal dizeleri dökülen Nesibe Teyze'nin (Annemin dayızadesi) yumuşak sesini dinleyerek uykuya dalarken öte yandan yaklaşmakta olan ilk yazın sıcak, sevecen havasını özlerdim.

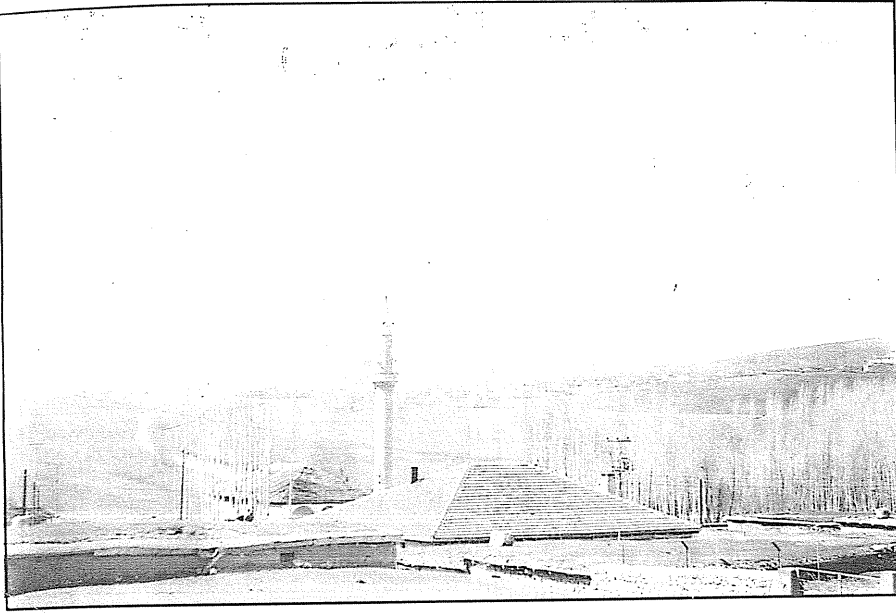
Karlar yavaş yavaş erir, suya doymuş tarlalardan buğular yükselir, doğa yeşil giysisini giyerken yaşam odalardan çıkar kırlara, tarlalara, yaylalara yönelirdi. Bundan böyle bütün köy çocukları doğum yapması yaklaşan koyunlarla, körpe kuzu ve buzağların peşinde dolaşarak günlerimizi geçirirdik. Yeşil kırlarda oraya buraya serpiştirilmiş gibi görünen öbek öbek beyaz kuzu gruplarının görünümüne doyum olmazdı. Her gün yeni doğan birkaç kuzu bu

gruba katılırdı. Giderek her çocuğun önüne katıp dolaştırdığı kuzular çoğalırdı. İkinci vakti köye dönen koyunların yavrularını arayan meleme sesleri ve onları yanıtlayan körpe kuzu sesleri köy sokaklarını çınlatırdı.

Çocukların kuzu çobanlığı Mayıs'a dek sürerdi. Mayıs ortalarında kuzu çobanları belirlenir, onlarla ücret pazarlığı yapılır ve çocuklar istemeye istemeye kuzuları gerçek çobanlara devrederdi.

Sürülerde kuzu doğumu bitince, bu genç sürüler belirli bir günde bir avluda toplanırdı. Artık sıra kuzulara "en" vurmaya gelirdi. Bileyi taşlarında ve masatlarda iyice bilen bacaklar çıkarılırdı ortaya. Yakalanan kuzular tek tek "en" vuracakların önüne getirilirdi. Her ailenin belirgin özelliği olan bir "en" i olurdu. Kiminin kulak önleri oyularak, kiminin kulaç uçları kesilerek veya çentik atılarak belirlenen bu en'leri yörede herkes bilirdi. Kaçarak başka bir sürüye karışan

veya tek başına kalan hayvanların kulaklarındaki bu işaretlere bakılarak hangi ailenin sürüsünden olduğu saptanır ve sahibine teslim edilirdi. En'in böyle bir pratik yararı vardır.

En vurulan her kuzu acı acı me-ler, kulaklarını çırparak çevreye kan damlacıkları saçarak, sürünün toplandığı köşeye doğru koşardı. Bu işkenceye benzer işin çabuk bitmesi için gözlerimi kapatıp çocuk yüreğimin verdiği bir acı saflıkla Tanrı'ya yakarırdım. Böylece minicik kuzuların daha az acı duyacaklarına inanırdım.

En vurma günlerinde bu işin önemi ve anlamını belirten, yalnız bugüne özgü geleneksel yemekler yapıldı. Jemukeu gibi peynir malzemesi ağırlıklı bu yemeklerin yanında börek türü yiyecekler veya Çerkes Helvası hazırlanırdı. En vurma işini tamamlayan erkekler Haç'eş'te (konuk odası) sofralar kurulurdu. Kimi zaman da mutfak tarafında ayrı bir sofrada yaşlı hanımlar ağırlanırdı. Her en vurma gününde mutfaktaki sofrada annemin konukları arasında bulunan, Zöhre Nine'den, bu törensel yemeğin anlamı ile ilgili çok güzel bir konuşma dinlemiştim. Bize süt, yoğurt, yağ, peynir, et ve yün gibi insanoğlu için vazgeçilmez nimetler veren koyunun kutsallığından söz etmişti nine. Bu törensel günün ve birlikte yenen yemeğin, koyun gibi yararlı bir hayvanı bize armağan ettiği için Tanrı'ya şükran sunma

anlamına geldiğini, o kendine özgü hızlı konuşma biçimiyle anlatmıştı. Şimdi o günlere dönüp baktığımda, Zöhre Nine'nin bugünkü anlamda sözünü ettiği Tanrı kavramının, çok eski çağlardaki Bereket Tanrısı Thağelec motifi ile yer değiştirdiğini, Tanrıya şükran sunma aracı sayılan bu törensel yemeğin ve yemeklerde söylenen "huaho"ların⁽¹⁾ bugün yemek duası haline geldiğini, oysa binlerce yıl geriye gidildiğinde ise bu huahoların Tanrı Thağelec'e sunulduğunu, en vurma işi sonunda düzenlenen törensel yemeklerin bu destansal çağlardan biçim değiştirerek günümüze uzandığını daha bilimsel bir biçimde değerlendirebilmekteyim.

Zöhre Nine köyümüzün büyüklerinden. Upuzun boyu, kırışmış yüzü, kınalı ak saçları ile onu hep Kızılderili kabile şeflerine benzetirdim. Gençliğinde Potuklu(Yismeylik) köyünden, köyümüzde oturan Lağuc ailesine gelin gelmişti. Bekiz'in kızı idi. Genç yaşta eşini yitirmiş, çocuklarını yetiştirmiş, onları evlendirmiş, gelinleri ve torunları ile mutlu bir ailenin büyüğü olmuştu. Gençliğinde çektiği acılar ve sıkıntılar, yüzünde yüzlerce çizgi bırakmıştı.

Bu uzun yaşamış, gün görmüş, acılar çekmiş, savaş yıllarının yokluğu ile boğuşmuş nineye herkes "Nane Du/Büyük Anne" derdi. Çocukluğumda ondan çok korkardım. Sokakta ya da harman yerinde çocuklarla oynarken, ya

da çocukça bir yaramazlık peşinde iken hep O'nu karşımızda bulurduk. Dimdik duruşu ile yaklaşır bastonunu savurarak yanımızda bitiverince çil yavrusu gibi dağılıp gizlenecek delik arardık. Kendinden daha küçük yaştaki kadınların, gelinlerin, genç kızların hatta erkeklerin olumsuz davranışlarını görünce hiç çekinmeden yüzlerine karşı onları eleştirir, öğütler verirdi.

O yıllarda Uzunyayla köylerinde görülen kentleşme özentisi, kentsoylu gibi giyinmiş ve davranışları moda salgını gibi değerlendirirdi. Bu yapay davranışlar uğruna kimi güzel geleneklerimizi, toplumumuza has davranışları küçümseyen ve uygulamayan kişileri acımasızca hırpalardı. Onu çoğu zaman bir gelini veya bir genç kıyı paylarken görürdüm:

"Dert bulasıc! kendi törelerini bırakıp nerelere yolculuk? Bu züppece tavırlar niye? Kendinize geliniz!" veya çocuklara kendi dilini öğretmeyen annelere çıkıştırdı;

"O beceremediğin dille kırıp dökeceğine, çocuğuna kendi dilini öğretsen! O zorladığın konuşmayı çocuk okul çağında zaten öğrenecek. Ama o zaman iş isten geçer, kendi dilini, töresini bilmeyen yoz bir çocuk hiç bir yerde tutunamaz."

Kimi zaman çeşmeye giden kadınları görmeyen veya görmemezlikten gelen erkeklerle çıkıştırdı: "Beliniz kırık mı? Doğrulamıyor musunuz? Öyle camı duvarı dibine yan gelip yatmışsınız. Ayıp, ayıp! Bu su taşıyanlar kadındır, onlar sizin analarınız, karılarınız ya da kızlarınız olabilir. Ancak, onlara kadın oldukları için saygı göstermezseniz, bu güzel alışkanlığı yitirirseniz, başkalarından ne farkımız kalır!?..."

Destan çağından bu yana binlerce yılın süzgecinden süzülüp gelen, kimi İslami etkilerle biçim değiştirerek günümüze ulaşan bazı töreler ve toplumsal davranışlarla ilgili kaynak yokluğundan yakınırsınız hep. Bu kaynaklar Zöhre Nine gibi yaşlılardı. Ancak bu kuşak şimdilerde tükenmiştir. Bildikleri her şeyi de götürerek bu dünyayı terketmişlerdir. Onlardan çok az da olsa bazı bilgiler kalmıştır. Tüm Adige-Abhaz kökenli top-

lumlarda bilinen ve uygulana gelen bir yağmur duası töreni vardır. Bu gelenek köyümüzde yakın yıllara dek yaşatılmıştır. Havalanın kurak gittiği zamanlar köyün genç kızları ve delikanlıları toplanıp bir küreği giysilerle süslerler ve köyün içinde yürüyüşe çıkarlardı. Abazacada "Dziwara" denen bu kürekten yapılmış kuklaya Kaberdeycede "Hantsa Guaşe - Kürek Sultan" denir. Kuklanın kollarına iki genç kız girip onu taşırdı. Diğer kızlar ve delikanlılar "Dziwara" şarkısını söyleyerek evlerin kapılarını tek tek çalarak dolaşırlardı. Açılan kapı veya pencerelerden grubun üzerine kovalarla su dökülür, arkasından da delikanlıların taşıdığı kaplara un, şeker, yağ, yumurta gibi şeyler konurdu. Bu gezi bütün evlere uğranılarak tamamlandıktan sonra ya uygun bir evde ya da ırmak kıyısında ateşler yakılır, kızlar toplanan bu malzemeler ile börekler, çörekler, tatlılar veya benzeri yiyecekler hazırlarlar, neşe içinde birlikte yenilirdi. Yemekten sonra yine "Dziwara" şarkısı söylenerek ırmak kıyısına gidilir orada herkes birbirini suya atmak için bir çabaya girerdi. Ne kadar çok kişi ıslanırsa o kadar çok yağmur yağacağına inanılırdı.

Etnologların Kuzey Kafkasya'da yaptıkları araştırmalarda; insanların suya atılmasında Bereket Tanrısı Thağelec'e insanoglunun adak olarak sunulmasının yattığını, belki de tarihi tam olarak saptanamayan bir çağda yağmur için tanrıya adak olarak insan kurban edildiği, daha sonraki çağlarda bu geleneğin sembolik bir görünüm kazandığı saptanmıştır. Çerkes toplumunun henüz feodal düzen çağına geçmediği bir dönemde doğan bu geleneğin feodalizmle birlikte biraz değiştiği, suya atma motifinde, öncelikle o bölgenin feodal beylerinin kızları olan genç guaşe'-lerin suya atılmaya başlandığı, bu davranışla da yağmur uğruna toplumun en çok saygı duyulan kişilerinin bile Thağelec'e adak olarak sunulabileceği, böylece yağmurun insan yaşamı için ne denli önemli bir olay olduğunun daha bir vurgulanarak Thağelec'e duyurulması amacının önem ka-

zandığı araştırmacılarca açıklanmaktadır.

Çocukluk yıllarımda, böyle bir "Dziwara" töreninde Zöhre Nine'nin gençlere yaptığı bir uyarıyı anımsıyorum. Kürek kuklayı taşıyan gençler "Dziwara" şarkısını tam olarak bilmiyordu. Şarkının ilk dizeleri söyleniyor, arkasından herkes mırıldanıyordu. Grup Zöhre Nine'nin evi ile köy mescidinin arasındaki geçite ulaşıncaya bir denbire grubun önüne çıkan Nine bastonunu havaya kaldırarak herkesi durdurmuştu.

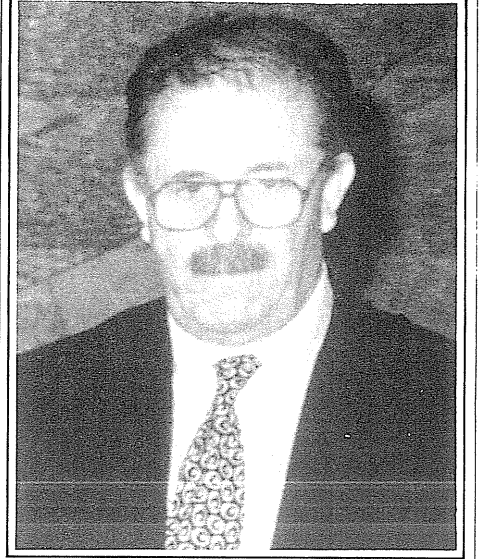
"Çocuklarım, yavrularım! Bir şey yapacaksanız, tam bilgi edip öyle başlayın, bu her işte böyledir. Nedir bu anlamsız mırıldanmalar? Bu şarkı böyle söylenmez!" dedikten sonra Abazaca "Dziwara, dziwara!"

Dzamirk'ık'a dziwara!" diye baş-layan şarkının tamamını birkaç kez tekrarlayarak gençlere öğ-retmişti. Bugün anımsayabil-diğim kadarıyla şarkıyı Türkçe'ye şöyle çevirebiliyorum;

"Dziwara, dziwara
Dzamirk'ık'a divara
Prens kızı susamış,
Biraz yağmur
Biraz su
Ağulların, evlerin çatılarından
Yağmur oluklarından
Gürül gürül su aksın
Ulu Tanrı!
Çokça yağmur, çokça su
Su!Su!Su!"

Köyünü, halkını, toplumun törelerini bu denli seven, koruyan bu bilge ve ulu kadını, köyümün büyük annesini (Nane Du) saygıyla anıyorum.

(1) Tanrılara adanan veya düğünlerde söylenen süslü anlatımlı (Retorik) konuşmalar veya yakarılar.

YISMEYL ÖZDEMİR ÖZBAY KIMDIR?

Büyük Çerkes sürgününde (1864) Anadolu'ya gelerek Uzunyayla yöresine yerleşen Yismeyl adlı bir Abaza ailesindendir. 1944 yılında, Pınarbaşı ilçesine bağlı Kazancık köyünde doğdu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nde avukat olarak çalıştı. Ankara "Kuzey Kafkasya Kültür Derneği"nden birçok kez yönetim kurullarında görev aldı ve dernek başkanlığı yaptı.

"Kafkasya" (Ankara), "Kamçı" (İstanbul), "Yamçı" (Ara), "Nartların Sesi" (Ankara), "Kafdağı" (Ankara) gibi dergi ve gazetelerde Kafkasya ile ilgili deneme, hikaye, inceleme ve şiirleri yayımlandı. Basılmış kitapları:

"Kuzey Kafkasya Göçmenlerinde Besteciler Ressamlar Hattatlar" (Sefer E. Berzeg'le birlikte, Ankara 1971),

"Mitoloji ve Nartlar" (Ankara 1990),

"Anadolu'da Kafdağı Öyküleri" (Nart Yayıncılık, İstanbul 1994)...

HACIOSMANLI UBIHLAR

Anzor Mukba*

Bursa'dan 150 km. mesafede, Manyas yakınlarında küçük bir köy Haciosman. Türk topraklarında bunun gibi hiçbir özelliği olmayan birçok köy var. Fakat bu köyün öünü ülke sınırları dışına da taşmış. Tevfik Esenç bu köyde doğdu ve bütün yaşamını burada geçirdi.

Avrupa bilini dünyasına ve sonra da geniş kitlelere Ubih dilini bilen son Ubihli tanıtan ve onun ölümüyle çok eski bir halkın konuştuğu canlı bir dilin de ebediyen öleceğini duyuran Fransız dilbilimci J.Dumezil olmasaydı belki de onu hiç kimse tanımayacaktı.

Evet, Kafkas dağlarının güney yamaçlarında hayat bulan Ubih dilinin kaderi, Kafkas Savaşı'nda vatanlarını cesaretle savunan bu kahraman halkın tamamen yok edilmek tehdidiyle yerleşmek zorunda kaldığı bu yabancı ellerde yok olmak üzere çizilmişti.

Tevfik Esenç ölürken Adıgelerin ve Abhazların dilleriyle akraba olan başka bir dili, Ubihçayı da bu dünyadan götürdü. Vatanını kaybeden her şeyini kaybeder. Ubihlar önce vatanlarını kaybettiler sonra da dillerini. Bugün ise herkesin gözü önünde yavaş yavaş dünya yüzünden siliniyorlar.

Tarihi verilere göre Ubihların nüfusu sürgünden önce en az 45 bin kişiydi. Bugün kaç kişiler? Hiç kimse, Türkiye'de yaşayan diğer az nüfuslu halklar gibi Ubihların nüfusunu da tam olarak söyleyemiyor. Kafkas diasporasından bazılarının tahminine göre bugün sayıları birkaç bin kişiyi geçmiyor.

Tevfik Esenç'le ne yazık ki hiç karşılaşmadım, ama 1988'de bir Ubihla görüşme imkanım oldu. Daha önce de Türkiyeli sporcu Orhan Çanar (Şamba) ve o zamanki SHP Sakarya il Başkanı Ayyhan Mutan (Mukba) ricam üzerine beni Yanık köyüne, 99 yaşındaki Kadir Ketse'nin evine götürmüşlerdi. Bu köy İzmit ve Adapazarı arasında, Sapanca gölünün meyilli bir kıyısında kurulu. Avlu kapısında bizi ev sahibinin oğlu karşıladı. Biraz sonra zayıfca, orta boylu, sakallı ve ak saçlı bir adam çıktı. Yaşına göre çok canlı gözleri vardı. Selam verdik. Sağ elini omuzuna kadar kaldırdı ve avucunu açarak anlamadığımız sözler söyledi: "Çouka maukelik!" ve Türkçe ekledi: "Hanginiz Kafkasya'dan?" Ben yanına yaklaştım ve oradaki soydaşlarımızın gerekli dav-

Soldan sağa Akif Çuhan, Fuat Ergün(Khasko), Cemil Esen(Zeys), Halis Dereli(Guj), Sadettin Çirik, Saadet Tanca (Fotograf, George Hewitt, 28.11.1974)

ranış tarzına uyarak elini öpmek istedim. Fakat yaşlı ada n elini verdiğyse de öpmeme izin vermedi; bana sıkıca sarıldı, başını omuzuma koydu ve uzun süre bırakmad. İhtiyar Ubih gözyaşlarını zor tutuyordu...

Kahvede çay içerek uzun zaman oturduk. Yüzyıllık yaşarında çok şey görmüş geçirmiş ihtiyarlar konuşacak çok şey vardı. O zaman en önemli soruyu sordum: "Nasıl olup ta tarih için bu kadar kısa bir zamanda yüzyıllardır atalarının konuştuğu dil yok olmuştu?" İhtiyar bir an düşündü, derin bir nefes aldı ve hikayesine başladı: "Dedelerimizi Ubihya'dan kovdukları zaman, gruplardan biri Keşken yakınlarında karraya çıkmış. Ölülerini yol boyunca gömerek (sayıları 100'den fazlaymiş) yaya olarak bize yerleşmemiz için gösterdikleri bu yerlere kadar gelmişler. Dedelerimiz burada üç köy kurmuşlar. Köylerin arasından geçen yol o zamanlar İstanbul ve Ankara arasındaki başlıca yolmuş. Türkler o zaman sürekli savaş yapıyorlarmış ve bu yoldan sık sık, kâh padişahın askerleri, kâh haydutlar, eşkiyalar geçiyormuş. Ve her seferinde bu aç, başıbozuk askerler köylerimize giriyor yağmalıyor, öldürüyor, elde avuçta ne varsa alıyorlarmış. O zaman Türkçe konuşabilen çok azmış. Askerler buna çok kızıyormuş. Ubihça cevap verenleri ya orada öldürüyor ya da kovuyorlarmış. Kadınlara gelince, onlara nasıl davrandıklarından bahsetmek istemiyorum...

O zaman ihtiyarlar meclisi toplanmış ve tartışmaya başlamış: böyle nasıl yaşayacağız? Meclisin kararı biz Ubihlar için kanun demekti. Uzun süre tartıştılar ve sonunda Ubihça konuşmama kararı aldılar. Yaşlılar onu

unutacak, çocuklar hiç öğrenmeyecekti..."

Ubihlar işte böyle, fiziki olarak yaşayabilmek için anadillerden vazgeçmek zorunda kaldılar. Halk kederine razı oldu. Vatana dönüşün ise sözü bile edilemezdi, çünkü biliyorlardı ki Kafkasya Ubihlar için ebediyen kaybedilmişti. İhtiyarın sesi titriyordu; güçlükle konuşuyordu. Kadir Ketse'nin anadilini iyi bildiğini biliyordum. Bunu nasıl başardığını sordum.

-Komşu köyde Zeki Hunca adında bir Ubih vardı. Karşılaştığımızda yalnız kalırsak onunla Ubihça konuşuyorduk. Ama o ölünce dili unutmaya başladım. Bazen kendi kendime konuşuyordum, kendime Ubihça masallar anlatıyordum, unutmamaya çalışıyordum, ama...

...17 Ekim 1993'te Yalova Kuzey Kafkas Derneği'nde, bundan sonraki ilişkilerimiz ve isteyenlerin tarihi anavatanlarına dönmeleri hakkında Kafkas diasporası ile bir görüşme yaptık. Programımızda Hacı Osman köyünden Ubihlarla görüşme de vardı. Arabalarımız köy kahvesine yaklaştığında hava kararıyordu. Türkiye'deki köylerde kültür evleri yoktur, köylülerin toplandıkları ve görüştükleri yerler genellikle bu tip kahvehanelerdir.

"Hoş geldiniz" diyerek ilk önce köyün muhtarı Yılmaz Hita bizi karşıladı. Ondan sonra bütün karşılamaya gelenlerle selamlaştık ve bizi kahvehaneye davet ettiler. Konuşmayı, bize eşlik eden Bursa'dan bir Adıge, Şamil Jane açtı. Oradakilere Abhazya temsilcisinin ziyaret amacını açıkladı ve sözü bana bıraktı...

...devamı Sayfa 48'de

*Abhazya'nın anavatan dışındaki soydaşlarla ilişkilerinden sorumlu kuruluğunun başkan yardımcısı

DENİZDEN GELEN İNSAN HIRSIZLARI

Büyükannem hikaye anlatmaya başlayınca hemen sözünü kesip "Şhanıko'yla Mahtala'yı nasıl kaçırmışlardı onu anlat" diye tuturmuştum.

"Onu daha yeni anlattım ya evladım tekrar anlatmaya ne gerek var?" diyerek bu isteğimi geri çevirmişti büyükannem.

Mum ışığında eski ayakkabısını yamayan babam öteden seslendi: "Rahat bırak oğlum büyükannen, bir kere anlattı ya..." Babam annesine çok değer verir başkası da üzsün istemezdi.

Dışarıdaki fırtınaya rağmen içerisi sıcacıktı. Kapıdan dışarıya bakınca don havası insanın yüzüne çarpıyordu. Büyükannem eliyle başını okşadı, elinin damarları topraktan fırlamış ağaç köklerini andırıyordu.

Büyükannem "Çocuk hikayeyi yeniden dinlemek istiyor, anlatmazsam üzülür, ama siz de dinleyin. Bir şey anlatırken hepinizin dinlemesini istiyorum" dedi. Yan taraftaki sedirde oturan annemin yün eğirme aleti bozulduğu için pamukları elleriyle ayıklamaya çalışıyordu. Büyükannemin bu sözü üzerine o da işini bıraktı, gelip yanımıza oturdu. Büyükannem hikayeyi önce anlattığından çok daha coşkulu anlatmaya başladı.

"Önceden de anlatmış olduğum gibi Şhanıko'yla Mahtala'nın ailesi Cangatlar Gruda köyünde, sahile bakan bir tepede oturuyorlardı. Deniz evlerine o kadar yakındı ki, dalgaların bahçelerine kadar ulaştığı olurdu. Ama onlar yüzyıllardır burada oturdukları için, rahatsız olmuyorlardı.

Dayıları Blab ailesi ise geçit vermez dağlar diye bilinen Okum'da oturuyorlardı. Bugün orada kimse oturmuyor, alt taraftaki kayalık bölgede ise Zoh ailesi var.

Bir gün Blablara çok sevdikleri

dayılarının öldüğü haberi geldi. Dayıları yüzyirmi yaşında vardı. Ölen dayılarının yasını tutmak için karı koca birlikte Okum'a gittiler.

Cenaze günü Cangatların bazı komşuları da cenaze törenine katılmak için Okum'a gitti. Öleni tanımıyorlardı ama ne de olsa komşularının dayısıydı, gitmek gerekirdi.

İşte o gün cenazeye gidemeyen komşular, kadınlı erkekli gelmişler Cangatların bahçesinde oturuyorlardı. Güneş tam tepedeydi ve çok sıcak vardı. Ama o saatlerde denize girilmezdi, denize ancak sabah veya akşam girilirdi. Bahçedeki büyük Çandar ağacının gölgesi çok güzeldi, gölgeden başka buranın havası da çok temizdi. Rüzgar da yelpaze gibi serinletiyordu.

Büyük Çandar ağacı o gün olacıkları biliyormuş gibi başıyla denizi gösteriyordu. Zaten bu ağaç çok defa onlara yardım etmişti. Tepesine doğru, iki dalın ortasında bir yer vardı ki oraya oturup denizi en uzak noktasına kadar görmek mümkündü. O zamanlar sahilde oturan herkesin

İvan Papaskir

filikaları olurdu. Bu filikalar gerektiğinde kullanılmak üzere hazır bekletilirdi.

"Denize bakmak için ağaca çıkacaklarına oturdukları yerden seyretseler di ya!.." dedim ben, niye ağaca çıktıklarını bilmezmiş gibi.

"Hatırlıyor musun daha önce de anlatmıştım ya? Sahilde oturanlar için eskiden hiç huzur yoktu. Yabancı ülkelerin korsanları, eşkiyaları hep denizlerdeydi. İşte bu yüzden devamlı savaş halindeydi insanlar, hiç rahat yüzü görmediler. Doğudan, batıdan, dağlık bölgelerden saldırıya uğrarlardı ama en çok tehlike denizden gelirdi. İşte bu nedenle ağaca çıkıp denizi gözlerlerdi" dedi büyükannem.

"Şöyle yüksek bir tepeye çıkıp baksalardı ağaca çıkacaklarına" dedim yine göz ucuyla da babama bakıyordum. O eski papuçlarının tekini tamir edip giymişti. Öbür tekinin de bağcıklarını geçirmeğe uğraşıyordu.

"Guda köyünde tepe ne arasın oğlum orası düzlüktür, denizle dağlar birbirine uzak düşer."

"Ama bizim burası öyle değil oralar niye düzlük" diye hayretle sordum.

Babam hemen "Ülkenin her yanını bir mi sandın cahil? Apsnı (Abhazya)'nın bazı sahillerinde denizle dağlar içiçedir, bazı sahillerinde ise birbirine uzaktır" diye yanıtladı.

Annem ocaktaki ateşi körükleyince sönmeye yüz tutan alevler birden canlandı ve odayı aydınlattı.

Büyükannem hikayeyi anlatmaya devam etti. "Cenazeye gidenler geri dönmeden olanlar oldu. Gece olmuş karanlık çökmüştü, birden

Cangataların bahçesine tepeden tırnağa silahlı on filika dolusu eşkiya girdi. Gemileri denizde bekliyordu. Gemi yüz kişi alacak kadar büyüktü, ayrıca topları da vardı.

Bu olanlar gökteki şahin yerdeki avını kapana kadar, göz açıp kapamadan oldu evladım. Yakında oturan komşuların cenazeye gitmesi de bu geceye rastladı köyde kalanlar zamanında yetişemediler."

"Denizden gelen eşkiyalar doğrudan Cangataların evine girdiler. Evde ev sahibinin çocukları Şhaniko'yla, Mahtala ve ödünç un almaya gelen komşunun gelini vardı. Zavallı gelin daha altı aylık evliydi, kocası da o gün cenazeye gidenler arasındaydı. Evdeki diğer kişi ise inekleri sağmaya gelen yaşlı Adlagika'ydı.

"Peş peşe eve giren eşkiyalar hemen çocuklarla, gelinin üzerine yürüdüler, çocukların feryatları ortalığı çınlatıyordu. Gelinin götürmeğe çalışıyorlardı ama o mücadele ediyordu. Kapının ipini eline dolamış kendini bırakmıyordu.

"Dışarıda bir silah sesi duyuldu. Adlagika ev sahibinin tüfeğini alıp evin arkasından dolanmış çocukları kaçıran eşkiyalardan birini vurmuştu. Vurmuştu ama kendisini de sağ bırakmadılar. O arada gelin eline geçirdiği bir bıçakla eşkiyalardan birinin boğazını kesip öldürdü. Onun yaptığı da kolay değildi evladım ama kadın, erkek diye bir şey mi var? İnsanoğlu çaresiz kalınca kendi gücünün kat kat üzerine çıkar. Gelinin öldürmediler, çırpına çırpına filikaya sürüklediler, öldürdüğü eşkiyayı da orada bırakmadılar."

"Böyle olaylar bu köyde oturanların başına ilk defa gelmiyordu. Dünya'ya gelen her canlı özgürlüğü sever evladım. Onun için düşman ne kadar çok, si-

lahları ne kadar fazla olsa da Abhazlar mücadele etmeden asla teslim olmadılar. O gece de aynı şey oldu ve köyün erkekleri düşmanın peşine düştü."

"Adı sanı duyulmuş cesur erkekler: Adley Gogasana, Nanba Narik, Raçba Kazavut başka üç kişi daha çocuklarla gelini kurtarabilmek için denize açıldılar. Eşkiyalar gemiye varmadan yetiştirler, bir müddet karşılıklı ateş edildi."

"Bizimkilerden iki kişi öldü, biri Raçba Kazavut öbürünü hatırlamıyorum." Onları kayıklarla kıyıya geri getirdiler, Allah o günleri bir daha göstermesin.

"Herkesi mateme boğan zavallı gelinin ölüsü ertesi gün denizde bulundu. Eşkiyalar ölülerini bırakmaz derler ama Adlagika'nın öldürdüğü eşkiya ertesi gün bulundu. Eşkiyalardan üç kişinin ölüsüne de Gudauta yakınlarında denizde rastlandı. Ölülerini denize attıklarına göre başka bir yere daha baskın yapacaklardı.

"Apsnı hiç bir zaman rahat yüzü görmedi." derdi rahmetli babam. Kendisi de çok seyahat etmiş, görmüş geçirmiş bir insandı. Haccı gittiğinde oradan Mısır'a geçmişti. Kendi babası da hacca gidip gelmiş, Arapça bilirmiş. Zaten babam da Arapça'yı dedemden öğrenmiş, Osmanlılarla Arapların alfabesi aynıdır derdi. Başka diller de bilirdi: Türkçe, Kabardeyce, Gürcüce ve dayılarının dili olan Adigece.

Büyükanmem hikayeye devam ediyordu: "Babam Apsnı'nın tarihi çok eskidir" derdi. Apsuvalar(Abhazlar) eskiden beri kendi başlarına buyruk yaşadılar. Özgür olmayı her şeyden önde tuttular, bu uğurda çok can verdiler. Böyle yapmasalardı herkesin göz diktiği bu cennet ülkeyi zaten kaybederlerdi. Evine kapı yapmazsan

rüzgarın içeri girmesini nasıl engellersin? Denize kapı yapamaya-çağına göre, bunun tek çaresi gemilerdir. Ama bu kadar gemiyi bulmak mümkün mü?

"Bütün milletlerin savaş halinde olduğu, güçlkle varolma mücadelesi verdiği çağlarda bile Abhazlar Apsnı'da yaşırdı. Onlar Nartların torunlarıydılar, savaşçı ruhları olmasaydı çoktan yok olmuşlardı... Bu sözleri babamın ağzından bir çok defa duymuştum" dedi büyükanmem.

Ben hemen oradan "Şhaniko'yla, Mahtala büyüyünce evlerine dönmeler mi?" diye sordum. Büyükanmemin güçlkle dinliyordum, gözlerim yanmaya başlamış uyum gelmişti.

"O zavallı çocukların ne olduğunu kim bilebilir evladım? Götdürdükleri yerde köle yapılmışlardır. Köleler kapana sıkışmış insanlardır, bir yere gitmeleri mümkün müdür ki? Zavallı anneleri de bu üzüntüyü atlatamadı. Gece cenazeden dönüp çocuklarını bulamayınca kendini kaybetti. Bir hafta boğazından lokma geçmedi. Bir müddet sonra, gizlice kayıklarından birine binip denize açıldı ve kendini soğuk sulara attı."

Annem kederli kederli iç geçirdi, hikayenin etkisiyle dalmış gitmişti. Eğirdiği pamuklar karlar gibi bembeyaz sedirin üstüne seriliydi. Hareketsiz oturuyor, yalnızca pamuk eğiren elleri oynuyordu. Babam da düşünceli bir şekilde oturuyordu. Eski ayak-kabırlarının tamiri bitmiş, ayağına geçirmişti.

Büyükanmemin kucağında tatlı bir uykuya daldım. Annem üstümü değiştirirken gözlerim aralandı. Bir kaç dakika sonra bütün aile yorganlarını başlarına geçirmiş yataklarındaydılar.

Çeviren: Zehra Açıçbe

YÜKSEK ÖKÇELER

Ömer Seyfettin

Hatice Hanım, pek genç dul kalmış zengin bir hanımcıydı. On üç yaşında iken altmış altı yaşında bir kocaya vardığı için "izdivaç" denen şeyden nefret etmişti. İşte hemen hemen on sene vardı ki, erkeğin hayali, zihnine, romatizma, balgam, pamuk, vandoz, tentürdiyot yığınlarından yapılmış, pis, abus, lanet bir heyula şeklinde gelirdi.

-Gençler başkadır! diyenlere:

-Aman, aman... onlar da birgün olup ihtiyarlamazlar mı? Sonra dertlerini kim çeker?

Diye haykırırdı. Başlıca merakı temizlikle namusluluktur. Göztepe'deki köşkünün hizmetçi Eleni ile, evlatlığı Gülter'le her sabah beraber temizler, aşçısı Mehmed'i her gün tıraş ettirir, zavallı Bolu'lu oğlanı tepeden tırnağa kadar beyazlar giymeğe mecbur ederdi. Eleni de, Gülter de son derece namusluydular. Kileri kitlemezdi, paraları meydanda dururdu. Hele Mehmed'in namusuna diyecek yoktu. Konuşurken gözlerini kaldırıp insanın yüzüne bile bakmazdı. Hatice Hanım, köşkten hiçbir yere çıkmadığı için işi gücü adamlarını teftişti. Habire odaları dolaşır, tavan arasına çıkar, mutfığa inerdi. Derdi ki:

-Benim gibi olun! Ben kimse ile görüşüyormuyum? Sakın siz de komşuların hizmetçileriyle, uşaklarıyla konuşmayın. El, insanı azdırır!

Mehmed bile bu nasihati noktası noktasına tutmuştu. Arka bahçedeki mutfığına değil misafir, hemşeri filan, hatta yabancısı bir kedi bile girmiyordu. Hatice Hanım, belki günde on defa iner, onu yapayalnız tenceresinin başında bulurdu. Hatice Hanım temizlik, namus merakından başka bir de yüksek ökçe merakı vardı. Güzeldi, tombuldu, cıvı cıvı bir beydi. Fakat boyu çok kısa olduğu için evin, içinde de, bir karışa yakın ökçeli iskarpinler giyerdi. Adeta bir cambaza dönmüştü. Bu yüksek ökçelerle merdivenleri takır takır bir hamlede iner, ayağı burkulmadan bir aşağı, bir yukarı koşar dururdu. Nihayet bir baş dönmesi geldi. Çağırdığı doktor ilaç filan vermedi:

-Bütün rahatsızlığına sebep bu ökçelerdir, hanımefendi, dedi, onları çıkarın. Rahat yünden, yumuşak bir terlik giyin. Hiçbir şeyiniz kalmaz.

Hatice Hanım, doktorun tavsiye ettiği bu yünden terlikleri aldırdı. Hakiketen rahattı. İki gün içinde başının dönmesi filan geçti. Dizlerinde, baldırlarında sızı kalmadı. Fakat böyle, tam vücudu rahat ettiği sırada, ruhu derin bir azap duydu. Dokuz senelik adamlarının iki gün içinde birdenbire ahlakları bozulmuştu. Eleni'yi kendi diş fırçasıyla ağzını yıkarken, Gülter'i, kilerde reçel kavanozunu boşaltırken görmüştü. Mehmed'i, et günü olmadığı halde bol bir sahan külbastıyı yerken yakaladı.

-Ne oldu bunlara Yarabbim? Bunlara ne oldu, bunlara?

Diyordu. Bir hafta içinde adamlarının on beşten fazla hırsızlığını, yolsuzluğunu tuttu. Hele Mehmed'i, komşu paşanın nefleriyle koca bir lenger pirinç pilavını atıştırırken görünce, hiddetten ne yapacağını şaşırdı. O gün her tarafı kilit kürek altına aldı.

-Bakalım şimdi ne çalacaklar? Dedi.

Hakikaten çalınacak hiçbir şey kalmamıştı. Ertesi gün biraz geç kalktı. Aşağıya indi, Gülter'le Eleni meydanda yoktu. Yürüdü, mutfığa doğru gitti. Gözleri aralık kapıya ilişince, azıcık daha nefesi duracaktı. Mehmed, ocağın başında kısa iskemleye çökmüş, bir dizine Eleni'yi bir dizine Gülter'i oturtmuş. Kalın kollarını ikisinin bellerine halattan bir kemer gibi sarmıştı. Hatice Hanım, bu levhanın rezaletini görmemek için hemen gözlerini kapadı. Fakat kulaklarının kapağı olmadığı için, konuştuklarını duymamazlık edemedi.

Mehmed diyordu ki:

-Ülen Gülter, artık sen şeker filan getirmeyon?

Diyordu. Mehmed, tuhaf bir şapırtı içinde Eleni'ye de:

-Ülen, gece niçin gelmiyon? Sana halva yapıp saklayon!

Sualini soruyor, Eleni:

-Yakalanazağız vire! Sonra Hanım bizi kovazak!

Diye çırpınıyordu.

Aralarında cıtır pıtır bir hasbihal başladı.

Hatice Hanım, gözünü açmıyor, yüreği çarparak merakla dinliyordu. Gülter:

-“Ah o terlikler! Dedi, her işimizi bozdu. Hanımın geldiği hiç duyulmuyor. Ne yapsak yakalanıyoruz. Eskiden ne iyidi. Yüksek ökçelerle takırtısından evin en üst katında kımıldadığını duyardık.”

Hasbihal uzadıkça, kendi göremediği başka rezaletlerin mufassal hikayelerini işitiyordu. Dayanamadı. Gözlerini açtı:

-Sizi alçak, hırsız, namussuzlar. Defolun evimden!

Diye haykırdı.

Bu dokuz senelik sadık hizmetçilerini hemen kapı dışarı etti.

Aşçı, işçi, artık eve ne kadar adam aldıysa, hepsi arsız, hırsız, yüzüstü, namussuz çıkıyordu. Tam iki sene bir adam akıllısına rast gelmedi. Malı, mülkü varken, hiçbir sıkıntısı yokken, bu hizmetçi üzüntüsünden zayıflıyor, sararıp soluyordu. Baktı olmayacak! Yine yüksek ökçeli iskarpinlerini giydi. Hizmetçilerinin hırsızlıklarını, uğursuzluklarını, namussuzluklarını göremez oldu.

Benzine kan geldi. Vakıa yine, başı dönmeğe başladı. Fakat sesi işitilmeyen ökçesiz terlik giydireceğini düşünerek doktora kendini göstermiyor:

-Hiç olmazsa şimdi yüreğim rahat ya...

Diyordu.

ТУФЛЭ МАКЪ

ХЪЭТКЪУЭ УМАР (Омер Сейфеттин)

Хъэтыджэ гуашэ — зи ныбжкӀэ шӀалэ пхъужь къулейм — гушкӀыгъуэушхуэ хуишӀат начыхъ жыхуаӀэм. Дауи хуимышӀынрат: илӀэс илӀэсипшӀым нӀаӀагъа пӀтми, ар игу къэкӀыжыху, и нӀагу къышӀоуэ тхъар забга, запыхууэ сымаджэ, хушхъуэмэр къызыкӀуэцих, и шхъэ кӀалъымыплъыжыф цӀыху нӀахъеирилэм и теплӀэр. Шыхухъу шӀалэр апхуэдэкъым, апхуэдаххэкъым, жраӀэмэ, Хъэтыджэ яху-идаркъым:

- Ахари загуэр жыи хъунуш. Къэсынущ абыхэм я тхъамышкӀагъуэр.

Хъэтыджэ гуашэ зыхилӀхъэ шыӀатэкъым къабзагъэмрэ пажыгъэмрэ, ахэрэат гъащӀам шынахъышхъуэ къилъытари.

Пщадджыжъ къас абы, и ІапӀдзлӀэпӀыдз Зленира пхъу ишӀа Гюльтерра и гъусэу, ГӀзетеп шыӀа я унӀэр гъуджам хуэдэу къабзэу залъыӀуи хырт, и пщӀафӀэ Мухъэмэд зы махуэ къамынауэ зригъаупсырт, Болу къалэм шыӀа тхъамышкӀэм шыгъын хужь зашӀкӀэ зимы-хуапӀауи идартэкъым.

Зленира Гюльтерра хуабжыу хъыджэбз экӀӀалъыкӀуэу, пажыгъашхуэ яхалъу ялӀытарт. Мухъэмэд шхъӀкӀи Іей лъапкӀ пхужыӀанутэкъым. Уеблэмэ ар апхуэдизкӀэ шӀаныфӀати, и напӀэр иӀату еплъыфӀыртэкъым зӀпсалӀэм.

Хъэтыджэм гуашэ и унӀэ икӀыу шыӀипӀи кӀуэ и хъӀалтэкъым, абы и фӀыгъӀкӀи хъарзынауэ и нӀаӀэ ятригъатыфӀырт и ІуэхутхъэбзашӀэхэм. Абы шӀӀах-шӀӀахуэра къызахикӀухырт и пӀахъэр, нӀасырт пщӀафӀапӀэм. Гуашэм къытригъэзэжурэ яжриӀэрт и цӀыхухэм:

- Сэ схуэдэу фышӀыт! Сэ зӀи сепсалъаркъым хамэхэм. ФӀари фыкӀышӀӀаван шыӀакъым гъунагъухэм я гъусэу! Хамэм ушигъауэну хъэзырш.

Лажыр жыпӀэмэ, Мухъэмэд дыди а чӀанджышӀыр кърымидзэу шыттӀэкъым. Абы и деж, пщӀафӀапӀэм, зӀи шӀыхъартэкъым хъӀащӀи, езым и ныбжӀагъуи, уеблэмэ хамэ джӀадуи. Гуашэр махуэм хуэдэу пӀӀанӀаӀрэ шыӀӀыхъэ къӀхъурт абы и деж икӀи илӀагъурт Мухъэмэд заризакъуэр, абыкӀи хуабжыу и гур загъарт.

Къабзагъэмрэ пажыгъэмрэ укъыфӀаӀкӀэмэ, Хъэтыджэ гуашэ хуабжыу фӀафӀит туфлӀэ лъадакӀэ лъагэ зарихъан. НакӀу къӀапшауэ а дахэ цӀыкӀур, бзу нӀахъей, узард ныбаты, запыху имыӀау къызырылӀалъырт. Моуэ зымашӀкӀэ нӀахъ лагӀау шытаӀмэ, цӀыхубз дахэ дыдӀкӀэ уеджэ къунут абы. ЗырыцӀыкӀур езыми ишӀӀажырт, гуашэм унӀэми шызырихъэрт зы лъадакӀэхэм шӀтвар я лъагӀагъ туфлӀэ, абы нӀахъ шхъӀалӀагӀауэ уигъалӀагъурт ар. Мис апхуэдэ туфлӀэхэм тету, абы махуэ псом еш имышӀӀау къыжижыхырт унӀэм, ишхъэ пӀахъами дӀакуеипӀэмкӀэ дӀажейрт, и туфлӀэхэм я тӀыркӀэ-тӀыркӀэ макъыр дӀанӀкӀи къышӀырт. АтӀэ махуэ псом апхуэдэ туфлӀэ лъадакӀэ лъагэ утетӀэ, уи лъакъуэхэр тыншыӀ, уи шхъари мыуназэу къӀанӀ?! Хъэтыджэ гуаши и шхъэр уназэу хуежъащ.

Дохутырым абы зы хушхъуэ гуэри хуитхакъым.

- Уи узыфӀэ псори къызыхъӀыр уи туфлӀэ лъадакӀэ лагӀахэрэщ, шӀыхъ зӀӀэ гуашэ, — къыжриӀащ абы. — Уи туфлӀэхэр зылӀых, унӀэм шызырахъэм хуэдэ вакъэ шабӀэ къӀахъуи — псори хъарзына хъужынуш, уи шхъари уназэжынушкӀым.

Дохутырым зырыжиӀам хуэдэу, Хъэтыджэ гуашэ вакъэ шабӀэ къышӀахуэщ. Лаж дыдэу, псӀэгъатыншт а вакъэхэр. МахуитӀи нӀахъ дӀамыкӀыуи бӀахъащ и шхъэ уназӀныр. ХӀкӀыжаш и лъакъуэхэм хата узри.

Ауэ, и ІапкӀӀӀапкӀым зигъӀӀсэхужа шхъӀкӀэ, иджы абы и псӀэр хъэзабым хӀахуат: а махуитӀи къудейм къриубыдэу илӀэсипгъуэ къуауэ фӀы дыдэу ицӀыху и ІуэхутхъэбзашӀэхэм я хъӀалри я шӀӀри закӀуӀаӀат, зыхуишхынуӀр къхуэмышӀау.

ЯпӀау иубыдар Злениш: абы и дӀахэр илӀащӀырт гуашэм и шеткӀэмкӀэ. ИтӀанэ къыпӀащӀахуэщ

Гюльтер: гуашэм ар гуӀаным шиубыдащ варенэ банкӀыр иригъӀасыкӀыу. Гуашэр Мухъэмэди ирихъӀалӀащ игъащӀам димылӀагъуэ къуаншагъэ илӀажу: абы лыкӀӀэ зигъӀӀсэхужа шхъӀкӀэ, а махуэм лы пшхыну къемызагъ пӀтми.

- Уэ ди тхъэ, сит мы къомым къащышӀар? Шхъэ зӀӀыхъэ псори? — тхъаусыхарт гуашэр.

Зы тхъэмахуэ захуаку къудейм къриубыдэу Хъэтыджэ гуашэ гу лӀыташ и лажъакӀуэхэр пшыкӀутхурэ къызаредыгъуам е нӀгъуащӀи мыхъуышӀагъэхэр зырызрахъам. Ауэ псом хуэмыдӀажу ар и пӀэм къызышар сит жыпӀэмэ, ахэр, я гъунагъуэ къулеижыым и ІапӀдзлӀэпӀыдзхэм яхъсу, гъуапӀлӀа тепӀащӀахуэм из лыр ехъыжкӀэ ирагъэмэракӀуэхуи шилӀагъуэрш. А махуэ дыдам абы ІункӀыбзэ иритащ зӀпт хъуну псоми.

- ДӀапӀкӀэ сит адыгъужын?! — жиӀарт гуашэм. — СахурикуаӀкӀэ а къомым?!

КъыкӀӀалъыкӀуэ пщадджыжыым гуашэр къышӀытадж хабзэм нӀахърэ нӀахъ кӀасау къӀатӀаджат. КъӀахаш ишӀагъым. Гюльтери Злени игъуатартэкъыми, гузавуэ, пщӀафӀапӀэмкӀэ макӀуэ. Ауэ, бжӀэм зарынасу, мурад еӀш ІункӀыбзӀаху илӀхъӀапӀэм иплӀану... арыхъауи зафӀодие. МафӀам пӀагъунагъуу шыт шӀнт шхъагуэм Мухъэмэд тесш, и лӀагъуажъэ зырызым Зленира Гюльтерра шигъаджагу. Бгырыпх бгъуэжыитӀым ешхъ и Іа пӀахъэмкӀэ абы зашӀӀекъуэ хъыджэбзэхэм ябгӀхэр. Хъэтыджэ гуашэ и нӀахэр еуфӀынцӀ. АршхъӀкӀэ, и тхъӀакумэм бжӀахуц ярылӀтэкъыми, зӀхех бжӀэм адакӀэ шекӀуӀкӀӀ псалъамакъыр:

- Гюльтер, сит уз фӀошыгъуи, нӀагуэщӀи зыгуэрхари къышӀысхууымыхыжыр? — жеӀэ Мухъэмэд.

- Сит си Іамал, си тӀаса, гуашэм псори ІункӀыбзэ яритащ, — жеӀэ хъыджэбзым.

Мухъэмэд Злени йоупшӀ:

- Сит дыгъуапшыхъ си деж укъышӀӀамыкӀуэр? ХъӀалывэ пхуэсшӀри пхуэзгъӀапшкӀуат.

- Гуашэм апхуэдэу диубыдӀмэ, дыӀуи хужыш, — жиӀащ хъыджэбзым, пӀейтейуэ.

ИтӀанэ шӀаху цӀыкӀуэ зашӀри, зыгуэрхэр эжжраӀащ. Хъэтыджэ гуашэ и нӀахэр къызатрихыртэкъым, и гур, къилъзатыным хуэдэу, псыншӀау къеуэрт, итӀани, зызатриубыдари, едӀауэ адакӀи.

- Е, абы и туфлӀэ цӀыкӀухэр лъыгъыжатами! — жиӀарт Гюльтер. — Абыхэм тету къышӀыкӀуӀкӀэ, хуиту захӀатхырти, лъаныкъуэ зедгъэзырт. Иджы емынӀэм ихын вакъэ шабӀахэр зӀрехъари, и лъэ макъыр зхӀатхыжыркъым, сит дымышӀами — дыпӀащӀохуэ. Ситу дытхъэрэат япахэм!

А псалъамакъым гуашэм къыхихащ езым имышӀӀэ икӀи имылӀагъуэ куэд. АдакӀэ емыдӀауэжыфу, икӀӀэм-икӀӀажым, и нӀахэр къызатрихыжри, ину кӀиӀащ:

- А, хъабыршыбыр къом, дыгъуагъуакӀуэ гуп, напӀэ зимыӀахэ! Абы фӀӀӀкӀи зызымыгъӀалӀагъуу, фӀикӀи иджыпӀсту си унагъуэ!

Арати, илӀэсипгъуӀкӀэ хъарзынауэ къыхуэлажъахэр забгӀрихуэщ гуашэм...

А махуэм къышӀышӀдзӀауэ Хъэтыджэ гуашэ пщӀафӀаӀэ ІапӀдзлӀэпӀыдзэу сит хуэдиз къимышӀтами, псори напӀаншау, дыгъуэарабзу къышӀӀаӀырт. ИлӀэситӀым къриубыдэу хъун хуэдэу зы цӀыху къыпӀащӀахуатэкъым. ИкӀи, зыхуей псори иӀэ пӀтми, лажъакӀуэу къышӀтэхэм игу зарагъаныкъуэм къыхӀкӀыу, гуашэр Іей, гъур хъууэ хуежъащ.

...ИтӀанэ дыдэу мурад ишӀащ абы фӀӀӀкӀи зимыгъӀалӀажыну. Еуари зылӀитӀагъэжаш и туфлӀэ лъадакӀэ лъагӀахэр. Иджы абы ишӀарт хъӀагъэцагъэ зезыхъэ, пажыгъари емыкӀури къызымыдзэ и лажъакӀуэхэр къызырыхуэмыубыдыжыну — и туфлӀэ макъыр захӀахуэра, зыхуэсакъыжыну ахэр. «ЗӀапыту укӀуэ псори!» — жиӀащ гуашэм. Арати, зигъӀӀсэхужащ. И накӀуи лъы къышӀӀалӀадажаш. Лажш, ар-гуэру и шхъэр уназэ хъужат, ауэ Хъэтыджэ гуашэ абы фӀӀӀкӀи дохутыр къриджэжакъым, ятам хуэдэу, вакъэ шабӀэ зӀсхъану иджыри чӀанджаш къызитӀмэ, жиӀари...

GLOBALLEŞME VE KÜLTÜREL KİMLİK

Doç. Dr. Sevda Alankuş-Kural*

Günümüzde kimliklerin patladığı iddiası "ister gelişmişler isterse gelişmemişler kategorisinde addedilsin" günümüz toplumlarında her bireyin ya da kolektif grubun, karşındakilerine ve kendilerine yeni kimlik tarifleri bulma ve bu kimlik tariflerini, bulabildikleri bütün kendini ifade etme kanallarıyla ifade etme, kendilerini görünür hale getirme, adeta "Ben de buradayım!"ı haykırma, daha da ötesi politik alanda da bu kimlikleriyle kendilerini temsil etme arayışlarına girdikleri bu durumu anlatmaktadır.

Günümüzde olup bitenleri açıklamaya çalışanlar artık ya bir şeylerin sonunun geldiğini ya da sonrasına erişildiğini, yeni bir döneme geçildiğini ifade eden kavramlara başvuruyorlar. Böylelikle tarihin, ideolojilerin, ulus devletlerin sonuna geldiği, ya da endüstri döneminin, modern dönemin, Marksizmin sonrasına geçildiği, yeni bir dünya düzenine erişildiği gibi açıklamalar yapıyor. Dahası olup biten bir sürü şeyin artık eskisinden radikal biçimde farklılığın, eski olan her neyse ondan kopuşun şiddetini anlatan kavramlarla ifade ediliyor. Örneğin, imajların patladığı, toplumsal olanın çöktüğü, anlamın yok olduğu gibi ifadelerle başvuruluyor.

Bütün bu ifadelerin taşıdığı kesinliğe bakılırsa sahidenden de olup bitenleri kavramamızı sağlayacak yeni bakma çerçevelerine ihtiyacımız var. Böylelikle ben de günümüzde olup bitenleri bir başka böyle şiddet taşıyan bir iddianın peşinden giderek tartışmak ve de bize nasıl bir bakma çerçevesi sağlayabileceğini göstermek istiyorum. Bu iddia da "günümüzde kimliklerin patladığı" iddiası... Bu, kimliklerin çoğalması biçiminde de ifade edi-

lebilir ve bize "ister gelişmişler isterse gelişmemişler kategorisinde addedilsin" günümüz toplumlarında her bireyin ya da kolektif grubun, karşındakilerine ve kendilerine yeni kimlik tarifleri bulma ve bu kimlik tariflerini, bulabildikleri bütün kendini ifade etme kanallarıyla ifade etme, kendilerini görünür hale getirme, adeta "Ben de buradayım!"ı haykırma, daha da ötesi politik alanda da bu kimlikleriyle kendilerini temsil etme arayışlarına girdikleri bu durumu anlatmaktadır.

Benim amacım, bu kimlikler patlaması halini aciliyeti hep süren bir mesele, özgürlük ve eşitlik meselesi çerçevesinde tartışmak. Başka ifadeyle günümüzün çoğalan kimliklerinin, insanlar için daha da acil hale gelen eşitlik ve özgürlük problemi için bir çözüm taşıyıp taşımadığını tartışmaya açmak istiyorum. Bu tartışmayı ise bir başka popüler tartışmanın içersinden yapmaya çalışacağım. Bu da globalleşme tartışması. Çünkü, kimlikler patlaması halinin nedenlerinin globalleşme sürecinin özelliklerinde yattığını düşünüyorum. Önce globalleşme sürecinin bir kimlikler patlamasına nasıl yol açabildiğini göstermeye çalışmam gerekiyor.

Globalleşmenin tanımı çeşitli biçimlerde yapılıyor. Kimilerine göre kapitalizmin/liberalizmin dünya nizamı haline gelişiyle ulaşılan mutlu sonu anlatıyor. Nitekim hatırlarsak böyle düşünenler 1990'ların başlarında büyük bir sevinçle "Tarihin sonunun geldiğini"; "yeni dünya düzenine kavuşulduğunu" ilan ettiler.

Kimileri için ise globalleşme kapitalizmin günümüzde eriştiği ilan edilen kendinden menkul zaferi meşrulaştırın ideolojik bir kavram. Nitekim böyle bir yerden bakanlar "yeni dünya düzensizliği" içerisinde olduğumuzu ilan ediyorlar, globalleşmeyi de sadece maskesi değişmiş yeni bir sömürge düzenin meşrulaştırıcı ideolojisi.

Böylelikle iki yaklaşımın da aslında kapitalizmin gelişmesine bağlı olarak yeni bir döneme geçildiğini kabul ettikleri söylenebilir. Ben esas olarak globalleşmeyi açıklayan ikinci gruba yakın durmakla birlikte, onu içinde bulunduğumuz hali tıpkı kimlikler patlaması gibi açıklayan bir kavram olarak görme eğilimindeyim. Bu tesbitlerden sonra globalleşmenin bildik tanımından yola çıkabiliriz diye düşünüyorum. Hatırlarsak, glo-

*Doç. Dr. Sevda Alankuş-Kural, Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğretim üyesi. Kültürel Kimlikler ve İletişim alanında çalışıyor. Bu konularda eserleri var.

balleşme ekonomik kavramlarla: dünyanın kapitalizmin işleyiş dinamiklerine bağlı olarak tek bir pazar haline gelişini ve de bununla birlikte ortaya çıkan bir dizi kültürel politik değişmeyi anlatıyor. Bu değişmeler ise artık nicedir 1. sermayenin, 2. teknolojinin, 3. bilgi, enformasyon ve mesajların, 4. hizmetlerin, 5. insanların coğrafi sınırların varlığını anlamsızlaştıracak derecede sınırsızca akmaya başladığı bir dönemde yaşadığımızı gösteren değişmelerdir.

Ancak globalleşme sürecinin neden bu kimliklerin patlamasına yol açtığını açıklayabilmemiz için bu sürecin işleyiş özelliklerine daha yakından bakmamız gerekmektedir.

1. İlk olarak, globalleşme süreci gerek Batı, gerekse Batı dışında kalan dünya için insanları ait oldukları yerlerden eden bir süreç olarak işlemiştir. Bu yerinden oluşu hem coğrafi hem de moral bir yerinden oluş süreci olarak görebiliriz. Coğrafi olarak ele alırsak, insanlar kapitalist gelişimin, modernleşme sürecinin gereklilikleriyle ait oldukları köylerinden, kentlerinden, hatta ülkelerinden koparak kendileri için yeni ilişkiler yani, yalnızlıklar ve yeni dayanışma arayışları demek olan diyarlara göçetmişlerdir. Bunu anlamak için sadece son 30-40 yılda Türkiye'de ne kadar çok sayıda insanın ülkenin doğusundan batısına ya da ülkenin her yerinden Avrupa'ya göç ettiklerini hatırlamanız yeter. Nitekim bu sadece bizim için değil, dünyanın her yeri için geçerlidir. Ve de insanlar ekonomik, politik ya da diğer nedenlerle sürekli olarak bir yerinden oluş süreci içerisinde yaşamaktadır. Bu arada bunun aynı zamanda moral anlamında bir yerinden oluş sürecine işaret ettiği de belirtilmelidir. Böylelikle insanlar kendilerine ait oldukları akrabalık ilişkilerinden, mahallelilik, din kardeşliği dayanışmalarından koparak yeni moral aidiyetler aramaya başlamışlardır.

2. Globalleşme süreci böyle bir yandan kimlikleri tahrip ederken diğer yandan yenilerini inşa eden bir süreç olarak işlenmiştir. Örneğin, mahallelilik da-

Doç. Dr. Sevdâ Alankuş Kural'ın Kaf-Der'in düzenlediği "Türkiye Çerkeslerinde Sosya-kültürel Değişme Sempozyumu"ndaki sempozyum bildirisini çok sayıda nitelikli insan büyük bir ilgi ile izledi. (Fotoğraf H. Ersoy, 2.12.1995)

yanışmasının yerine büyük kentlerdeki hemşerilik dayanışmasını geçirmeye çalışmış, yurttaşlık kimliğini, bir ulusa ait olma duygusunu inşa etmek istemiştir. Ancak bu kimlik elbiseleri yine globalleşme sürecinin yarattığı yeni çelişkiler farklılık ve yeni yakınlaşmalar sonucunda insanlar için ya çok dar ya da çok geniş gelmiş ve kısa bir süre içerisinde parçalanmaya başlamıştır.(1) Bu da insanların kendilerine yeni bir moral fiziki yer ararken ihtiyaç duyduğu eski kimlik tariflerinin geri gelmesine, ancak eskisinden farklı biçimde yeniden tanımlanarak geri gelmesine yol açmıştır. Örneğin kendilerini eski etnik kimliklerine, dinsel cemaatlara göre yeniden tarif etmeye başlamışlardır.

Ya da insanlar kendilerini yine globalleşme sürecinin neden olduğu yeni yakınlaşmalar ve çelişkiler/farklılıklar içerisinde kendilerine yeni kimlik tarifleri bulmuşlardır. Çevrecilik kimliği, feminist, pasifist, savaş karşıtı olmak gibi kimlikler bu türden kimlik tarifleridir.

Nitekim 1980 sonrası Türkiye'sine baktığımızda Türk modernleşme ve globalleşme süreci içerisinde yerlerinden olanların, kendilerine yeni bir yer arayışıyla ya yeniden tanımladıkları eski kimliklerine sarıldıkları böylelikle kendilerini

ben Kürdüm, Çerkesim, Aleviyim, Süleymancım, Fethullahçım, Laikim gibi kimlik tarifleriyle tanımlamaya başladıkları ya da daha önce Türkiye'de pek geçmişi olmayan yeni kimlik tarifleriyle ben feministim, çevreciyim gibi kimlikler içerisinde ifade etmeye başladıkları görülmektedir. Anlatmak istediğim tam da bu bastırılan kimliklerin şiddetle geri dönerek, yeni kimliklerin biçimlenerek kamusal ve politik alanda kendilerini yüksek sesle ifade etmeye başlamaları halidir.

Şimdi bu belirlemelerden sonra bu kimlikler patlamasının dünya için, ya da üzerinde yaşadığımız bu topraklarda yaşayan ve de artık kendilerini farklı kimlik tarifleri içerisinde yerleştiren insanlar için özgürleştirici/eşitleyici mi yoksa tahrip edici mi olacağını tartışabiliriz. Ancak bu tartışmayı yürütebilmek için kimliklere dair birkaç belirleme de bulunmalıyız.

-İlk olarak; yeni kolektif kimlikler kendi kendilerini ifade etme yarışına girerken, eski ve artık dar ya da bol geldiğini söylediğim ulusdaşlık, sınıfdaşlık gibi kimliklerin bütünüyle yok olmadıkları bazılarının sadece unutulmuş gibi göründükleri, bazılarının ise yeni tarifler kazanarak geri geldikleri belirtilmelidir. Böylelikle sınıf kimliği yok olmamış ama insanların kimlikler hiyerarşisinde en arkalara düşmüş, ya da üstü örtül-

müş görünmektedir. Diğer yandan milletdaşlık kimliği Türkiye için konuşursak, yeniden tarif edilerek geri gelmiştir. Tanıl Bora'nın ifade ettiği üzere söylem olarak oldukça çeşitlenerek karşınıza çıkmaya başlamıştır.

İkinci olarak kimlikler hiyerarşisi kullanmanın ifade ettiği gibi bireyler/özneler aynı anda birden çok kimliğe aynı anda sahip olabilmekte, sahip olduğu kimliklerinden birinin, diğerlerini her zaman dışlaması gerekmemekte ya da kimlik çatışması yaşadığında sadece bir tanesini koşullara göre ve zaman içindeki değişime göre diğerlerinden öne çıkabilmektedir. Böylelikle bir kimse kendini karşısındakine, bulunduğu coğrafyaya göre zaman boyutu içerisinde farklı kimliklerden birisiyle ifade edebildiği gibi, aynı zamansal boyutta da kendisini bir an işçi sınıfının bir üyesi, Çerkes, Türk milli takımının zaferinden sonra sokağa dökülen bir Türkiyeli, bu sokağa dökülenlerin geride bıraktığı yarahlara, ölümlere, bakarak anti-militer, PKK'ya çok sinirlenip Türk-Çerkesi olarak tarif edebilmektedir.

Üçüncü olarak kolektif kimlikler hep farklı olanlara; duruma göre korku veren, bilinmeyen, yabancılaşan ötekilere bakılarak tarif edilmektedirler... Dolayısıyla biz duygusunun oluşabilmesi için her zaman etrafta öteki kategorisine sokulabilecek kimselerin bulunması, yoksa da yaratılması gerekir. Ortak özellikler bu farklı olana bakılarak tarif edilir ve bu arada öne çıkarılan ortak özelliklerin mutlaka ten rengi, dil gibi objektif bir farklılık olması da gerekmemekte, yerine ortak bir tarif, gelenekler, ortak mitler gibi subjektif benzerlikler ya da bazen her ikisi de ortak kimlik duygusunun temeli olabilmektedir. Böylelikle kimliklerin hep hayali ya da gerçek bir düşmanı ya da daha karşıtı vardır. Örneğin, Kürt köylerinde yaşayan Çerkesler için Kürtler Çerkeslerin öteki karşıtıdır. Küçük kasabalarda inşaat işlerini yapan, ancak kendisinin oralara yerleşmesine izin verilmeyen Kürtler için kendileri dışında herkes öteki/başkası ve güvenilmezdir. Ötekiler yer değiştirirken, kimliklerin vur-

gulanın yanları da yer değiştirir.

Yukarıdakine bağlı ve dördüncü olarak, kimlikler kamusal alandaki karşılıklı etkileşim (söylem ve eylem alanı) içerisinde biçimlenirler. Bunun anlamı kimliklerin farklı söylemler içerisinde belirlenip, tarif edilmesi; bireylerin kimliklerini tarif eden söylemlerin birinden, diğerine eklenenebilmesidir. Bu insanların aynı anda ya da farklı zamanlarda farklı kimlikler içerisinde kendilerini ifade edebilmelerini açıklar. Bunun anlamı insanın hiç bir kimlikle doğmamasıdır. İnsanlar özlerinde hiç bir kimliği taşımazlar, bunu yaşamları süresince konumlandıkları yer ve zaman ve ilişkiler içerisinde öğrenirler. Bu anlamda bütün kimlikler hayali ya da tahayyül edilen şeylerdir. Gerçek değillerdir.

Ancak kimlikler bütün değişkenliklerine karşın onlar içerisinde kendini ifade etmeye çalışan insanlara çok sahiyciymiş gibi görünürler. Bu nedenle de bu kimlik sahiplerini özgürleştirici olabilecekleri gibi, başkalarını tahrip edici olabilirler. Ya da başka bir ifadeyle bu gelişmenin muhtelif nitelik taşıyan yeni kimliklerin karşılarında buldukları hakim kimliklerin karşılıklı olarak seçecekleri mücadele stratejilerine ve global/yerel ilişkisinin gelişim seyrine bağlı olarak, her iki yönde de sonuçlar yaratabileceğini kabul etmek şimdilik daha "gerçekçi" görünmektedir. Yine bir örnekle açıklamak gerekirse; feminist hareketleri kadın olmak kimliğine diğer bütün kimliklerden daha önemli ve ayrıcalıklı olmak gibi bir statü yüklemek yerine, kadına yönelik baskıları, eşitsizliği görünür, dolayısıyla tartışılır, mücadele edilir hale getirip, bu mücadeleyi diğer eşitsiz durumda olanların mücadelesiyle -kendilerininkini onlarınkinden ne daha önemli ne de daha önemsiz sayarak- yan yana götürdükleri sürece kadınlarla birlikte diğer eşitsizler için de özgürleştirici olabilecek bir direniş saymak mümkündür. Oysa tersine, radikal İslamın ulusdaşlık yerine aynı dinden olmayı-ümme-i geçirmek isterken yaptığı totaliter ve entegrist bir üst kimlik yerini aynı nitelikleri taşıyan bir başkasını diğer bütün kim-

liklerden üstün olduğu var sayımıyla-egemen kılmak projesidir. Dolayısıyla da radikal İslami projenin dünyanın bir çok yerinde eşitsizliğe/baskıya reva görülenlerin muhalif ve direnişini paylaşıyor görünse bile, ne kendileri ne de "kurtuluş" vaat edemiyeni diğerleri için özgürleştirici ve çoğulcu olmalarını beklemek mümkün değildir. Aynı şey etnik/ulusal kimlikler ya da örneğin proleter kimliği üzerine kurulmaya çalışılan siyasal projeler için de geçerlidir.

Bütün bu belirtilenlerden sonra yukarıda belirttiklerimizden bu çalışma için önemli gördüklerimizi bir kez daha vurgulayarak; günümüzün kimliklerinin, zaman ve coğrafyaya göre, bir öteki tasavvuruna bağlı olarak ve sürekli olarak (söylem/edim içerisinde) inşa halinde oldukları, dolayısıyla sabit olmadıkları söylenebilir. Başka ifadeyle Benedict Anderson'ın çok gönderme yapılan kitabında -ulusal kimlikler için iddia edilmiş olduğu gibi- kimlikler tasavvur edilmiş/hayali (imagined) şeylerdir.

Bütün bu belirtilenlerden bizim için önemli olan şu sonuç ortaya çıkar. Kimlikler sabit olmadıklarına, sürekli olarak yeniden tarif edilebildiklerine, insanlar bir kimlik söyleminden diğerine eklenenebildiklerini, diğer yandan tanımlı gereği kimlikler hep bir başkasına göre tarif edildiklerine ve de mücadele stratejilerini bu başkasına göre oluşturduklarına göre bu ya da o kimlik tarif üzerine diğerlerinden daha üstün olduğu, diğerlerini kurtarıcı olabileceği gibi gerekçelerle bir politik proje inşa edilemez. Bu Türklük, Kürtlük, Alevilik, Müslümanlık, Feministlik, Proleterlik bütün kimlik tanımları için geçerlidir. Bu kimlik tariflerinden hiçbirisi ne kendisi ne de diğerleri için özgürleştirici ve eşitleyici olamaz. Nitekim bütün bir ulus-devletler, ya da teokratik devletler tarihinin gösterdiği gibi milletdaşlık ya da din kardeşliği temeli üzerine inşa edilen bütün büyük siyasal projeler içerisinde birlik ve bütünlüğü sağlamak adına yapılan çok çeşitli katliam ve kıyımlara tanık olunmuştur. Bunun emsalleri bugün de eski Yugoslavya topraklarında, Ce-

zayıf'de, Somali'de, Sudan'da yaşamaya devam etmektedir.

Bu durumda kimlikler patlaması halinin Türkiye'de kendilerini farklı kimlik söylemleri içerisinde ifade etmeye başlayanlar için özgürlük ve eşitlik sağlayıcı olacağını söylerken temkinli davranmak zorundayız. Çünkü kültürel kimliklerin maruz kalınan eşitsizliklerin ayırdına varmak ve de bu eşitsizlikleri dile getirmek, bunlar için mücadele edilmesini, kazanımlar sağlamak açısından gerekli ve önemli, ancak tam da bu aşamadan sonra aşılıp başlanması, hiç bir yerel kimliğe dayanmayan bir başka üst-kimlik tarifine eklenmesi, terfi etmesi gerektiğini düşünüyorum. Böylece kanımca eğer bir özgürleşim ve eşitlenmeden söz edilecekse bu ancak kimlikler üzerine değil, kimlikler üstünde/ötesinde inşa edilen projelerle gerçekleşebilir. Bu nedenle günümüzde kimlikler patlaması hali gösteren toplumlarda ya her bir kimlik tarifinin kendisinin üstün olduğu iddiasıyla diğerleri üzerinde hakimiyet tesis etmeye çalışacağı, böylelikle güçlü/çoğunlukta olanın kimlik tarifine göre çizilmiş baskıcı birarada yaşama koşullarının meşrulaştırılacağı bir gelecek beklemektedir. Ya da bundan biraz daha iyi durumda birbirleriyle iletişimsiz aralarında duvarlar örülmüş cemaatlerin geçici sözleşmelerle yan yana durduğu "çağdaş bir yeniden-cemaatleşme dönemi" beklemektedir. Üçüncüsü ve de kanımca ütöpik gibi görünse de olması gereken ise farklı kimliklere sahip olmanın dezavantajlar değil, avantajlar getirdiği ancak bunların etrafında değil üzerinde bir dayanışma, aidiyet duygusu ile ortak çıkarlar oluşturularak bir araya gelindiği yeni bir toplum sözleşmesi olabilir.

BİR KAFKAS GELDİ GEÇTİ

baştarafı 9.sayfada

On üçüncü ve son durağımız olan Çorum'da bizi hem hoş hem de buruk bir haber bekliyordu. Sohum-Trabzon hattında yolcu taşıyan ve Abhazya hükümetine ait olan yolcu gemilerinin çalışması bizden hemen sonra durdurulmuştu ve tekrar çalışmasına da izin verilmiyordu. Turnenin uzaması bizi sevindirirken dönüş tarihinin belirsizliği de üzüyordu. Çorum'dan sonra turne listesine eklenen Erbağ, Tokat ve Sivas gösterileri için hazırlıklar başladı. Çorumlular coşkulu geçen gösteri sonrası bizleri Hamamözü adlı ve kaplıcalarıyla ünlü çok şirin bir Adige köyünde ağırladı. Hamamözünde evlere dağıtılan ekibimiz kaplıcalardan yararlanmayı da ihmal etmedi. Hamamözünde insan kendini kolayca Adigey Cumhuriyetinde dolaşır sanabilirdi. Köye bu özelliği veren halkın % 95'inin Adige-Kabardey olması, daha da iyisi ise yediden yetmişe herkesin Adigeceyi biliyor ve sürekli kullanıyor olmasıydı. Bu konuda onları kutlamak ve bu özelliğin tüm köylerimize örnek olmasını dilemek sanırım yerinde olurdu. Bir günlük dinlenme sonrası ekibimiz ailelerin ve tüm köylünün katıldığı neşeli bir uğurlamadan sonra Erbağ'a doğru yola koyuldu.

Erbağ on dördüncü durağımızdı. Amasya gibi Erbağ da kısa süreye rağmen organizasyonu oldukça iyi gerçekleştiren şehirlerden biriydi. Erbağ'da da iyi organize edilmiş bir gösteri ve coşkulu bir topluluk bizi karşıladı. Ailelere misafir edildiğimiz 3. yer olan Erbağ'da gençler iki gece boyunca hep bizimle ve düzenlenen sohbetli geceler bizler için oldukça hoş anıydı. Her şeyleri gibi Erbağlıların konukseverlikleri de güzeldi. Bizleri Samsun'a eğlenceli bir kalabalık uğurladı. Tokat gösterisine kadar olan boşluğu Samsun'da geçirirken bu arada gemi probleminizin halledilebilmesi için uğraş vermeye koyulduk.

Tüm turne boyunca bizimle büyük bir sabır ve içtenlikle ilgilenen, tüm problemlerimizi halletmek için sürekli yorulan, sıkıştığımız her konuda bize yol gösteren sevgili Muammer Camidemir ve Sevgili Engin Şekerci'ye tüm ekibim ve yöneticilerimiz adına yürek dolusu teşekkür etmek istiyorum.

Türkiye'de böyle geniş çaplı ve ağır bir organizasyon belki taşıdığı misyonun da etkisiyle ilk kez gerçekleştirildi. Daha iyisi yapılabilir miydi bilemiyoruz, bildiğimiz bir şey var ki, tüm kaptisler, yaşanan tüm olumsuzluklara ve umulmadan yaşadığımız ve onlara yaşattığımız tüm tatsızlıklara daha olgun ve sabırla tahammül gösteren başkaları inanıyoruz ki olmazdı. Onların da huzurunda bu organizasyonu gerçekleştiren İstanbul Kuzey Kafkasyalılar Kültür Derneğine ve tüm Fatihlilere yürekten teşekkür etmek istiyorum.

Sevgili Muammer Camidemir ve Sevgili Engin Şekerci, ekibimizi dönüş sürecinde de yalnız bırakmadılar ve dönüşün normal olarak gerçekleştirilebilmesi için pek çok girişimlerde bulundular. Bütünöyle kültürel bir topluluk olan "Kafkas'ın" Rusya'nın her zaman karşısında bulunduğu Konfederasyon idealine gösterdiği tepki yüzünden böyle bir tatsızlığa maruz bırakılması çok üzücü bir olaydı.

23 Ekim 1995. Abhazya-Türkiye arasında çalışan yolcu gemilerinden sonuncusunun çalışabildiği gündü ve bu tarihten beri yak-

laşık iki aydır iki ülke arasında Rusya Federasyonunun çirkin politikası yüzünden iletişimi sağlanamıyor.

Dört gün boyunca Samsun'da dinlenen ve gelişmeleri izleyen ekibimiz Samsun'dan ayrılarak Tokat'a geçti. Tokat'dan Sivas'a geçilmesi planlanmıştı fakat son anda Soçi üzerinden ulaşım sağlanabileceği öğrenilince Sivas gösterisi iptal edilip tekrar Samsun'a ve oradan da Trabzon'a geçildi.

On beşinci durak olan Tokat'dan her yerde olduğu gibi coşkuyla ayrılan ekibimizi eve dönüş heyecanı sardı. Dönüşün olması gerektiği gibi Abhazya üzerinden yapılması herkesin dileği idi. Fakat ne yazık ki bu mümkün olmadı. Pek çok girişimden sonra Soçi'ye doğru yola çıkan "Kafkas"ın olumsuz hava şartları yüzünden çok zor koşullarda gerçekleştirilen ve iki gün süren bir deniz yolculuğundan sonra Soçi'ye ulaşabildiği haberi alındı. Yine pek çok güçlükten ve yaşanan pek çok tatsızlıktan sonra Abhazya'ya ulaşıldığı öğrenildi.

Bizlerse ne yazık ki yaşamını Abhazya'da sürdüren pek çok Türkiyeli gibi oraya ulaşamıyoruz. Okulumuzdan, nihayet düzene sokmaya çalıştığımız hayatımızdan ve ailelerimizden ayrı üstelik de haber bile alamadan bu durumun düzeltilmesini bekliyoruz. Kurmak için pek çok çaba sarfettiğimiz düzenimiz onarılması güç yaralar bırakarak bozuluyor.

Pek çok öğrenci şu anda okuluna ulaşamıyor, sınavların yapıldığı şu sıralar bir üst sınıfa geçme şansını kullanamıyor ve sene kaybediyor. Aileler yeniden bölündü ve 2000'li yıllara gelindiği bu günlerde iletişim sağlanamıyor olmasının ezikliğini ve tedirginliğini yaşıyoruz.

Sohum-Trabzon arasında ki ticaret durdu. Hem Türkiye hem de Abhazya için ekonomik açıdan önemli bir yol olan gemi seferlerinin durdurulması iki taraflı da ekonomik zararlar veriyor. İki ay geçmesine rağmen bizler tepkimizi ne yazık ki gerektiği şekilde gösteremiyoruz.

Biz Kafkasya Konfederasyonu ideali olan her Kafkasyalıya seslenmek ve sesimizi duyurmak istiyoruz. Umarız ki sizlerle paylaştığımız bu birlik idealinin coşkusu sadece gösteri salonlarında atılan sloganlar ve oyunlarda yakalanan coşkuda kalmaz. Diliyoruz ki bu coşku yüreklerimizden dilimize ve beynimizden ellerimize ulaşsın ve lütfen uzatalım ellerimizi birbirine kimsenin ayırmasına izin vermeden sınıksız tutalım. Tüm dünya herkese anlatalım Kafkasya'nın birbirinden ayıramaz bir bütün olduğunu.

Sesimizi duyuralım, bu yalnızca hep birlikte olabilmekle mümkün. Çeçenya'dan, Abhazya'dan ve tüm Kafkasya'dan yükselen çığlığı tüm dünyaya ulaştıralım. Dökülen gözyaşı ve kan boşa gitmesin.

Lütfen uzatalım ellerimizi. Birleşik Kafkasya ve tüm Kafkasyalılar için.

Bir yudum su ver bana Terç ırmağından
Bir küçük taş parçası dağlarımızdan
Bir bulut parçası birazcık hava
Bir bulut parçası bahar dalından.
Ve neşe dolu bir ezgi
Yaşantımıza değer katan....

Ezgilerimizle yaşantımıza bir parça hoşluk getirebildiysek ve birlik ideali için yüreklerimizde bir parça kıpırtı sağlayabildiysek ne mutlu bizlere.

Kahya Hüseyin Efendi'yi besleyen, adını kullanan, onun gönlünü hoş etmek için bizi çığneyen, bizi bize düşürmek isteyen, kötülüğü zenaat (sanat) haline getirmek isteyenleri de ortaya çıkaralım, Cevad Bey'den başka kimseyi tanımayanlar, yeni edindikleri dostlarının yanına gitsinler. Ben Ubıhlar camiye gitmesin demiyorum ama sizlere çok mu gelmeye başladı artık güçlü Bıtha? Şunu bilersiniz ki, aramızdan bazıları Anıha'mızdan, uzaklaşmaya başladıktan sonra yokolma tehlikesi ile karşılaştık, birbirimizi yemeğe başladık! Ben Anıha'mızdan başka tutunacak dal göremiyorum evlatlarım, bilersiniz!

-Çok iyi düşündün Sowlah, sağolasın. Ubıhlar bir araya gelmeye başladı uzun zaman oldu diyerek onayladığını belirtti Siyt.

-Sorunlarımızı çözemesek de birbirimizi görmüş oluruz dedi bir başkası.

-Eh evlatlarım, biz ölmüşüz de ağlayanımız yok! Sevgili vatanımızda olsaydık, Bıtha'nın önünde toplanılacağını, halka duyurmak için bir kişi yeterdi; yüksek bir tepeye çıkıp Abık vursa (çalsa), başka bir şeye gerek kalmazdı! dedi Davut.

-Evet, Abık çalmalıyız, zaten abık de ben de saklı duruyor, ama bu yeterli olmaz. Gücü kuvveti yerinde olan yaşlılar, kendi aralarında görev bölümü yapıp, köylere dağılsınlar, her haneye tek tek uğrayarak toplantı yapılacağını herkese bildirsinler!

Önderimiz Sowlah'ın Son sözlerinden, artık daha iyimser olduğu anlaşılıyordu.

Böylece, bir araya gelen, son Ubıh tahmadaları, toplantı yapılmasına karar verdiler. Toplantı gününü de belirlediler: Perşembe günü. Bizler, "Allahaismarladık" diyerek kalkmaya yeltenince, Sowlah bırakmadı. Geline zaten erkeklerin yanına çıkmıyordu, gözü gibi baktığı, bir tek torunu vardı, onu yanına çağırarak bir şeyler söyledi, çocuk eve girdi. kama ve kemikten yapılmış Abık'le birlikte geri döndü, incir ağacının gölgesine, oturduğumuz yere getirdi.

Sowlah ayağa kalktı, bileği güçlü nice yiyeceğe taş çıkarırcasına elindeki sopayı hızla yere vurdu, diğer eliyle de gür sakalını,

Tükenişin Romanı

SON ÜBİH

Bagrat ŞINKUBA

Çev. Zehra AÇICBE

Ubıh dilini araştıran bir Abhaz genci İkinci Dünya Savaşı'nda ölür ve aradan yıllar geçtikten sonra, anıları bir yazarın eline geçer. Bu anıların yazarı olan Förah Kodzba 1864 Çerkes Sürgünü'nde yurtlarından sürülen Ubıhların izini sürerek Anadolu'ya gelmiştir. Burada bulabildiği yegane Ubıh, artık yüz yaşını çoktan aşmış olan Zawurkan Zolak'tır. Annesi Abhaz olan Zawurkan Abhazca da bilmektedir ve "Sürgün"ün başından başlayarak hem kendinin hem de Ubıhların dramatik sürgün öyküsünü Förah Kodzba'ya anlatır.

islanmış da kurutmak istiyormuşcasına, sıvazlıyordu.

-Evlatlarım, kardeşlerim, komşularım, Ubıh halkının ileri gelenleri, beni bir kez daha dinlemenizi istiyorum. Bu gördüğünüz kama ve abık benim elime bir rastlantı sonucu değil, ailem aracılığı ile geçmiştir.

Bu kama ki bir zamanlar Ubıh ateşi ile sulanan demirden yapıldı, Ubıh örsünde düzeltildi, Ubıh kemerine takıldı, çok düşman kanı döktü, çok ...?...

Bütün Ubıhların yakından tanıdığı "abık", Ubıh ateşi ile

körüklenen kemikten yapıldı, o ki eline alıp, güçlü nefesi ile çalabilecek, yiğit bir Ubıh erkeğinin elinde, tüm Ubıhların sesi olur. Bu abık ki Ubıhların tüm üzüntü ve sevinçlerini gördü, habercisi oldu. O kan ve gözyaşı ile dolu tarihimizin tanığıdır!

Artık benim bir ayağım çukurda, hastayım, yarım bir insan sayılırım. Halkımın tarih mirasını elinde bulunduran ben, bunların değerini bilmeyen insanların eline geçmesine, çocuk oyuncağı haline getirilmesine razı olamam. Zawurkan Zolak, ev-

ladım. burada bulunan Tahmadaların içinde, yaşça en küçük olan sensin, herkesten çok zorluk çektiğin halde, daha dirençlisin. Başından geçenleri, çıkıp şurada anlatmaya başlasan, sular fokur fokur kaynar, taşlar bile ter döker, ama bütün bu zorluklar senin gücünü kırmaya yetmedi. Her şeye rağmen sen, bir Ubih erkeğinde bulunması gereken tüm özelliklerini koruyarak, yaşamayı sürdürüyorsun. Eh, madem ki böyle, bugüne dek koruyup sakladığım, atalarımızın mirasını en çok hakeden kişi sensin!

Sowlah bu sözleri söyledikten sonra, elinde tuttuğu abıkı getirip, sapından omuzuma astı, kemere takılı duran kamayı da belime geçirdi.

-Hay, başımızdan eksik olmayası önderimiz, beni bu kadar mahcup etmeni beklemezdim. Ben eline insan kanı bulaşmış, yıllarca hapislerde çürümüş, henüz hücre kokusunu üzerinden atamamış bir insanım. Böyle bir tarih mirasına sahip olmak, haddime mi düşmüş? Ben, zaten üzerimdeki ağır yükü anca taşıyorum, daha fazlasını nasıl kaldırırım... diye üzüntü içinde konuşuyordum ama olan olmuş, diğer yaşlılar da onayladıklarını belirtircesine etrafımı sarmışlar, layık görüldüğüm ödülün dolayı, beni kutluyorlardı.

-Zawurkan, evladım!.. önderimiz Sowlah, elini omuzuma atıp, konuşmayı sürdürdü. Perşembe günü sabaha karşı, kutsal tepeye çıkarak, bütün gücünle abık çalmaya başla, tok erkek sesin bütün Ubih halkına ulaşsın. Belki abık sesi onlara, geride bıraktıkları, sevgili vatanlarını hatırlatır, belki yeni yetişen gençler de sesi merak edip yüce Bitha'ya yakınlık duyar, onunla ilgilenirler.

Daha önce üzgün bir şekilde duran Tahmadaların yüzleri gülüyordu. Ziyaretine gittikleri hastanın sızılarını unutmasının yanında kendileri de dertlerini, taşalarını unutmuşlardı. Bana büyük güç sahibi biriymişim gibi, güvenle bakıyorlar, bense neye uğradığımı şaşırmış, söyleyecek söz bulamadan, öylece duruyordum.

Biz yaşlıların heyecanla beklediği perşembe günü gelip

çatmıştı. Mevsim sonbahardı, gökyüzünü siyah bir duman gibi karartan bulutlar, yağmura gebeydi. Ancak yağmur bir türlü yağmıyor, bu da havadaki sıkıntıyı artırıyor, nefes almayı zorlaştırıyordu. Çamhasarların (Yörükler) kara çadırları, yanbaşı-mızdaki büyük düzlükte, yan yana sıralanmıştı. Her sene bu zamanlarda olduğu gibi, koyun sürülerini yine tarlalarımızı talan etmiş, otlaklarımızı silip süpürmüştü. Bundan dolayı Ubih gençleri silahlanıp sınırları bekliyorlardı. İki taraf arasında ortam öylesine gergindi ki, heran silahlı bir çatışma çıkabilirdi.

Bana verilen görevi yerine getirmek üzere, sabahtan "Kutsal Tepe"ye gittim. Yavaş yavaş yukarı tırmandım, tepenin tam orta yerinde, Anıha'nın yanına dikilmiş genç bir ağaç duruyordu. Ama biz Ubihların bu topraklara uyum sağlayamayıp, kavrulması gibi, genç ağaçta toprağı sevmemişti. Her yıl doğudan esen, sert kış rüzgarlarının da etkisi ile bir yana kaykılmıştı. Bitha bu ağacın dibinde, çevresi taş avlu ile çevrilmiş bir şekilde durmaktaydı.

Anıha'nın önünde doğuya dönerek durdum. Ne kadar da uzun süre geçmiş abık çalmayalı! Herkese duyuracak kadar gücü abık çalmayı becerebilecek mi ydim acaba? Biraz tereddüt ettim, ama kendime cesaret vererek, abıkı ağzıma yaklaştırdım.

Doğuya doğru çalarken, batıya dönüyor, biraz ara verdikten sonra, aşağıya doğru çevriyordum, sonra tekrar yukarılara. Evet abık sesi her yere yayılıyordu, ama Ubih ülkesindeki gibi etkili olamıyordu. Ne kadar kuvvetle çalmaya çalışsam da, bu sonsuz arazinin her yanına ulaşamıyor, gökyüzüne de yükselemiyor, siyah bulutlara çarparak geri dönüyor, kum öbeği gibi, çölleşmiş ovaya düşüyordu. Sanki, bunu farkedince daha da öfkeleniyor, arada bir nefes alıp, çalışıyor çalışıyordum. Ses batmakta olan geminin imdat sesi gibi inleyip duruyordu. Artık herkesin duyduğundan emin olunca, çalmayı bıraktım, genç gürge ağacının dibindeki oturağa oturdum, abıkı da yanıma koydum.

Sağnak halinde yağın yağmur kesilmişti, aradan güneş bu-

lutların arasından kendini gösterdi. Saat ona geliyor olmalıydı. Halk, öğle vakti toplanacağına göre, eve gidip, gelecek kadar zamanım vardı, ama bu güzel tepede, herkesten uzak, kendimle baş başa kalmak istedim.

Abık sesi, Ubihlara ulaşp, onları düşündürebilmiş miydi acaba? Tüm Ubih halkı, eksiksizce katılabilecek mi bu toplantıya? Toplansalar bile, Sowlah'ı eskisi gibi dikkatle dinleyecekler mi? Çamhasarlarla aramızda ortaya çıkan, anlaşmazlıktan tutun da, bugüne dek, bir türlü çözüm bulamadığımız, aileler arasındaki kan davalarına kadar, dikkate almam gereken bir çok sorun vardı. Ama düşüncelerim o tarafa yönelmedi. Nasıl olduğunu anlayamadan, kendimi tatlı bir hayal içinde buldum...

Önümde uzanıp giden sınırsız, kıraç ovaya bakarken, birdenbire herşey değişti, gözümün önünde görkemli ısl ısl dağlar belirdi. Şimdi sanki bir öğle vakti sarp kayalar, dik patikalar, sapa yollar arasından geçip gidiyordum. Kayalardan sarkan sivrilikler, yüzüme, gözüme sürtünüyordu. Daha aşağılarda doğa; ağaçlar, nehirler, kayalar bütün haşmeti ile ışıldamaktaydı. Eskiden evimizin önünden geçen azgın Föaça Soçi nehri ağaçların yanı başından, birer ev büyüklüğündeki kocaman taşların üzerinden aşp, havaya buğular saçarak, çağlamaktaydı. Kayalardan aşağıya dökülünce, sakın, dupduru, gözyaşı gibi temiz, güneşe gülümseyerek akıyordu. Birbirleri ile kavga eder gibi duran iki kaya arasında, incecik bir asma köprü vardı. Köprünün orta yerinde ben duruyor, parlak, durgun suda kendimi görüyordum, kır saçlı bir yaşlı değil, süt gibi bir delikanlıydım...

Birden yukarılarda, taze bir dal kopuverdi, başımı kaldırıp bakınca bir de ne göreyim; üç ürkek geyik nefes nefese su içiyorlardı. Tabancamı almak için elimi belime attım. Neredeydi silahım? Elime, yanımda duran abık geçti... Birden daldığım hayal aleminden uyandım. Genç ağacın dibinde oturuyorum, önümde çorak arazi uzanıp gidiyordu. Az önce gördüğüm, ya-

bani hayvanlar birden titrememe neden oldu. "Neredeyim ben? Uyuyor muydum? Hayır, hayır, gözlerim kapalı değildi, o halde insanoğlu uyu-madan da rüya görebilir-miş" diye içimden geçirdim. Gördüğüm şeylerin düş olup olmadığını düşünürken, karşı düzlükten birinin, hızla savrularak "Kutsal Tepe'ye" gelmekte olduğunu farkettim...

"Herhalde abık sesini duyup gelen biri, ama henüz öğlen olmadı, niye bu kadar acele etti acaba" diye düşündüm.

Bana doğru gelen kişi yayaydı, tanıyabileceğim kadar yaklaşmıştı, üstünde bir ceket vardı, toprağın sağlamlığını ölçmek istercesine, ayaklarını hızla yere vurarak yürüyordu, başı açıktı, kır düşmüş gür saçlarını, arkaya doğru taramıştı, uzun boylu ve zayıflı, ince beline kalın bir kemer bağlamıştı, bayırı kolayca tırmandı.

-İyi günler, hayır ve bereket hepimizin olsun Zawurkan! Bugün, şu koca dünyadaki en mutlu insan benim, çünkü seni görmek kısmet oldu su gibi akıcı Ubih diliyle konuşuyordu. Yanıma kadar gelip beni kucakladı.

-İyilik gör evladım, beni yakın bir tanıdığın gibi benimseyip güzel sözler sarfettin ama ben seni daha önce görmüşsem bile şimdi tanıyamadım gözlerine bakarak konuşmaya devam ediyorum.

-Senin beni tanıdığın zamanlar, ben evinin tuzu, ekmeği ile büyüydüm. Sen bana çingiraklı oyuncaklar yaparken ben daha yedi-sekiz yaşındaydım, şimdi altmış yaşını geçtim. Tahir'im ben Zawurkan!.. Tahir!

-Hay Zawurkan sana kurban olsun! sözleri ağzımdan döküldü, sevinçle sarıldım Tahir'e. Samsun'da, deniz kıyısından, kardeşim Mata'nın kucağında, bize gelişi, o günden sonra hep bizim evde kalışı, Osmanköy'deyken bahçemizde, düşe kalka oynayıp, Akhuphamız Alow-ipa Şardın'ın onu oğlu Mansov ile birlikte

Istanbul'a gönderişi, zavallı an-nemle, kardeşlerimin ardından ağlamaları? Tahir'le ilgili bütün anılarım gözümün önüne gelmişti.

Sevgili kardeşim Mata, yanıma gelse, bundan daha fazla sevinemezdim; yahu bir anneden doğmadık ama Tahir benim kardeşimdi. Birbirimize hasretle bakarak karşılıklı oturduk. Yüzüne dikkatli bakınca, küçüklük halini hatırladım: Her şeyden önce, düzgün burnu, yemyeşil gözleri.

-Seninle karşılaştığımız yere bir bak Tahir, Kutsal Anıkha'mızın önünde, onun kutsal toprağında!... dedim, gözümü kırpmadan yüzüne bakıyordum.

-Ubihların yakaracakları, başka kutsal Anıkhaları yok. Sevgili vatanını kaybeden, her şeyini kaybetmiş sayılır, dedi Tahir. Gözlerini benden ayırmış, kıraç ovaya bakıyordu, yüzünden süzülen yaşları o zaman gördüm.

-Dün akşam köye gelir gelmez, etrafımı saranlar ilk haber olarak senin geldiğini söylediler. Doğrusunu istersen, önce inanmadım. Biliyorsun sen mahkum edildiğin

sıralarda, ben İstanbul'da öğrenim görüyordum. Olanları duyunca, ne yaptım ettim, Alaw-ipa Şardın yoluyla, idam edilmeyeceğini öğrendim. Ama daha sonra, ne denli uğraştıysam da, seninle ilgili başka bir şey öğrenmem mümkün olmadı. O günden beri savaşlar, karışıklıklar, sürgünler ve daha neler oldu. Bütün bunları aşip, sağ salım döneceğini birisi söylese inanmazdım. Sabaha karşı Siyt'le-re gelince, burada, "Kutsal Tepe"de olduğunu söylediler. Siyt bana, ne zorluklarla karşılaştığını, başına ne tür belalar geldiğini anlatırken çaldığım abık sesi duyuldu, ben de dayanamadım senin yanına koştum!

Evet, Siyt'in senin yakın akrabası olduğu doğru, öz halanın kocası, ama ben de yabancı değilim...

Tahir konuşmaya devam ediyordu:

-Annen baban ruhları şadolsun, beni kendi evlatlarından, önde tutarak baktılar, büyüttüler. Ben de bunun hakkını verebilirsem eğer, senin küçük kardeşimim. Kendini bana çok görme, benimle birlikte, evime gel, senin bana anlatacağın şeyler olduğu gibi, benim de sana söyleyeceklerim var, sağ olduğumuz sürece birlikte yaşarız. Siyt doğru söylüyor: Ölüp de sonra dirilen biri varsa oda sensin Zawurkan. Şu bedeninin çektiği acıları, ruhundaki fırtınaları dile getirebilecek kadar yetenekli biri olsa "yiğitlerin yiğidi" diye sana, apkharsta eşliğinde şarkı yazardı. Ama nerede, apkharstayı da kaybettik, şarkı söylemeyi de unuttuk!... Senin geri dönüşün tüm Ubihlar için, büyük sevinç oldu. Sen onlara önemli bir şey getirdin: Derin karanlıklara gömülmek isteyen yiğitliğini! Senin cesaretin tüm Ubihlara örnek olur, ümidi sönenlere ümit verir, tehlike ve korku içinde olanlara, kendilerini korumayı öğretir, gücü azalana direnç verir!

Hayır, bu konulardan daha fazla sözlemeyeceğim, henüz kapanmamış yarayı kaşırsan, kanamaya başlar. Konuşmak için daha çok zamanımız olur.

Tahir benden sözlemeye sürdürüyordu... Bense gözlerimi ondan ayıramıyor, doya doya bakıp hasret gidermek istiyordum. Kısık sesinin altında, karşısın-

dakini dinlemeye zorlayan bir güç gizliydi, sözcükler bir yerden çekilip çıkarılır gibi dudaklarından dökülüyor, anlattıkları ise kuvvetle yere çakılan taşlar gibi, insanın kalbine işliyordu. Omuzlarının üzerindeki uzun boynu, bir güğüm gibi yükseliyor, çenesi hafifçe çıkık ve yuvarlak duruyordu. Dudak kenarlarında beliren çizgiler, birer nişan gibiydi, alnı geniş ve berrak, bıyıkları kısa kesilmişti. Henüz kırışmamış kaşlarının birleştiği yerde tek bir çizgi vardı, geniş gözleri ise arkasındaki güneş ışığını yansıtır gibi parlıyordu...

-Sağol Tahir, kendimi sana çok görmem, evine gelir misafirin olurum, ama ne olur kusura bakma, hayattaki tek akrabam olan sevgili halamı yalnız bırakamam. Üzerime titriyor, komşuya bile gitsem, dönene kadar kapıda bekliyor, Tahir, senin dertli halkının iyiliği için çalışan, bir insan olarak yetişmenden gurur duyuyorum. Buraya geldiğimden beri herkes bana senden söz ediyor, "Tahir'i gördün mü?" diye soruyor: Büyük küçük herkesin sevgisini kazanmışsın, halkımız senin fikrini almadan, hiç bir şeye karar vermek istemiyor. Gittiğin yerde uzun süre kaldın, bir şey elde edebildin mi, bize iyi haberler getirdin mi?- diye sordum.

-Kısaca söyleyecek olursak, bu kez işlerim volunda gitmedi, elimden hiç bir şey gelmedi, çok kötü bir dönemdeyiz. Türkiye savaşa yenik düştüğünden beri, hiç bir şey yolunda değil, üstünlük sağlayan Antlaşma devletleri, ülkeyi parçalayarak ele geçirmek istiyorlar. İzmir'e, doğuya doğru harekete geçmek üzere, binlerce Yunan askeri çıktı, Kemal Paşa, işgalcilere karşı, doğuda asker toplamaya başladı. Her yerde karışıklık hüküm sürüyor, herkes bildiğini okuyor, Osmanlı İmparatorluğu yıkılmak üzere! İstanbul'a gidip gelmem bile çok uzun sürdü Zavurkan, gerisini sen düşün artık! Bir ay boyunca, elimdeki şikayetnameyi verebilmek için, sarayın önünde bekledim. Her hafta hükümet değişikliği oluyordu, başedemeyeceğimi anlayınca geri dönmeye karar verdim!...

Tahir'in heyecanla anlattığı olayların tümünü anlayamamıştım ama, içimden bir ses, Ubıhları iyi bir geleceğin beklemediğini söylüyordu. Öğle vakti yaklaştıkça, yapılacak toplantı için, endişelerim artıyordu. Tahir'inde aynı endişeleri paylaştığından haberim yoktu.

-Bugün halk toplanacak mı acaba? diye sordum.

-Tahmadalar her haneye (eve) giderek, toplantı olacağını haber vermişler, "abık" sesi de duyuldu, babalarımızın zamanında olduğu gibi eksiksiz (tam) olarak toplanamamaları bile, çoğu gelir bugün dedi. Tahir, sonra genç bir delikanlı gibi, ayağa fırladı, dolaşmaya başladı.

-Zaten gelecek olanlarda, önderimizin amaç için toplanmıyorlar. Ubıhlar bu topraklara geldiklerinden beri, yönetimin kendilerine zorla benimsetmek istediği, Müslümanlığa teslim oldular. Bitha'ya inandıkları günler ise çok gerilerde kaldı. Az önce de söyledim, bugün

Ubıhlar "Kutsal İnanç"larını kaybettiler, oysa halklar inançsız kalmamalı Zavurkan! Ama benim sözünü ettiğim, herhangi bir dini inanç değil, benim sözünü ettiğim şeyin adı Özgürlük. Ona sahip olmanın yolu ise, önünde secde edip eğilmek değildir, ona ancak savaşarak, kan dökerek sahip olunur!

-Tahir, evladım, bu sözünü ettiğin "inanç" "özgürlük" nedir, iyice anlayamıyorum- dedim ben.

-O herkesin anlayabileceği bir şey olsaydı, dünyadaki milletler arasındaki eşitsizlik de, zenginle yoksul arasındaki fark da, çoktan son bulmuştu. Bugün anlayamayan, yarın anlar, önemli olan halkı o tarafa yönlendirmek! Bir kez düşün Zavurkan, Ubıhlar yaşamakta oldukları, şu "Karıncı Ovası" isimli toprağa

devam edecek

1953'den günümüze dergiciliğimiz

Aydın Osman Erkan

...Geçen sayıdan devam

YENİ KAFKAS

Sayı 4. Temmuz-Ağustos 1957. Fiyatı 100 kuruş.

Kapak resmi : Dua aden Şimali Kafkasyalılar. (Fotoğraf)

İçindekiler:

1. Kuzey Kafkasyalılar Neden Esir Düştüler? : (Dr. Vasfi Güsar)

Kafkasyalılar da vahdet (birlik) yoktu. Kafkasın fedakar ve vatansever çocukları, şahsi ve ferdi gururları neticesi, çok parçalı, yamalı elbise giyen bir fakirin ruh haletinin nümunesi olmuşlardır. Sen, ben, kabile, klan, dil, düşünce ve fikir ayrılıklarının esiri olmuşlardır.

2. Birleşik Amerika'nın Sovyet te-hakkümü Altında Yaşayan Milletleri Kurtarma Siyaseti : (Mehmet Ketey)

22 Nisan'da John F. Dulles'in verdiği nutuk konu edilerek U.S.A. siyaseti inceleniyor.

3. Efsane : (Bedia Şaplı)

Şiir.

4. General Musa Kundukhov'un Hatıraları: (Murat Yağan)

Geçen sayıdan devam ediyor.

5. 1916 Lozan Konferansı'nda Şimali Kafkasyalılar : (Prof. Dr. G. Jaschke)

Geçen sayıdan devam ediyor. (Bir Çerkes ailesi resmi var.)

6. Lezgiler ve Lezgi Ünvanları Hakkında: (Fetgarej Şöenu)

Arkeolog Ernest Chantre'in yapmış olduğu araştırmalar ele alınarak, Kafkas etnik grupları inceleniyor.

7. Hatırlayacağımız Büyüklerimiz : (Mehmet Fetgarej)

Şöenu (1890 - 1931) bu zatın özgeçmişi. Muhammet Bin Eyas (1419-1503) özgeçmişi.

8. Senatör Joseph Mac Carthy (Aydın Osman Erkan)

Almanya'nın çökmesi üzerine Batılılara iltica eden ve sonra "Drava Nehri" yakınlarında Sovyetlere teslim edilen binlerce Kafkasyalı, Kırmılı ve Kazakların savunmasını yapan sayılı Amerikalıların başında gelen bu senatör, bu hareketi Amerika'nın şerefi ile mütenasip olacak bir

olay olarak vasıflandırmış ve kuvvetle tel'in etmişti. Ölümü dolayısı ile yazılmış bir yazı.

9. Çerkesya'da Terbiye Adet ve İctimai Hayat : (Jabaği)

Kendini bilmek-nefse hakimiyet-şahsi se-ref-namus duygusu. Ver'lik.

10. Kahraman Ridade Kimdir?

(Seyin Time)

Kendisini feda eden bir kahraman kızın kimliği anlatılıyor.

11. Bir Sovyet Turisti'nin Mektubu : (Mehmet Çora)

Bir Sovyet turist tarafından Roma'yı ziyaretinde Petise, Papa'ya iletilmesi için verilen bir mektup.

12. Hatilerde (Eski Çerkesler'de) Harp Arabaları : (Dr. Vasfi Güsar)

Tarihten evvel Kafkasya'nın, Sümer medeniyetinden uzak kalmadığını hatırlatmak ehemmiyetlidir. (Dr. Turgis Baltrusaitis)

13. General Rabofski ve Çerkes Thamatasi: (Ts. Agumkue)

1829'da bir Rus generali ile bir Çerkes lideri arasında geçen bir konuşma konu ediliyor.

14. Faydalı Bilgiler : (Dr. Atsok)

Çilek-Kiraz-Bal konu ediliyor.

Sayı 5

Eylül-Ekim 1957. Fiyatı 100 kuruş.

Kapak resmi : 1864 senesinde Şimali Kafkasya Çerkeslerinin Türkiye'ye hicreti (Gruzinski'nin tablosu)

İçindekiler :

1. Komünist Tebiyesi ve Uydurma Tören : (Dr. Vasfi Güsar)

5 Temmuz 1957'de, Şimali Kafkasya Kabarday-Çerkeslerinin arzuları ile Rusya idaresine girdiklerinin 400'üncü senei devriyesini kutlamak üzere, Kabarday-Balkar Muhtar Sovyet Cumhuriyeti'nin merkezi Nalçik'de muhteşem bir tören tertiplenmiştir. Bu olay konu edilerek, bunun istismar olduğundan bahsediliyor.

2. Komünist Rusya Ortaşark'da Ne Arıyor? : (Mehmet Ketey)

Sovyetlerin Ortadoğu'ya olan ilgileri yalnız komünizm idolojisini yaymakla bitmiyor. En önemlisi, Arabistan ve İran'ın yer altında geniş sahalarda

bulunan petrolüdür.

3. Eski Çerkeslerde Hikaye ve Efsaneler : (Seyin Time)

Çerkes milleti, medeniyet tarihini takip edenler için en zengin bir mevzu teşkil etmektedir. (Britannika Ansiklopedisi)

4. General Musa Kundukhov'un Hatıraları: (Murat Yağan)

Geçen sayıdan devam ediyor.

5. Çerkesya'da Terbiye Adet ve İctimai Hayat : (Z. Jabaği)

Aile-Aile Hayatı-Baba-Ana.

6. Yeni-Kafkas Dergisi'ne :

21.08.1957 tarihli toplantıda alınan kararla, Turhan Yavuz Marşan ve Şeref Terim'in dernekten ihracı ve çıkardıkları Birlik Yolu Dergisi'nin dernekle ilgisi bulunmadığı kamu oyuna ilan olunuyor. Kafkas Kültür Derneği Idare Heyeti.

7. Büyükleri Hatırlayalım :

- Yusuf Suadi Neğuç (1877-1919) fotoğrafı,
- Mizancı Murat Bey (1850-1912) resmi

8. Lezgiler Kimlerdir? : (Fetgarej Şöenu)

Tarihi belgelerle etnik araştırma.

9. Çerkes Kelimesinin Menşei ve Çerkes Dilleri : (M. Yasin Teşup)

Adige kelimesinin "güneşe mensup olanlar" anlamına geldiği iddia edilerek, ayrı ayrı dil grupları inceleniyor.

10. Vefaati : 13 Ağustos 1957'de Siyas'da Hamit Domaniç'in öldüğü bildiriliyor.

11. Neşriyat :

Yeni çıkmış yayınlardan bahis ediliyor.

12. Hicret : (Şahin Girey)

"Hicret, ancak dini vazifelerin iflası katiyen imkansız olduğu zaman farz ise, bırakılan yerlerin ilk fırsatla kurtarılmasına koşmak da faizdir."

13. Verem : (Dr. Hilmi Tuğu)

Bu hastalık konu edilerek, inceleniyor ve tedavi yöntemleri anlatılıyor.

14. Ölmeyen Faniler : (Dr. Gösar)
Tanınmış ressam Prof. Avni Lifij'in
kısa bir özgeçmişi.

15. Eskişehir Kafkas Balosu :
13 Temmuz 1957'de yapılan balo an-
latılıyor.

16. Dış Haberler : Hititolog ve
araştırmacı Prof. Dr. Meszaros Gul-
ya'nın Newyork'da vefaatt ettiği haberi
üzüntü ile bildiriliyor.

17. Vecizeler : (3 vecize)

18. Biraz da Gülelim : (Mehmet Ke-
tey)
Demirperde arkasından kara mizah.

Sayı 6

Kasım-Aralık 1957. Fiyatı 1 TL.
Kapak resmi : Kahirede Sultan Ber-
kuk Camii.

İçindekiler :

1. Orta Şark'da Suriye Çıbanı :
(Dr. Vasfi Gösar)
Bu ülkenin Türkiye için bir çıban
başı olduğu Komünistlerin buradan
yaralandığı konu ediliyor. Sovyet
Rusya'nın Akdeniz'e inme çabala-
rında bir üs olabileceğinden bahis
ediliyor.

2. Kruşef ve Siyaseti :
(Mehmet Ketey)
Bu Sovyet liderinin, Stalin'in sağlı-
ğında ve öldükten sonra iki değişik
hareket tarzı olduğu ortaya ko-
nuluyor. Stalincilere karşı onun ken-
di taktiğini kullandığı belirtiliyor.

3. Mazimiz Hakkında Birkaç söz :
(Barasbi Baytuğan)
Homer'in yazdıklarındaki Kim-
merlerden konu açılarak, Sovromat,
Zih, Kerket, Koseylerden bah-
sediliyor, coğrafyacı Hipokrat'ın iz-
lenimleri konu ediliyor.

4. Vecizeler :
5 güzel vecize konu ediliyor.

**5. Gnl. Musa Kundukhov'un Hatıra-
ları :** (Murat Yağan)
Devam eden seriden, Fasil III

6. Tebrik :
Cumhuriyetin ilanının 34'üncü
yıldönümü kutlanıyor. (Yeni Kafkas)

**7. Çerkesya'da Terbiye, Adet ve
İctimai Hayat :** (Z. Jabağı)
Çocukların terbiyesi, yürüme çöreği,
kurban merasimi, pkur (atalık verilen
çocuk)

8. Büyükleri Unutmayalım :
- David Urguhart (1805-1877)
İskoç asıllı İngiliz Diplomatı ve
Çerkes dostu özgeçmişi ile anılıyor.
- Ömer Seyfettin Hatko : (1884-1920)
Ünlü yazarın özgeçmişi.

9. Kafkas Kültür Derneği ve Aidat :
(Em. Albay F. Özbek Deçen)
Aidatların yatırılmaması üzerine bir
yazı.

10. Çerkeslerde Müzik :
(Seyin Time)

Müzik aletleri Türleri ve çalınan
müziğin türü, şhirinapshalar.

11. Adıge Vored : (Çerkesce bir şiir)
Türkçe tercümesi ile.

12. Lezgiler ve Adıgeler :
(Fetgery Şöenu)
Etnik araştırma ve inceleme

**13. Mısır Çerkeslerinde Alim Mu-
verrih ve Edipler :**
(Dr. Vasfi Gösar)
Mısır'da yaşamış hemşehrilerin teker
teker, sayılarak yapılmış bir
özgeçmişleri. (Çerkes kardeşlik ce-
miyeti azalarının fotoğrafı ekli)

14. Tebrik, Teşekkür vesaire

15. İç Haberler

16. Biraz da Gülelim :
(Mehmet Çora)

17. Petrufski zaferi :
(The Newyork Times)'dan
3 Kasım 1918'de, Kuzey Kafkas dev-
let Reisi Abdulmecit Çevmoy'un, Pet-
rufski Rus kalesi komutanına verdiği
ultimatom ve Çerkes asıllı Albay
Süleyman İzzet Bey komutasında,
Osmanlı ordusunun Petrufski Ka-
lesi'ne saldırısı ile 8 Kasım, 1918'de
şehir ve kaleyi işgal edişi anlatılıyor.

18. Sağlık Bahsi :
Dış Çürükleri ve Fluor Maddesi :

19. Vefat :
Düzceli Fuat Canbulat'ın uçak ka-
zasında öldüğü bildiriliyor.

Sayı 7

Ocak-Şubat 1958. Fiyatı 1 TL.
Kapak resmi : Naib Bayrağı taşıyan
bir mürid (Horşelt'in bir tablosu)

İçindekiler :

1. Yeni Yıla Giriş Münasebetiyle :
(Dr. Vasfi Gösar)
Yeni yıla girerken derginin tarihçesi
belirtilerek gelecekteki program üze-
rine yazılıyor.

**2. Sovyet Rusya'da Müslüman
Halkın Acınacak Hali ve İbret Dersi :**
(Mehmet Ketey)
Sovyetlerdeki sözde özgürlük ve yalan
hoşgörü konu ediliyor.

3. Kafkas Balosu :
28 Şubat 1958 günü, Taksim Be-
lediye Gazinosu'nda veriecek balonun
ilanı.

4. İmam Hamzat Canka :
1789-1835
(Dr. Vasfi Gösar)
Bu Dağıstanlı imamın özgeçmişi ve
yapmış olduğu hizmetler konu edi-
liyor. (bir de resmi var)

5. Takvimden Bir Yaprak :
Bazı ölüm tarihleri ve olaylar anılıyor.

6. Kafkas Kültür Derneği Kongresi :
Yapılan seçimde idare heyetine, Dr.
Avukat Hayri Domaniç (Bşk.), Orhan

Özbek Deçen, Ferit Ceyişakar, Bn.
Purlanta, Dr. Hilmi Tuğuj, Abdulah
Şentürk, Yahya Özkan seçilmişlerdir.
İhsan Berzeg ve Hasan Yurdakul mu-
rakıp olmuşlardır.

7. Ecdada Saygı : (Necdet Siyuk)
Ecdadını tanımayan, tarihini bilmek
istemeyen millet, millet olamaz, sürü
olur, teması işleniyor.

Kafkas Kültür Derneğinden :
Yardım için para gönderip yardımcı
olanların bir listesi sunuluyor.

8. Kafkas Kültür Derneğinden :
Yardım için para gönderip yardımcı
olanların bir listesi sunuluyor.

**9. Çerkesya'da Terbiye, Adet ve
İctimai Hayat :** (Z. Jabağı)
- Pkur merasimi,
- Çerkes delikanlısı, Bell ve Long-
worth'un işlenimleri anlatılıyor.

**10. Gnl. Musa Kundukhov'un
Hatıraları :** (Murat Yağan)
Önceki sayılardan devam ederek
Fasil IV'e gelindi.

11. Büyükleri Unutmayalım :
- Ahmet Cavit Therhet Paşa (1840-
1916)
- Kubanlı Çerkes asıllı şananın
özgeçmişi
- Halil Bek Musa Yassul :
Dağıstanlı ünlü ressamın özgeçmişi.

12- Biraz da Gülelim :
(Mehmet Ketey)

13. Tarihte Güneş ve Ateş :
Fetgery Şöenu)
Efsanelerden manalar çıkarılarak Ab-
haz Absuvaların centilmen insanlar
manasına geldiği iddia ediliyor.

**14. Çerkeslerde Şarkı ve Mer-
siyeler :** (Seyin Time)
Geçen sayıdan devam eden müzik ve
şarkı konusunu işliyor.

**15. Osmanlı Sarayında Çerkeslerin
Harem Hayatlarının Sonu :**
(Hasan Amca)
Esaretin kaldırılması üzerine ha-
remdeki Çerkes kızlarının azad edilip,
evlerine, köylerine Sultan Ab-
dulhamit II tarafından gönderilmeleri
konu ediliyor.

Sayı 8

Mart-Nisan 1958. Fiyatı 1 TL.
Kapak resmi : İmam Şamil'in bir boy
fotoğrafı. Bu resmin aslı Temirhan
Şura'da tarih müzesindedir.

İçindekiler :

**1. Kuzey Kafkas İstiklali mi? Re-
jim Değişikliği mi? :**
(Dr. Vasfi Gösar)
Kafkasya'nın yolu Moskova'dan
geçmez. Kerenskilerle, büyük Rus-
yacılarla, Çaristlerle birleşip milli ga-
yelere ulaşmaz...

...devam edecek

DERNEKLER ARASI KOORDİNASYON KURULU TOPLANTISI

baştarafı 12. sayfada

Saat: 15.15'te toplantıya devam edildi. **Divan Başkanı (C. Ümit):** Oylama sonucu yeni bir örgütlenme ihtiyacı çıktı dedi ve gündemin ikinci maddesine geçiyorum dedi. Gündemin ikinci maddesi ile ilgili olarak Kayseri derneğinden M. Şıklaroğlu'na söz verdi.

Kayseri M. Şıklaroğlu: Bizim hedeflediğimiz merkezi örgütlenme yasal olarak ifadesini bulmalıdır dedi. Bu konuda çalışmalar yapılmalıdır. İki ihtimal vardır bunlar dernek veya vakıf şeklinde olabilir. Bizler için dernek biraz daha uygun olacaktır. Bu yapı içinde her Kuzey Kafkasyalı alt gurupta kendi kimlik adıyla olabilmelidir. Fakat bu Kafkasya'daki dağınıklığı buraya taşımamalıdır. Bence bunun teknik ayrıntıları uzmanlarca yapılmalıdır. Örneğin ilke olarak bize göre Hazar'dan Karadeniz'e tek ülke ortak ilke olabilir. Bu konuda derneklerin katkıda bulunacaklarına inanıyoruz. Merkezi örgütlenmeyi bütün dengeleri gözeterek ilkelendirilmesi gereklidir. Bugün birlik işinin ilkelerini tespit edelim dersek bu iş çözümsüzlüğe gider. Nihai toplantıya dernekler amaçlar ve ilkeler çalışarak, belirleyerek gelmelidirler dedi.

Çeçen Komitesi M. İlhan: Şahsi görüş belirteceğim. Merkezi örgüt dernek olursa Kaf-Der'in (kurulması) sırasında yaşanan sıkıntılar tekrarlanır. Vakıflar ise bizim tabanımızı çekmiyor. Fiili örgütlenmeye gidilmelidir. Bu da şöyle oluşabilir, dernek başkanlar ve diğer önemli kişilerin katılacağı bir üst kurul olabilir.

Abhaz Derneği-İstanbul A. Ceyişakar: Derneklerin seçeceği kişilerle oluşacak bir üst kurul işleri yürütebilir. Kurulacak bir üst kurul içinde alt grupların kendi isimleriyle bulunması doğru olacaktır. Çalışacak guruba çok fazla ve ayrı ayrı şehirlerden insanlar katmak bu işleri engeller. Kayseri Derneği takviye edilerek (ilkeler ve öneriler ışığında) çalışmaları yürütür. Ayrıca İstanbul Dernekler arasında bir çalışma gurubu oluşturulabilir. Bu grup İstanbul derneklerinin öneri ve görüşlerini oluşturur. Ve dernekler kendi tabanlarında çalışarak, görüşerek oluşacak önerilerini diğer tüm derneklere bildirirler.

Kartal Derneği S. Öztürk: En kısa sürede İstanbul çalışma gurubu ve sekreteryaya oluşturulmalıdır ve Atay beyin önerilerine katılıyorum dedi.

C. Gül: İstanbul derneklerinin birlikteliğini oluşturmalıyız. İstanbul'da bir vakıf kursak ve dernekler mülklerini bu vakfa bıraksa ve vakıflar mülklerini derneklere 99 yıllığına kiraya verse sorunlar azalacaktır. Pratik bir çözüm olarak Kafkas Kültür Merkezi oluşturulmalıdır. Profesyonel kadrolar yönetiminde olur ve bunun danışma kurulu olur. Böyle bir yapı daha uygun olabilir. Bu iş içinde Vakıf veya dernekler daha uygun olacaktır dedi.

C. Ümit: Herkes ortaya bir model atсын şeklindeki fikirlerden bir sonuç çıkmayabilir. Görevlendirilecek bir dernek veya kurul önerileceklerden bir model çıkarmalıdır.

S. Diynar: Mevcut potansiyelimiz birçok engeli aşıyor. Türkiye'deki Kuzey Kafkasyalılar doğru bir biçimde örgütleyen

ve güçlü bir yapıyı kimse kolay kolay kapatamaz. Fiili örgütlenmenin riski çok daha fazladır. Aynı ayrı örgütlenmeler kendi insanlarımızın ve dışımızdakilerin bize olan güvenini sarsar. Dernekler ve vakıflar birlikte kullanılabilir. Kurulacak vakıflara mülkler devredilebilir. İstanbul önemli bir metropoldür. Ve İstanbul'a farklı bir yapı düşünülebilir. İstanbul'daki dernekler bir kurul veya heyet oluşturabilir. Bu yapı merkezi örgütlenmeye yönelik işler ve işlevler yapar. Nihai Ankara toplantısı için yapılacak işlevlere göre komisyonlar oluşturulabilir. Yani nihai konferansa çok iyi hazırlanmalıyız ve titiz olmalıyız.

M. İlhan: Mülklerin vakıflara devirleri sorunları çözmez. Soruşturma konusu olabilir. Merkezi örgütlenmede ise merkez şube arasında çatışmalar çıkması mümkündür. Örneğin (Çeçen Komitesi ve Alan Vakfı gibi) Kafkasya da farklı görüşte olacaktır. Bunlar kendi işlerini kendi bildikleri gibi yürütmek isteyeceklerdir ve merkezle aralarında sürtüşme çıkacaktır.

M. Şıklaroğlu: Görüşler açıkça ortaya konulduğunda yapılan çalışma iyi yönlere gidiyor. Genel eğilim.

a. Merkez-Şube şeklinde bir oluşum,

b. Fiili örgütlenme,

c. Mevcut dernek yöneticilerinin oluşturduğu yeni bir dernek. Bence örgütlenmenin hangi şekilde olursa olsun farklı görüşleri içinde barındırmalıdır. Görüş farklılıklarının olması ayrılığı getirecek bizler biraraya gelemeyiz. Olabilecek olaylara göre engel çıkarma ve çözüm bulmaya çalışmak söz konusu olmamalı. Bazı şubeler kendisine ters gelecek direktifler verilebilir buna hazırlıklı olmalıyız. Dernekler yasası bizi nasıl zorlarsa zorlasın bizim ilişkilerimizi, bizlerin ortaya koyacağı ilkeler belirler.

C. Ümit: Merkezi örgütlenmenin ilke ve yöntemini hazırlayacak komite aynı zamanda Kaf-Der ve Konseyle de temas görevini almalıdır.

Ender Şenol: Merkezi Örgüt Kaf-Der'i, Konseyi, Kafkas Abhaz Dayanışma Komitesini, Çeçen Dayanışma Komitesini tüm dernekleri, vakıfları ve temsilcileri kapsamalıdır. Ama örgütlenme modeli kabul edersek bunun birinci ayağı İstanbul, ikinci ayağı Kayseri'dir. Buralardakilerin bilgi ve birikimleriyle bir yerlere geleceğiz.

A. Ceyişakar: Teknik çalışmaları yapacak kişileri önermek istiyorum (...?) S. Öztürk, Y. Güven, E. Şahin, A. Kurnel, M. İlhan, E. Çolak, Dayanışma Komitesinden bir kişi,

Ankara'da Kaf-Der, Konsey görüşmelerini yürütmek için, C. Ümit, H. Kurnel, Y. Bir, A. Ceyişakar, M. Vurdum, E. Şenol, İ. Argun, R. Tuna'yı öneriyorum.

C. Gül: Derneklerin yönetim kurullarından 2'şer kişiden bir kurul oluşturulmalı. Onlar aralarında bir başkan seçsinler ve çalışmaları yürütsünler.

S. Diynar: Bir hafta içinde belirlenen gün ve yerde dernekler birer temsilcisini yol-lasın bir komisyon seçsinler. Ve bir dernek bu işin sekreteryasını yürütsün.

İstanbul çalışma gurubu için Bağlarbaşı Derneği sekreteryaya ve iletişim görevini aldı. 30.11.1995 tarihinde Kafkas Abhaz Kültür Derneğinde dernek temsilcilerinin toplanmasına karar verildi.

Divan başkanı çalışmaların hayırlı uğurlu olması dileğiyle toplantıyı bitirdi.

HACIOSMANLI ÜBİHLAR

baş tarafı 33. sayfada

Abhazya halkının ve bütün Kafkasya'nın Ubihların geleceği için üzüntü ve acı duyduğunu söyledim. Ubihların Kafkasya'ya, somut olarak Abhazya'ya dönmeleri, bunun halkın ve dilin yeniden doğması için ilk adım olacağını söyledim. Sözlerimden sonra kahvede sessizlik oldu. Ubihlar uzun süre konuşmadılar.

-Bizi düşündüğünüz için çok teşekkür ederiz, dedi köyün muhtarı. Kardeş Abhaz halkının şimdi büyük sıkıntılar yaşadığını biliyoruz. Kalbimiz sizinle beraber. Bütün Kafkasya için acılı olan o eski zamanlarda Ubihların Abhazlarla birlikte savaştığını ve Kafkasya'nın özgürlüğü için öldüklerini dedelerimizden biliyoruz...

Zaman Ubihlara çok acımasız davrandı, ama Abhazlara da merhamet etmedi; ancak siz bugüne kadar kendinizi korumayı başardınız ve özgürlük mücadelesini sürdürüyorsunuz. Biz Ubihlar da anavatanımızda yaşamak isterdik, fakat kaderimiz başka türlü çizilmiş. Dedelerimizin topraklarını ebediyen kaybettik, bu Allahın takdiri. Bugün bir karar almanız zor. Biz, şimdiki Ubihlar burada, bu ülkede doğduk. O bizi kendine göre (eğitti) yetiştirdi. Zaman Ubihların torunlarını her bir yana dağıttı. Bir araya gelmemiz imkansız...

Bize bu konuyu görüşmek üzere zaman verin, daha sonra seçtiğimiz kişileri size göndeririz; dönüş konusunda onları dinler ve bir karar veririz...

Resmi görüşmeden sonra yeniden çay servisi yaptılar ve rahatça oturarak Haciosmanlı Ubihlarla uzun süre sohbet ettik. 70 yaşındaki Guj Saffet'e bir soru yönelttim:

"Ubihların Kafkasya'dan göçüyle ilgili ne biliyorsunuz?

"Bizim Ubihları Kafkasya'dan padişah Lenin zamanında sürmüşler. Bizimkileri oradan Bolşevikler kovdu, dedi emin bir şekilde.

"Ya siz ne düşünüyorsunuz? diye 82 yaşındaki Ziba Cemalettin'e sordum.

"Bize öyle dediler. Öyle biliyoruz... Belki de yanlışlıyoruz, diye cevap verdi.

Diğer ihtiyarlar da onaylar şekilde başlarını salladılar. İçlerinden biri ekledi:

"Bizim muhtar bilgili adamdır, kitap okur; o bizden iyi bilir...

O akşam bir görüşme daha oldu. Abhazya'dan bir temsilcinin geldiğini duyan Hamit adında Balıkesirli genç bir Ubih yanımıza geldi.

"Bizim yaşlılarımıza kızmayın, dedi... Onlar için önemli olan dindir, onlara öyle öğretiler. Ama biz gençler başka türlü düşünüyoruz. Bizim anavatanımız orası, Kafkasya; sadece orada, kardeşlerimizle birlikte yaşamak zorundayız...

...Gece geç saatte Tefik Esenç'in hemşerileri Ubihlarla vedalaştık. Yolculuğumuz Tzabalı sürgün Abhazların torunlarının yaşadığı İnegöl'e ydi.

Kaynak: Respublika Abhazya, No: 27(333) 13.15.1994

Çev.: Murat PAPŞU

Hemşerilerimize müjde!

Artık düğün, nişan ve sünnet davetiyelerinizi biz yapıyoruz; hem de Kafkas kültürüne uygun resim ve desenlerle.

Davetiyelerimizde resim ve boyut sınırlaması yoktur. Hazır davetiyelerden yararlanabileceğiniz gibi, isteğinize uygun resim ve dizaynlarla da bize gelebilirsiniz.

İyisi mi hemen arayın görüşelim.

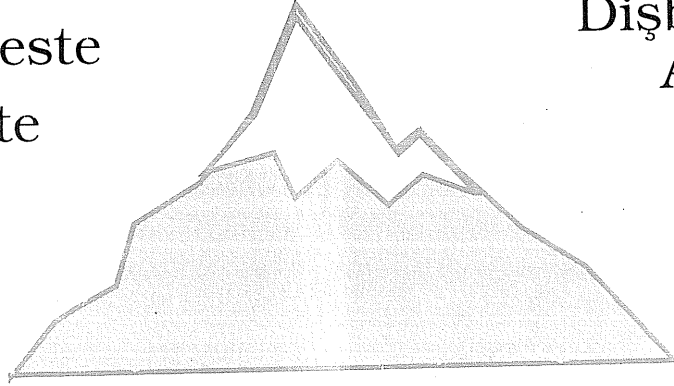
Ayrıca kartvizit, fatura, fiş irsaliye ve her türlü matbaa işleriniz için hizmetinizdeyiz.

Alaşara

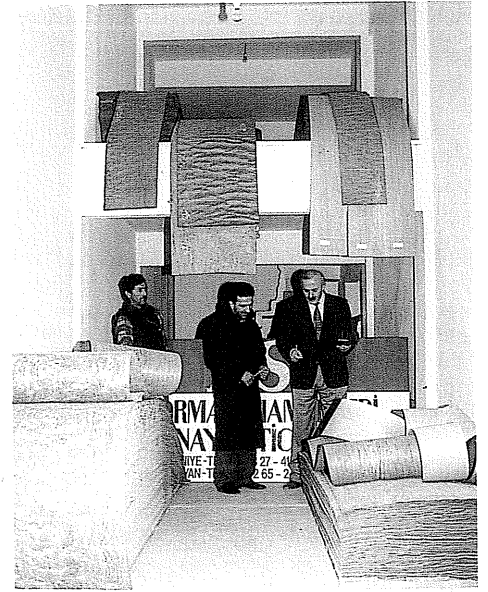
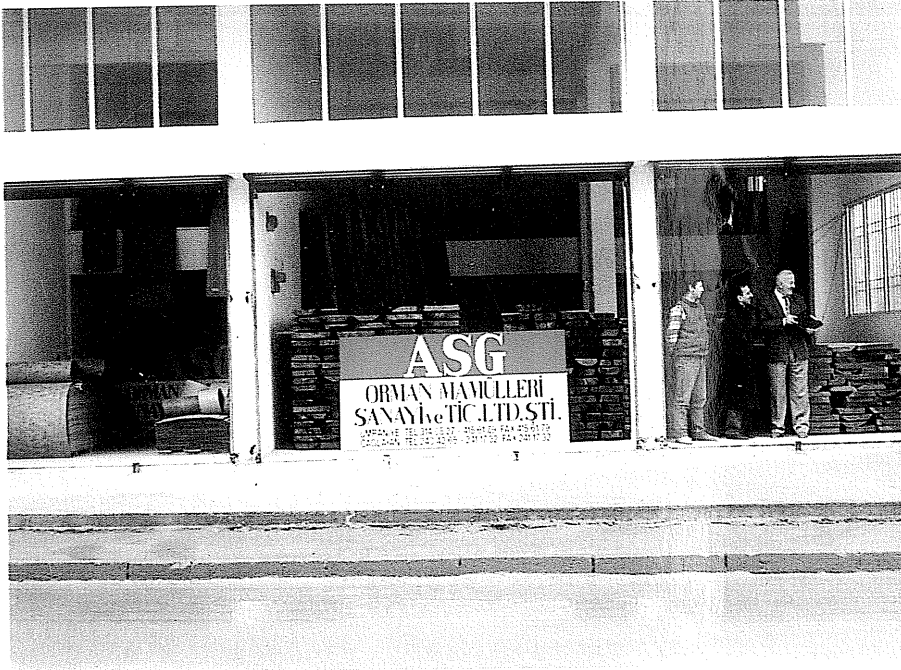
ASG

ORMAN MAMULLERİ SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ

Sapelli Maun Kereste
Dişbudak Kereste
Kökner Kereste
Kayın Kereste
Meşe Kereste
Çam Kereste

Sapelli Maun Kaplama
Dişbudak Kaplama
Armut Kaplama
Ceviz Kaplama
Kiraz Kaplama
Meşe Kaplama
Çam Kaplama
Gül Kaplama

Döşeme ve Lambiri - Tahta - Sunta - MDF - Suntalam
Çeşitleri

Merkez: Park Sk. No: 34 Çağlayan-İSTANBUL Tel:(0212) 240 42 65 Fax:(0212) 241 17 32

Şube: Nato Yolu Caddesi No:96 Y.Dudullu-Ümraniye-İSTANBUL Tel:(0216) 314 08 27- 415 79 90

Şube Fax: (0216) 415 61 79